

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

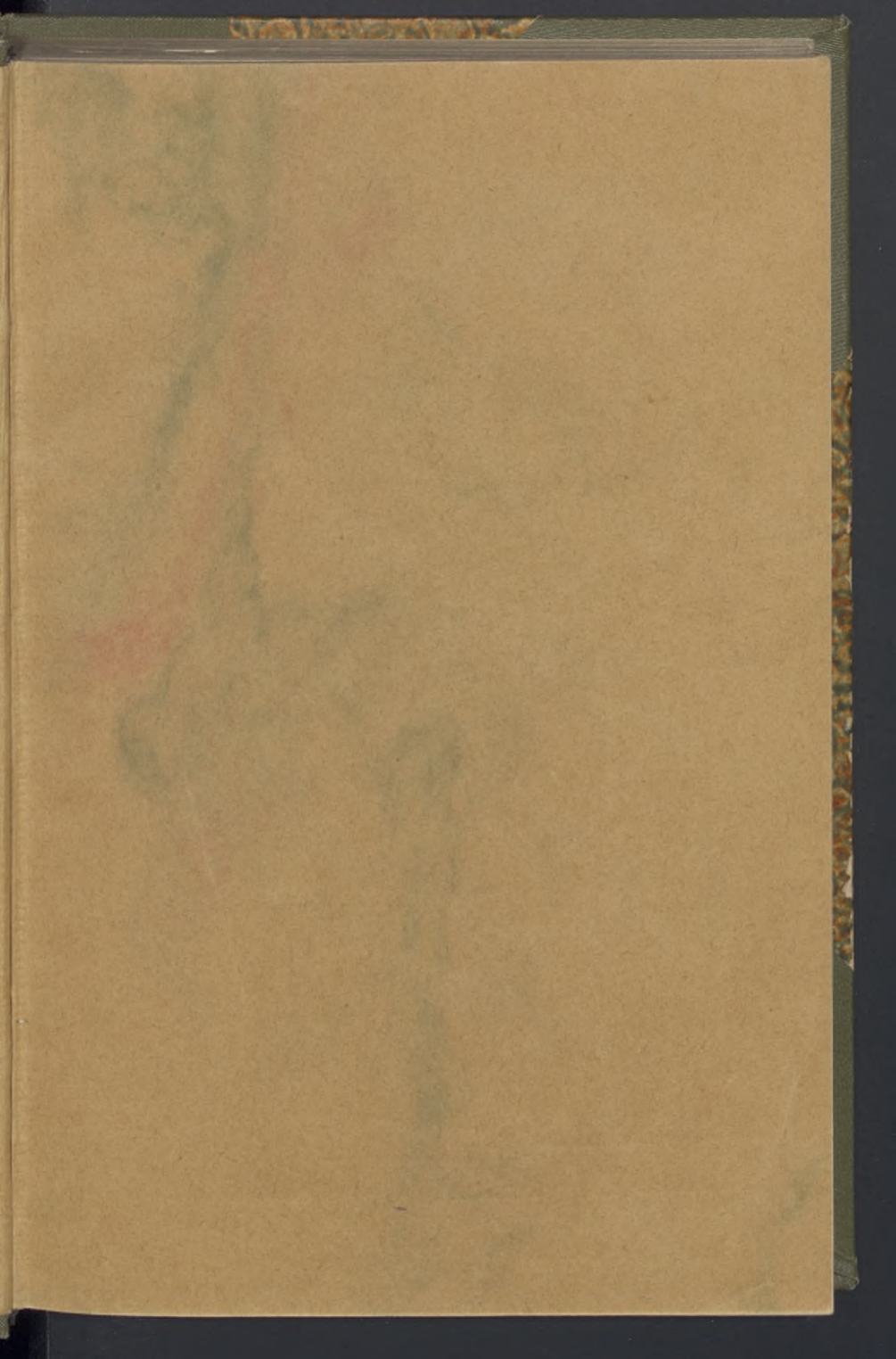
FRONTISPIECE

FRONTISPIECE

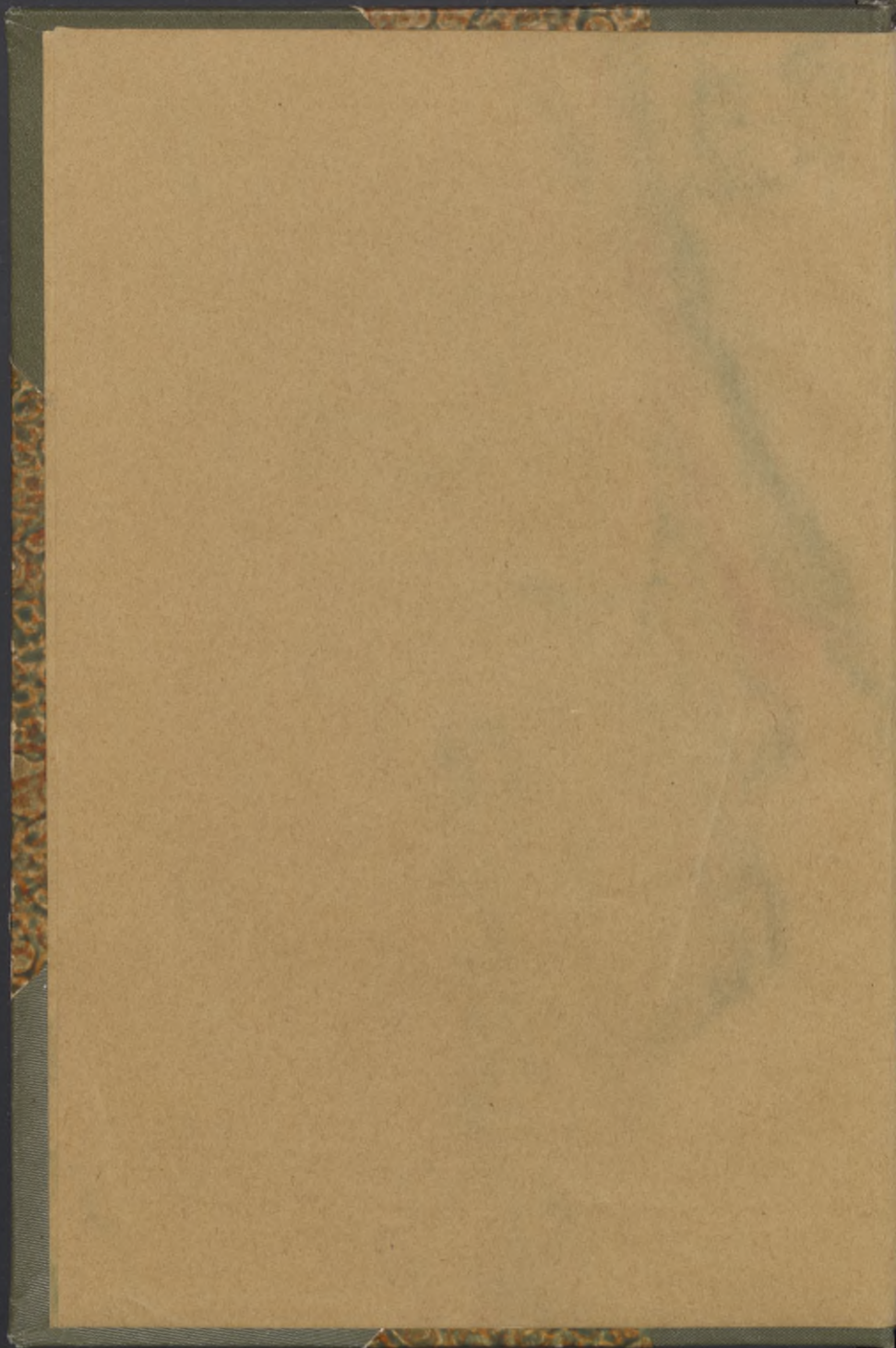
115
50

ELIN WÄGNER

**KVARTERET
ORON**

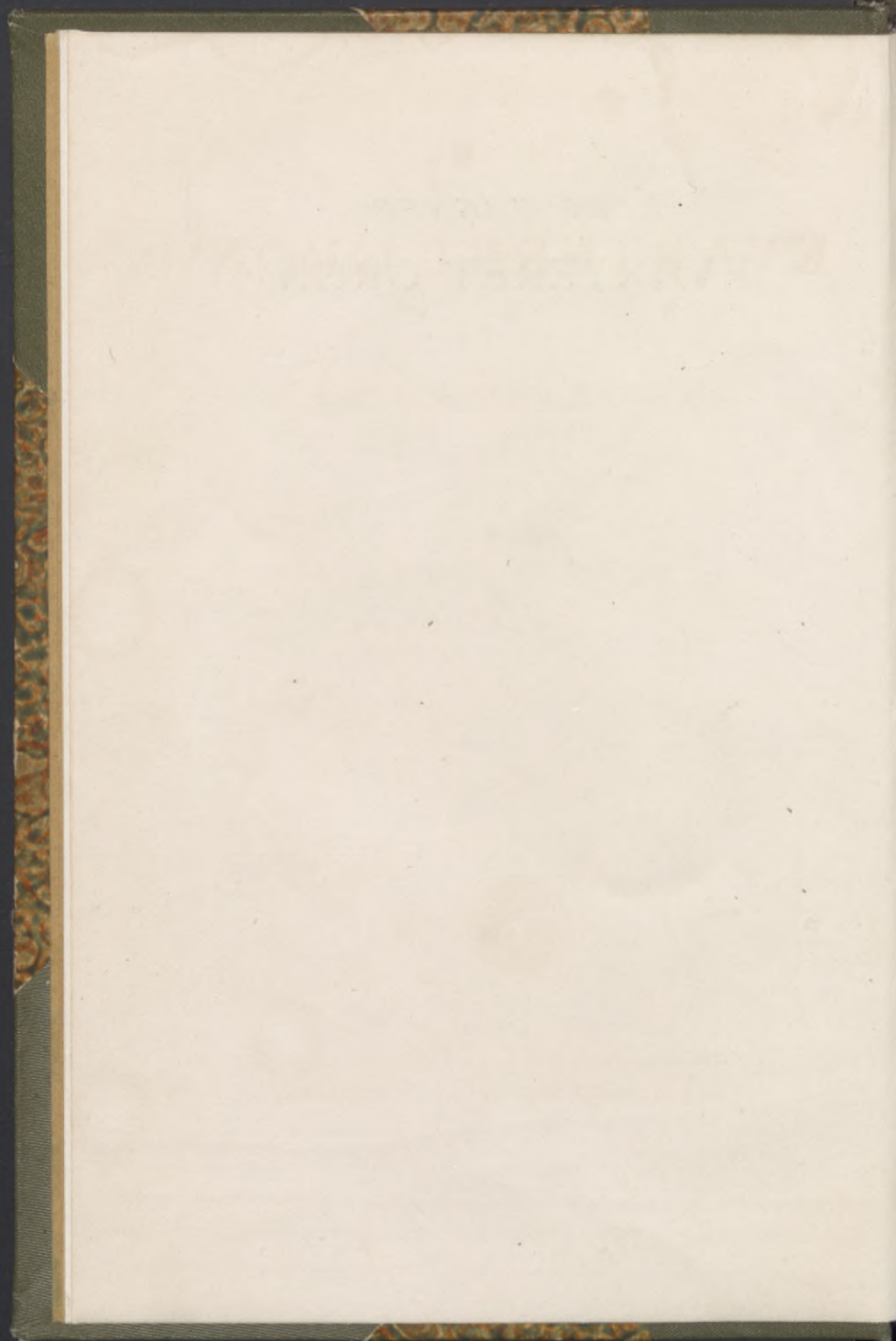
*STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG*

ALBERT BONNIERS FÖRLAG
STOCKHOLM

ELIN WÄGNER

KVARTERET ORON

KVARTERET ORON

EN STOCKHOLMSHISTORIA

AV

ELIN WÄGNER

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1919

1 december.

Fröken Svenson är mycket smal, vilket ingen torde undra över, som hör, att hon är kontorist och har tbc. Men även hon måste trycka sig platt mot väggen i entrén för att jag skulle kunna passera förbi henne in i rummet. Jag såg mig omkring, det var fort gjort, och tänkte: det här är ingen bostad, det är ett bås. Den magra fröken, som lockat mig hit med sin annons: lägenhet att hyra, såg på mig med ett sarkastiskt leende och frågade: nå, tycker ni om det? Se här, det är egen ingång, ett präktigt rum, kokvrå och dessutom del i badrum på nedre botten.

Jag svarade: det är så litet.

Hon knep ihop vänstra ögat och betraktade mig med det högra. — Det är så litet som arkitekten vågade, och sen drog byggherrn ändå in lite till i betraktande av, att det var avsett för självförsörjande. Men vi slåss om lägenheterna här

och är alla så tacksamma, för att han vill vara så vänlig och förtjäna stora räntor på oss. Till på köpet kom han i tidningen som filantrop.

Jag låtsade titta mig noga omkring, medan jag funderade, om jag skulle ta lägenheten eller ej. Det var för bedrövligt, men å andra sidan: här bodde jag på hotell i Stockholm för 10.50 om dan och hade absolut inte råd till det.

— Det passar er bestämt inte, sade fröken Svenson.

— Varför tror ni det?

— Å, jag ser väl på folk, vilken miljö de kommer från.

— Ja, sade jag, nog är jag van vid lite rymligare, eftersom jag bott på landet. Men jag ska be att få ta det i alla fall.

Hon smålog och räckte mig sin hand. — Ni kommer nog inte att trivas, sade hon, men ni ska åtminstone inte vara rädd för baciller i möblerna, för här ska desinficieras i eftermiddag, och sen kan ni få komma när ni har lust. Skulle jag händelsevis inte komma tillbaka, så får ni med min sväger att göra, det är bäst att ni i så fall ser väl upp med honom, det är för resten han som äger huset. Jag har deponerat en förteckning på allt här finns, smått och stort, så egentligen kan jag inte se, hur här ska kunna bli bråk. Har ni behov av att träffa en ängel någon gång, så bor här en (bara en) i huset, som heter

— här sade fröken Svenson ett namn som jag till min stora olycka totalt förlorade, varför jag måste göra bekantskap med hela huset, innan jag hittar ängeln.

Nu har jag installerat mig. Det är sena natten, men jag kan inte sova, jag ligger och tänker på henne, som bott här och aldrig ska komma tillbaka. Här är för trångt och kvavt för mig — men det har minsann inte värden ont av i den villa han förmodligen gjort sig på affären — och här luktar damm, fast jag måste medge att här är rent. Vad det känns tryckande för en lantbo inne i gatorna och husen, innan man vänjer sig vid den knappa luftransonen. Det är underligt, att inte alla få tbc.

När jag sluter ögonen, ser jag för mig min sängkammare på Ribingshov i vitt och lavendel. Sängen var som ett rum i rummet, dess omhängen gav mig en illusion av hägn och trygghet, nu bruten. Själva rummet var stort, luftigt, och ack hur osägligt rent. Det tog en pigas halva dag, innan mina hygieniska krav var tillgodosedda, och då fick hon ändå gno på bra. När jag stolt tronade i min praktfulla säng, hade jag tre fönster rakt framför mig. I dem flackade minsann inga spårvagnsblixtar eller lyktreflexer som här. När det var natt, så var det natt, tyst, svart och orörlig. Så kom gryningen, duven, daggig och grå så här på hösten.

— Varje morgons ankomst till världen har något av samma högtidlighet som ett barns, sade min mor, som ofta sade sådana saker. Och jag tänkte ofta, när jag såg gryningen komma, på hennes ord, ehuru mången gång med hån och skärande smärta, förutseende att Henrik skulle suppa sig full, innan dagen var till ända.

Fönstren brukade vara besådda med små klara pärlor, men snett över mittenrutan avtecknade sig en kraftfull vildrosgrön, som tagit död på ädelrosen jag planterade mitt första år på Ribingshov. Då den gned som en fiolsträng mot glaset, hördes en svag ton, det var tjuvskottet som besjöng sin seger.

Värmeelementet är iskallt här i rummet, men det fulländar ju endast filantropens karaktäristik. På Ribingshov eldade alltid Teres, eller vad hon hette, en brasa klockan sju. Under de två första åren av vårt äktenskap hade Henrik den idén att själv komma in till mig med tebrickan, många tekannor slog han därunder ut och sönder, och till slut blev hans tremor så svår, att han måste upphöra alldeles. Då hörde jag upp med att dricka te på sängen. Brickan stod i stället i mitt arbetsrum klockan 8. Vilka stilla, långa mornar hade jag inte på Ribingshov, även om dagen sen blev bullersam, ja stundom vild och ångestfull.

Seså ja, nu är jag inne igen på mitt äktenskap. När jag gifte mig med Henrik Ribing eller kanske

snarare med Henrik Ribings Ribingshov, som var, som är, det ståtligaste och vackraste ställe jag någonsin sett, då var jag långt ifrån att ana att vi två inom alltför kort tid skulle vara ett djupt olyckligt par. Jag visste ju ingenting om Henriks passion den gången, och den förutan hade vi bestämt trivts bra ihop som slottsherre och slottsfru. Han var kär i mig och hade sina idéer om att vara ridderlig. Men fem år hade inte gått, innan jag för honom intet annat var än en vakterska, som det gällde att överlista, skrämma och uttrötta. Han hade strävat emot, ja det måste jag hålla på, men det var förgäves. Och när han en gång upptäckte att det var förgäves, då hade han en fasansfull brådska att fullborda verket och rasera sitt liv.

Men när jag just nu tänker tillbaka på Ribingshov, så smärtar mig inte mest minnet av vad jag lidit där utan minnet av vad jag njutit och förlorat.

Jag måste medge det, det är sinnenas välbehag, som jag så bittert saknar. Min kropp hade det härligt på Ribingshov, det var dess tid. Intet nådde den, vad än nådde min själ, som ej var mjukt, vackert, doftande rent. Aldrig förtärde jag annat än gårdens egna förstklassiga, förstklassigt preparerade produkter. Ladugården, mejeriet, hönseriet, trädgården och orangeriet sände upp sina läckraste håvor till vårt bord. Skog-

vaktaren sköt vilt, och fiskaren levererade de vackraste exemplaren av sin fångst ännu levande i köket. Statarungarna sändes, särskilt tvättade om händerna, ut att plocka smultron eller svamp. Mitt liv var fullt av behagliga sensationer för ögon, öron, känsel- och smaknerver. Mycken arbetskraft och mycken solvärme har bundits för att underhålla denna kropp i tjugusju år, men av allt detta har jag nu ingenting annat kvar än en högt uppdriven förmåga att lida av att bo vid Fleminggatan.

Jag såg min mans kropp besegra vilja och förnuft och dö i sin seger. I opposition till hans förakt och likgiltighet för sin höll jag min egen som en drottning. Och nu ligger jag här sömlös och min kropp pockar på sin vanda komfort lika högt som Henriks på alkohol, och är lika motspänstig inför utsikt till fattigdom och ett hårt liv som nånsin Henrik var inför utsikten att komma på sanatorium. Stackars Henrik, jag förstod dig aldrig i livet så bra, som jag gör i natt. Jag förmodar jag måste själv bära ned slaskhinken.

Vad jag hatar alkoholen. Om inte Henrik älskat den så mycket, då låge jag ännu i mitt lavendelrum och lyssnade till trädens sus i parken och vågornas sorl mot Båvens stränder, och då låge han inte i familjegraven efter denna nesliga död i halskräfta, enkom påhittad för folket

att runka på huvudet över. Och förmodligen vore inte heller min lilla son tagen ifrån mig och satt på hem för efterblivna barn i Södertälje. Jag längtar att knacka sönder flaska efter flaska av Henriks förbannade lager och gjuta det i Båven, så den blir en enda jättegrogg för gäddorna. När jag kommer dit, ska jag också göra det.

Kanske jag aldrig kommer dit mer, jag är ju egentligen utkastad. Ribingshov med allt som finns däruti är omhändertaget av utredningsmän, och de ha förklarat att det enda som är att göra är att sälja egendomen fortast möjligt. Tills vidare är jag hänvisad att leva på en livränta. Men 1,800 kronor är en fatal summa, man kan inte leva på den och man dör inte direkt av svält. Om jag inte vill sväva mellan liv och död, måste jag alltså försörja mig, jag som alla de andra här i huset. Vad skulle jag duga till? Att servera vid middagstid? Men jag undrar, om inte faten och smäleken bleve för tunga för mig.

Det är lögn att jag kan sova. Varför är folk ute om nätterna och skränar? De skulle ha försökt hålla väsen utanför mitt fönster på Ribingshov. Kvarteret Oron står det på vår knut, det är verkligen ett förträffligt namn.

I eftermiddag mötte jag min egen gamla bil. Jag hälsade, men den låtsade inte känna igen mig, stod där med sin kylda nos och sina

släckta ögon och såg förnäm ut, fast den måste stanna utanför Grubbens. (Kanske vi komma att dö där som proletärer, fröken Sunnerdahl och jag.) Bilen hade fått Rödakorsmärke, men det von R. med krona över som prydde dörrarna på vår tid, fanns ännu kvar. Och för att jag riktigt skulle känna igen mig låg vårdslöst kastad på baksätet min egen stora, underbara gråverksfäll, den sista gåva jag fick av min bror, innan han, bittert sörjd, stupade på Gallipoli. Det var som en skymf mot honom att den låg där, och jag greps av ett raseri, som den belgier till exempel, som komme in i en tysk salong och funne sin moders rövade porträtt på väggen.

— Jag tar den, tänkte jag, alldeles som troligen belgiern om sin moders porträtt. Tio steg bara, så är jag inne i min port. Chauffören syntes inte till, han var inne på kaféet mittemot, räknade jag ut. Jag öppnade vagnsdörren, klev in och började lägga ihop fällen.

Chauffören var inne på kaféet. Men han höll ett öga på sin bil även därifrån, och medan jag ännu stod uppkliven på vagnssteget hörde jag honom komma. Men jag klev inte ner eller släppte fällen: öppen och ärlig ska man vara då man stjälar.

— Vänta lite där, sade mannen.

Det var en helt ungdomlig röst, inte särskilt fruktansvärd, snarare litet osäker. Jag vände mig

om, där stod en ung karl, lång och mager, med ett distingerat amerikanskt utseende i stil med bilens, ett sådant, som betalas högt av millionärer. Han såg genast, att jag var en fin dam, och han betraktade mig med oerhörd förvåning.

— Ursäkta, sade han, men damen tänkte väl inte ta fällen utan att säga till?

— Det ser kanske litet konstigt ut, svarade jag, men den är min. Se, det är så, förklarade jag, att bilen varit min den med, och när den såldes måtte fällen ha kommit med i misstag. Det var slarv av vår chaufför, Roblad. Och jag klev lugnt ned med fällen på armen.

Men den vackra pojken hade mer ruter i sig än jag trodde. Han tog ett steg fram mot mig och sade mycket bestämt:

— Det kan hända det är fruns, men jag lämnar den inte ifrån mig. Ingenjör Roblad lämnade ut den samtidigt med bilen, när han ställde den till spanska sjukans disposition. Skulle jag komma hem med bilen utan fäll, så bleve det jag, som röke in för det. Så långt borde vem som helst kunna tänka själv.

Vem som helst insåg han hade rätt och lät honom ta fällen. Jag frågade blott efter Roblads adress.

— Beskriv hur han ser ut, bad jag. Jag undrar så mycket, om det är möjligt att han kan vara vår förre chaufför.

— Jo, det är nog möjligt, sade den unge mannen.

— Ser man på, sade jag. Då får jag önska chauffören att få chaufför lika hastigt.

Han drog inte heller nu på mun, men gav mig en melankolisk blick.

— Sällan, sade han. Vad skulle jag med en sån till, för resten.

— Å, säg inte det, sade jag, det var ganska trevligt, så länge jag hade. Och när den ene kan komma upp sig, kan väl den andre.

— Roblad, han är en annan sort, han. Aldrig blir jag annat än en fattig arbetare.

— Har ni det inte bra, där ni är? frågade jag, gripen av något i hans röst.

— Jag har så litet tid att läsa och studera, sade han.

— Vad är det ni studerar?

— Filosofi.

— Å, varför då?

— Jag är sån av naturen, sade han med ett ursäktande leende. Men jag saknar den tekniska underbyggnaden, därför blir det därefter. Det är ett helvete att vara okunnig.

Tänk, det har aldrig plågat mig. Men att ligga på bomullslakan däremot...

2.

7 december.

Vad ska jag egentligen göra i Stockholm?

I tre dagar har jag gjort mig denna fråga, och för resten ingenting. Tusentals andra landsortsbor, som likt mig ryckts ur sin miljö, ha väl tanklöst flutit i väg med strömmen till Stockholm och menat, att här skulle det alltid finnas möjligheter. Men aldrig har väl någon kommit till Stockholm mindre lämpad än jag för att förtjäna sitt bröd.

Håglös stod jag i morse vid fönstret och såg de självförsörjande, den ena efter den andra, kila i väg till arbetet. Slutligen var de alla gångna, hela huset var tomt, så när som på mig, sysslösa och onyttiga varelse.

— Nej, tänkte jag slutligen, något måste göras. I dag skall jag gå till farbror Sigurd och faster Annette, och be dem om ett gott råd. Hur många gånger har jag inte tagit emot dem och gjort mig till oerhört, när de var mina gäster på Ribings-

hov? Hur mycket mat har jag inte skickat dem, sen kriget började? Nu får de tala om för mig vad en ung änka med vana vid alkoholister bör ta sig till. Hur ska jag veta det, som bara bott på landet, och inte haft annat umgänge än godsägare och deras fruar? Nere hos oss i Vallby vet man oerhört lite om de möjligheter, som numera är öppna för kvinnan. Man ser en del i Idun, men jag kan för ögonblicket inte komma ihåg något annat än sotarmästare.

Ingen, som denna förmiddag mötte mig på vägen till diplomatstan, där farbror har en villa vid Djurgårdsbrunnsviken, kunde trott om mig annat än att jag var en dam av solida ekonomiska villkor och lyckligt lottad på alla sätt. Vid Henriks död skaffade jag mig en verkligt elegant uppsättning, kanske för sista gången i mitt liv. Och air har jag ju, gudskelov eller tyvärr, hur man tar det. Ingen kunde ana, där jag med lätta steg och obekymrad min gick gatan fram i dyra mockakängor, att jag haft erfarenheter gemensamma med de armaste hustrur till busar och fyllerister, att jag hade ett enda litet misslyckat barn, och att min framtid hängde på den osäkra förhoppningen, att mina rika släktingar skulle vilja göra något för mig. Tvärtom, jag är säker, att många tänkte vad en enda buse smickrade mig med att säga: en sån förbannad överklasshoppa!

Farbror och faster har helt nyligen flyttat in

i en stor och, såvitt jag kan uppskatta den, oerhört dyrbar villa, tadelritt konstnärlig, såväl i de stora linjerna som i detaljerna. Man går längs viken, ser detta praktfulla hus, liknande ett antikt sockerskrin, och frågar sig själv vad är det för undantagsmänniskor, skönare, lyckligare, mera förfinade än andra, som visat sin självuppskattning genom att bygga sig detta hem? Och så är det ett par ganska oansenliga, åldrande makar, som inte är märkvärdigare nu på något sätt än de nånsin varit, bara förmodligen mycket rikare.

Med osägligt välbehag steg jag in i den utsökta, svartvita entrén, och gav min kapp till jungfrun. Fleminggatan flöt undan som en ond dröm, jag hade vaknat och var i min egen värld.

Herrskapet skulle just slå sig ner och äta lunch i sitt lilla blåvita frukosttrum med fönster utåt viken, och man satte fram ett kuvert åt mig. Jag blev vänligt mottagen, men inte med så mycket frågor som jag väntat, jag såg att det var något, som tyngde även de lyckliga ägarna av detta utsökta hem.

Jag visste på förhand att de båda var mycket för mat, så det förvånade mig inte, att bli serverad fisksufflé, lammkotletter, ost, kex och bourgogne.

Men jag sade i alla fall: förskräckligt vad ni lever fint på blanka vardagen.

— Ja, jag säger det till Annette, tog farbror upp ivrigt, det är egentligen en utmaning i dessa

tider. Kunde vi inte rett oss bara med lammkotletter?

— Man ska vara fast, sade faster Annette, men jag förstod inte strax vad hon menade.

— Ja, sade jag och betraktade det lilla grånade paret, som levat ett så fint och lindrigt liv, som trots något i hela världen och aldrig drömt om annat, än att det skulle så vara, jag kom egentligen hit för att tala lite om mina bekymmer, men jag tror, att jag först måste höra om era.

— Annette och jag har inga personliga bekymmer, sade farbror, men vi är så oroliga för det arma Europa. Revolution i Ryssland, det kunde gå an, men i Tyskland! Det är fullkomligt oförklarligt. Och som jag säger till Annette, fast hon inte tror mig, kunde det bli i ett sådant disciplinens förlovade land som Tyskland, då kan det komma hit också!

— De är väl inte så dåraktiga, fnös faster Annette, som att försöka apa efter bolsjevikerna här hos oss, där vi varken haft krig eller tsarvälde.

Jag satt och gapade. Revolution! Jag har inte följt så noga med tidningarna på sista tiden, läst dödsannonserna och resten har fått vara. Och inte var det en människa, som talade om revolution på Henriks begravning. Men det har jag märkt, så fort jag kommit till Stockholm under de här krigsåren, att alltid har det varit på vippen att hända något gräsligt, men det har aldrig hänt.

Fast jag kan inte påminna mig ha sett mina kära släktingar så uppjagade som i dag.

— Ni, som är så invigda, sade jag, tala om för mig allt vad ni vet. Tror ni verkligen på allvar att ni kan få några obehag?

Jag märkte i detsamma att jag liksom av sig självt sagt ni och inte vi. Med ens gick det upp för mig, att denna oro för Europa och i andra hand för lammkotletterna, villan, tjänarna, rikedomerna och den sociala positionen, den var jag bortom.

Det fanns alltså ändå en fördel jämte alla obehagen av att tillhöra proletariatet. Vad kriget åstadkommit med Europa, nämligen att utarma, demoralisera och vända upp och ner på det, hade Henriks orimliga fylla fullbordat med oss. Som Europa satt jag och sörjde på ruinerna av mitt liv. Jag behövde inte rädas bolsjevismen, vad skulle den göra mig personligen annat än att möjligen bereda mig möjlighet att komma mig upp? Leende såg jag på mina släktingar, men höll förstås väl tyst med vad jag tänkte, medan jag hövligt lyssnade till farbrors relation av de senaste ryktena, dock visste han inte, om det skulle börja i Norrland eller i Stockholm. Faster för sin del ville inte vidgå att hon trodde på sanningen av dessa historier, ehuru hennes egen son, Sven, som är löjtmant, fournerat föräldrarna med flertalet. Med ett visst förakt berättade hon

om de försiktighetsmått hennes bekanta vidtagit med anledning av revolutionsfaran. Kapten Blombergson, på Svens regemente, berättade hon, lär spekulera på att köpa Ribingshov, därför att det ligger på en ö i Båven och är så lätt att försvara. Tänk, att du skulle behöva gå ifrån det.

— Men har överklassen verkligen ingen annan råd, frågade jag, än att sätta sig på en ö i Båven?

— Jo, för all del, svarade båda på en gång, man kan göra lämpliga eftergifter, sade farbror och: man kan vara obönhörligt fast, sade faster. Det blev hon som fick övertaget och tystade ner farbror för att närmare utveckla sina åsikter för mig. Eftergifter mot orätten, sade hon, det är en svår synd. Om vi nu slopar den 40-gradiga, vem vet när vi kan få igen den? Ska nu inte vår klass ha samma rättigheter längre som andra? Snarast ska vi väl ha lite mer att säga än löst och ansvarslöst folk, som inte besinnar att vi alla så gränslöst önskar komma till ro. Tala om våld och blodsutgjutelse, nu när vi bäst av allt behövde att Kristi anda genomträngde mänskligheten.

Farbror mumlade något om, att man inte fick spanna bågen för högt.

— Prat, sade den modiga faster Annette, jag känner väl svenskarna. Timida och oförtagsamma. Säg, Brita, inte tror du att det blir revolution?

— Anej, sade jag, men om det blir, så ska jag göra vad jag kan för att skydda er.

— Vad menar du?

— Jo, jag, som ingenting äger, kommer förstås att vara med revolutionärerna. Jag tänker hålla mig väl med statens blivande styresmän och komma mig upp på så sätt.

Farbror och faster smålog svagt; det var dem liksom en liten lättnad, tror jag, att någon vågade skämta med den fara, som hotade. Men de begrep visst inte den fina udden i mitt skämt.

Faster bytte om samtalsämne.

— Ja, min kära flicka, sade hon, vi måste tänka på din framtid. Blir det verkligen ingenting efter Henrik?

— Jo, sade jag, en källare med sprit.

— Men Brita! Vad säger du?

— Ja, sade jag, den har jag tagit undan. Jag ville inte den skulle gå på auktionen, det vore för stor skam. Och det går ut sig ändå, så jag gör ingen orätt. Så har jag kläder och en del smycken och möbler för två rum. Samt livräntan. Men den går mest åt för pojken.

— Det är värre än jag trodde, sade farbror. Den här saken få vi ägna mycken eftertanke. Men nu ska jag gå på ett sammanträde. Du stannar väl till middagen, min flicka?

— Naturligtvis, sade faster Annette och följde sedan farbror ut i hallen för att höra, om de

skulle bjuda mig att flytta dit. Men det måtte farbror ha avböjt, ty när hon kom in, nämnde hon ingenting därom, talade endast om vem jag kunde tänkas bli omgift med. Hon menade jag såg ut som en ung flicka, så för den skull kunde jag ju få vem som helst. Men jag hade gått igenom för mycket för att gifta mig med en ungdom, jag borde ta en medelålders man, som kunde hela mitt sinne och komma mig att glömma allt vad jag utstått. Till exempel kapten Blombergson. Så finge jag ju åter Ribingshov.

Jag skulle just öppna munnen för att svara faster, att den tanken föreföll mig synnerligen lockande, då jag på hennes ansikte såg, att Döden och Terrorn stod i dörren. Jag kände mig hastigt om, och, ja sannerligen trodde jag inte jag såg i syne, där stod de båda. Två sjäare, en liten kraftig, satt karl med gult skäggborst och en mager, blek, hålig med brinnande ögon, mönstrade oss och rummet med ett lugnt intresse, som verkade speciellt obehagligt.

— Vi ville bara se hur ni har det, sade den lille gule.

Faster var rädd, men ännu mera ursinnig.

— Men det är inte flyttningsdags än, röt hon med en röst som en lejoninnas, ut med er pack, buspack, vad har ni här att göra? Seså, låt det gå fort! Annars ska det stå er dyrt!

— Satkärringen är inte vidare gästfri, sade den gulskäggede.

— Vi ska nog komma ihågna för det med ett bra nyp, sade den andre. Men nu kan vi väl gå i alla fall efter hon tycker. Men vi kommer igen, ta mej fan, om vi inte det gör.

— Nå, vad står ni här och dividerar för? Ska jag ringa upp Djurgårdsförvaltningen eller inte?

— Gör sig inget besvär för vår skull! Ajö, lilla tuttan, det var till mig, hon kan få stanna när vi flyttar in och hjälpa till med hushållet.

När de försvunnit, sjönk faster ihop på en stol. Hon darrade synbart och var gråblek i ansiktet. Säkert medgav hon i denna stund, att hon ändå inte riktigt kände det svenska folket. Men hon sade förstås: där ser du nyttan av att vara fast. Och så ringde hon på husan. Det dröjde länge, innan hon kom, vi undrade nästan om hon försvarat den konstnärligt skulpterade dörren med sitt blod. Till slut visade hon sig, och det var svårt att veta, vem hon darrade mest för, faster eller busarna. De hade bara helt trankilt, berättade hon, ringt på och förklarat att de skulle in, och det hade i hastigheten inte gått upp för henne att hon kunde neka. Jo då, nu var de gångna, och hade inte fördärvat någonting annat än luften.

Det blev en faslig uppståndelse i huset efter detta. Farbror Sigurd eftertelefonerades, och när

han befalde, att silvret skulle packas in och föras till banken, så var faster inte så fast, som man kunde väntat. Själv hade hon emellertid inte tid att ombesörja detta, det fick husan och jag göra. Hon måste sätta sig i telefon och skrämma upp alla vänner och bekanta som bodde i villor i Stockholms närhet.

Om mig och mina affärer blev inte talat ett ord.

Farbror Sigurd bjöd mig att stanna över natten.

— Nej, tack, sade jag hjärtlost, jag känner mig säkrare på Fleminggatan.

3.

18 december.

Jag går i Ribingshovs gamla djurpark och pratar med ekarna, som ur tunga, ärggröna stammar höjer sina väldiga svarta kronor, likt moderliga nästen för tiden eller fåglarna att vila i sin flykt. Närmast riktar jag mitt tal till jätten bland jättarna, vars kolossala stam numera endast är ett skrovligt skal, inom vilket han kunde gömma en medelstor familj på bädden av ruttnade löv. Du, ättefar, säger jag, du som säkert redan bar ljusgröna löv på din späda krona då Herr Karl av Södermanland red ner mot blånande Båvens strand, du som överlevat så många generationer av Ribingar, har du nånsin hört maken till det som hänt mig?

Det ser inte ut, som om han frågade efter mina öden. Jag undrar inte på det. Orörlig och grå sluter sig atmosfären omkring landskapet och avdämpar än mera dess blida, rostbruna färger. Här är tystnad, ro, ensamhet, evighet. Som i

dag, så har här sett ut under århundraden. Vem vill här tänka på världen, som nånstans långt borta är brådslande sysselsatt med att pina sig själv och gråta och vredgas över sin pina, fåfängt undrande, när den ska komma därhän att förmå låta bli. Här tänker man på vintrarnas sömn och vårarnas knopp och den varma sommarens blom.

Men jag, som nyss kommit från världen, kan inte förjaga ur mitt sinne detta kryp i vimlet, som heter Roblad och som så oförtrutet är sysselsatt med att dra ihop till sitt bo och samla rikedomar på det sätt, som ligger närmast till hands för honom.

— — —
Jag hade inte glömt fällen. En dag skrev jag ett brev och lät Roblad veta, att jag på angiven tid skulle komma och hämta den.

Jag hade berett mig på obehagligheter för min kära fälls skull, men Roblad var älskvärdheten själv, där han satt vid ett skrivbord så stort, att det kunde räckt för en Balsacs produktion. Jag fick genast en stark känsla av söndag, då jag steg in, ty Roblad brukade alltid vara civil om söndagarna på Ribingshov, och då undvek jag alltid att se på honom. Han var sig lik och dock olik. Hans friluftshy var avbleknad, hans spänstighet något slappnad och ersatt av en värdighet och självsäkerhet, som jag hoppas, att han hade

skäl för. Mittemot honom på andra sidan skrivbordet stod frun, men då hade han verkligen sötare flickor på Ribingshov i världen. Den här var helt ung och med en hy som mandelmassa på färgen. Men ack, ack, allting hämnar sig, aldrig får man vara glad och njuta livet, hon hade fått en dubbelhaka, som fullkomligt fördärvade utseendet. Hon var i stället behängd med prydnader som en avgudabild och intet fattades för att hon på den oerfarne åskådaren skulle göra intryck av en gulaschfru, sådan man suttit hemma på landet och läst om i tidningarna men inte trott på.

Jag förstod på herrskapets uppsyn, att man haft en liten ordväxling angående om hon borde stanna eller gå. Nu hade hon emellertid fått sin vilja fram, och Roblad måste presentera, allt medan han gav mig ett forskande ögonkast. Men så väl känner han mig sen förr i världen, att han torde ha förstätt på pricken vad jag tyckte om dubbelhakan.

— Om vi bara vetat friherrinnans adress, sade han, så skulle vi förstås genast ha skickat fällen tillbaka. Jag har redan köpt oss en ny. Av opossum, sade frun, och det var det enda jag hörde henne yttra under hela besöket.

— Ja, hade jag anat, att det var friherrinnans, fortfor Roblad och såg mig i ögonen lika ärligt som alltid då han ljög, då hade det ju aldrig kommit på frågan att jag tagit emot den av kammar-

junkarn. Kanske friherrinnan inte en gång visste av, att han gav mig den i present?

Stackars Henrik! Det är mycket möjligt, att han skänkte bort min fäll för en liter sämsta sortens konjak. Om Roblad köpte fällen för det priset, bör han ha gjort den första av de goda affärer, som så småningom fört honom till detta hus vid Uggleviksgatan.

— Nej, svarade jag, det visste jag inte. Jag har hela tiden trott, att den var stulen.

Efter denna lilla älskvärdhet reste jag mig för att gå, och Roblad bad om min adress för att skicka hem fällen. Men, tack så mycket, jag ville helst ha den med mig nu genast. Jag hade en känsla av att annars kunde ingen veta, om jag någonsin fick se skymten av den. Jo, det gick visst an, i så fall skulle Blom köra hem både mig och fällen på en gång.

Jag satte mig alltså ner på nytt. Frun försvann genom en glaspärleidå, jag satt där mitt emot Roblad och tänkte på alla de gånger jag läxat upp honom för bristande punktlighet: om han inte passar tiden, Roblad, kan vi inte behålla honom. Och nu satt jag där och väntade på att hans bil skulle föra mig från de förmögna värld till armodets, där jag var hemma. Vilken snabb och fullständig omvandling av våra villkor! Hur hade det gått till? Jag betraktade honom med motvilligt intresse, icke utan beundran, som

för att finna spår av den begåvning jag förr aldrig märkt hos honom. Något måste det dock vara, eftersom han lyckats bli rik på oss proletärer och hade råd att underhålla dubbelhakor med våra tårar och vårt blod.

— Vill friherrinnan göra en affär med mig? frågade han i detsamma och satte upp ett av sina gamla chaufförleenden.

— Jag har ingenting att göra affärer med, svarade jag tämligen kort.

— Ja, det kunde jag tro, sade han, att friherrinnan rent glömt bort spriten. Och så började han utveckla för mig, att det där lagret i Ribingshovs källare, det var väl ett bra obekvämt kapital för mig att hantera. Han skulle gärna hjälpa mig med att överta det och betala ett så hederligt pris, som trots någon, jag kunde vända mig till. Vad säger friherrinnan, skulle det inte vara bättre med en check på låt oss säga 20,000 kronor?

Siffran träffade mitt hjärta som en stöt, och jag ville sett den proletär i ansiktet som inte skulle erfarit detsamma, de flesta av oss är väl ändå kapitalister i hjärtat. Jag var inte borta från världen då som nu, jag var mitt uppe i den, med en utomordentligt klar känsla av vad 20,000 kronor betyder.

På ett ögonblick blev jag kapitalist igen, och det kändes obeskrivligt skönt. För den ljuvliga

känslan av att äga något offrade jag gärna proletärens riskfrihet och hänsynslöshet. Jag hade ju svurit att sänka Henriks sprit i böljan, på det att den inte skulle bli till förargelse. Men så mycket som 20,000 var jag knappast beredd att offra för en princip. Frestelsen att slå till med samma var ganska stor. Men nej, nej, tänkte jag, jag ska inte förhasta mig. Det ligger kanske något mystiskt under det här anbudet. Roblad lämnade oss för tre år sen, hur kunde han så noga värdera vad som fanns i min källare? Säkerligen hade han tagit till summan inte för stor utan för liten för att inte riskera förlust. Jag hade inte en aning, inte en aning om vad lagret kunde vara värt. Att det är vansinnigt, delirieartat stort, det visste jag ju, men det var allt. För några år sen sålde Henrik i fruktan för totalförbud en utgård och köpte sprit för hela summan. Det kom vagn efter vagn och lastade av en oändlig mängd lådor, men jag ville inte se eländet, och jag räknade dem inte. I början hade han fri dispositionsrätt över nyckeln, sen sattes han på ranson, han som offrat så mycket för att undvika den. Vi slogos mer än en gång handgripligen om källarnyckeln han och jag. Mannen, som satt här mittemot mig, visste det bättre än någon annan. Han stod alltid på Henriks sida.

Efter Henriks död var jag nere och tittade i källaren en gång. Men jag gav mig inte tid att

ens tillnärmelsevis värdera lagrets storlek; det föll mig liksom aldrig in, att det representerade pengar, för mig representerade det blott lidande. Och nu satt Roblad här med pennan i hand och skrev redan ner med siffror och bokstäver tjugutusen (20,000) kronor.

— Ni har för bråttom, herr Roblad, sade jag, inte ska väl ni köpa grisen i säcken. Ni vet ju ingenting om hur mycket jag har kvar. Och jag har inte en aning om hur mycket det är jag säljer. Jag ska skriva till Stafell först och få en uppgift. Det förstår väl herr Roblad, att inte jag kan så hux flux avsluta en så stor affär.

— A, sade han vårdslöst, jag tycker att det bara är en bagatell, jämfört med mina övriga affärer. När kan jag få besked? I morgon?

Avgudabilden kom nu in, åtföljd av en jungfru bärande en bricka med — vin. Överraskningen gjorde, att jag inte kom mig för med att vägra att dricka. Roblad skålade med mig, men jag inbillade mig att han var åtskilligt besviken.

Slutligen anmäldes bilen. Jag satte mig därframme bredvid Blom, min bekante från häromdagen, sedan jag först övertygat mig om att det verkligen var min fäll, som låg i kartongen på baksätet. Jag frågade vad Roblad hade för affär. Jo, han var delägare i en maskinfirma, som exporterade jordbruksmaskiner på Ryssland, det var alltså musjikerna, som släppt till rikedomen, och

inte vi hemmaproletärer. För närvarande låg dock affärerna nere, Ryssland ville inte ha mera skrot, och vad Roblad gjorde nu, det var det bäst att tala tyst om. Kanske glädjen med bil och chaufför inte blir så långvarig, slöt Blom pessimistiskt.

— Då mister ni ju er plats?

— Alltid får man ett job. Det ena kan vara ungefär lika odrägligt som det andra, men man kan ju inte låta gumman och ungen svälta.

— Å, är ni gift?

Han höjde på axlarna: ja, naturligtvis, det är vi ju allihop. Hon arbetar på monopolet, och så har vi en gammal smäcka inneboende, som ska hetas se efter ungen.

Jag frågade, var han bodde, och det visade sig, att vi är nära grannar, han bor också i kvarteret Oron.

Innan vi skildes, hade han frågat, om jag ville låna honom ett arbete av Pascal. Det var som om han tog för givet, att jag måste vara väl sorterad i Pascal då jag hade så fina kläder och så rena händer. — Pascal? sade jag och låtsades tänka efter, om jag hade honom åtkomlig, jag ville inte krossa Bloms illusioner om min klass. Jo, sade jag, det går bra, jag ska komma inom en dag, om jag får, och lämna er den.

Jag hade nog gått på visit redan följande

dag, men vid hemkomsten fann jag ett telegram från Stafell, vår gamle bokhållare och allt i allo, numera anställd av administrationen. Han bad mig komma ner till Ribingshov fortast möjligt för viktiga affärers skull.

Och nu är jag här. En oändlig fröjd och smärta fyller min själ, och ändå, ändå har jag ro, så starkt verkar på mig det vintersovande landskapets frid. Det var redan skymning, då jag kom i går kväll, hade knappt varit annat hela dagen. Det droppade litet från lindalléns höga, svarta tempelvalv. Långt, långt borta, där den flöt ihop till en enda smal portal, rörde sig ett litet ljus, som om någon hållit det i lyfta, darande händer. Som vanligt dånade det till ett tag, då vi for över kanalbron, och då visste jag att jag åter var på den ö i Båvens sjö, där Henriks förfäder byggde sitt slott och höllo sitt hov.

Men hur ödsligt och herrelöst var icke numera Ribingshov. Hela fasaden var mörk så när som på ett enda fönster i bottenvåningen, inga hundar hoppade kring vagnen, intet tjänstefolk kom utstörtande för att ta bagaget. Endast den gamle torre och skallige bokhållaren kom — och inte heller han genast — ut och tog emot.

— Välkommen, kära fririnnan, sade han, då vi väl var inne i hallen, ursäkta jag telegraferade, men jag kunde inte fatta, varför hon dröjde så länge. Tycker hon verkligen, att jag är mannen

att vakta hennes skatter? och han gjorde en gest som för att framställa sig i all sin ålders skröplighet. Jag ska ödmjukt be att bli befriad från dem så fort som möjligt.

— Det är administrationens skatter och inte mina, kära Stafell, sade jag. Här är väl för resten så fredligt på trakten, och förvaltarn bor ju inte långt ifrån.

— Fririnnan vill inte förstå, sade han klagande. Jag får förklara det sen, nu måste jag gå och se till middagen. Fririnnan får vara nöjd med min kokkonst, för förvaltarfrun hade inte tid att hjälpa mig. Jag har dukat i fririnnans skrivrum och bäddat med för resten, för administrationen ligger alltid i fririnnans sängkammare, när den är på besök.

— Administrationen, tänkte jag, den nekar sig ingenting.

När Stafell kom in med fläskkotlett, trodde jag att det spökade, jag skulle blivit mycket mindre häpen, om en av Henriks förfäder trätt in genom dörren.

Inte underligt för resten, ty ett svin är ju i dessa tider mycket sällsyntare än en baron. Jag stoppade hastigt in en bit av kotletten för att, om så var att jag drömde den, dock ha något utbyte, innan jag vaknade. Stafell satt på en stol vid dörren och betraktade mig noga.

— Fririnnan har magrat, sade han, ja, det är förskräckliga tider, när den, som äger Ribingshovs slott inte kan få äta sig mätt. Men den Högstes högra hand kan ju allting förvandla. Ja, tillade han med eftertryck, när jag säger det, menar jag Gud och inte presidenten Wilson.

Jag böjde samtyckande på huvudet, så sade jag: — Var så snäll och ge mig en kotlett till och tala sen om varför Stafell telegraferade till mig.

— Därför att barons sprit bringar mig från förståndet, sade han.

— Vad för något? sade jag. Stafell har ju aldrig brukat tycka om starkvaror?

— Nej, sade han, och nu tycker jag sämre om dem än någonsin. Men förstår inte fririnnan att folk ska bli som lite tokiga i dessa torra tider av att veta vad som ligger här i Ribingshovs källare. Minns inte fririnnan hur orimligt mycket folk här var på auktionen? Det fanns bara katten kvar på gårdarna i Sörmland den dagen. Det kom sig av att folk trodde spriten skulle säljas. Jag önskar fririnnan hade gjort det. Det kan inte beskrivas, vilka påtryckningar jag är utsatt för utav alla möjliga, så hög som låg, ja själva kyrkoherden... Men man ska inte tala om et. Hur länge tror fririnnan en så svag regel kan hålla mot? Jag börjar å krökas, fririnnan. Det går inte längre. Folk är som det vilda vårflödet, de suckar, ryter och klagar, att

i Ribingshovs källare ligger ur räckhåll för dem sprit för en halv million.

— Ja, men det är ju vansinnigt, det är fantastiskt, kära Stafell.

— Nej, det är alldeles sant, sade gubben.

4.

Juldagen.

Den silvergrå friden är slut, vintern har kommit.

Jag var ute på vandring en eftermiddag i skymningen och gick över den stora söderträdan. Här körde vi in rågen i höstas, samma dag professor Marting var nere från Stockholm och utan omsvep förklarade för mig, att Henrik inom kort skulle svälta ihjäl. Ånyo steg som dyningen från en storm de känslor av förskräckelse och befrielse, varmed jag hälsat denna nyhet. Jag mindes Henriks blick, då jag kom till honom efter samtalet med professorn, blicken hos den, som ber att man ska ljuga för honom så skickligt, att han nästan tror det.

Dimman blev allt tätare. Det var som befunne jag mig mitt ute på sjön, lövdungarna runt omkring voro utplånade och endast ett par ekar låg som väldiga fregatter med utspänd segelmassa orörliga i tjockan. Det härskade fullkomlig stillhet, men jag frågade mig själv, om jag inte med tillgång

till en tillräckligt hög mast för trådlös telegrafi, en mottagningsapparat och kunskap om de skilda alfabeten skulle kunnat höra hur rymden var full av röster, av frågor och rop från hela världen. Det gällde blott att resa denna mast, och tystnaden skulle bli levande, intet skulle vara fördolt för mig, jag skulle känna världens stora, hackiga puls under mitt finger. En illusion blott, denna stillhet jag njutit så oerhört av på Ribingshov, som hållit mig kvar längre än jag ämnat. Det finns ingen tystnad på jorden, det finns blott svaga öron.

Så med ens kom vintern. Jag hörde hans steg i dimman, luften klövs av en vindstöt, det blev kallt med ens, töcknet vek bort över Båvens vatten, åkrar och ängar, gårdar och träd låg blottade, och innan jag gått ännu hundra steg, var jag vit av snö på norra sidan av min kappa. När jag kom upp på gården, lyste månen över ett nytt snötäcke och över Vallby livsmedelsnämnds ordförande och skolkassören, som inväntade min ankomst.

Vi slog oss ner i hallen, där det var tämligen kallt, men jag hade ju ingen rätt att säga till om ved i den öppna spisen. Stafell bjöd på kaffe, och vi underhöll oss länge och väl om händelserna i stora världen, som dessa bönder betraktade med en viss förvånad ömkan och med en endast till hälften dold misstanke, att det väl kanske ändå inte var fullt så farligt som de skrek om.

Just i dagarna tyckes det ha hänt något mycket märkligt: den fyrtiogradiga skalan har blivit slopad. Bönderna var nog rätt betänksamma, med hänsyn till de stora skarorna av lantarbetare på godsens, men kunde ändå inte låta bli att glädjas över storgodsägarnas förlorade maktställning. Kapten Rabbe till exempel hade ju haft fyrtio röster vardera för sig och frun och de sex barnen, vilket allt gör 320. Det var mycket att förlora på en gång det.

Jag frös och var trött och började undra, när de skulle anse det förenligt med etikettens fordringar att komma fram med ärendet. Till slut reste jag mig och stod i begrepp att säga godnatt, men då kom det med en fart som en kanonkula:

— Ja hm, se jag är ju ordförande i livsmedelsnämnden och ska sörja för allas behov, skulle inte fririnnan kunna sälja åt Vallby kommun kammarjunkarens, hm — åtminstone en del.

— Min mans sprit? frågade jag. Det förvånar mig mycket, att ni nu vill överta den. Minns inte ordförarn, hur bedrövad ni var, när er son fått vanan att komma upp till min man och sitta och pokulera? Nej, vart spriten ska ta vägen, om i Båven eller på annat håll, inte ska Vallby kommun få den.

Det var visserligen ett studium att iaktta dessa tre mäns ansikten, då jag slutat detta anförande. En förkrossande missräkning plöjde sina fåror i

de två av dem, men Stafells utslätades och för-
yngrades i jubel.

Emellertid, gubbarna hade ingen respekt för
mina principer, inte det allra ringaste. Det fick
nu vara som det kunde med hela partiet, men
ville jag inte vara med om en liten byteshandel
privat, i all stillhet med dem? Se det skulle
ju kunna tänkas, att deras gummor skulle kunna
lämna en smula smör — nyss ha de båda förklarar
ett sådant antagande lika löjligt som orimligt —
och kanske, om de riktigt tog sig när, ett tjug
ägg eller två, en bit mellanfläsk... Men kanske
det var så utmärkt i Stockholm nu att jag ingen-
ting behövde?

För denna frestelse föll jag blixtnabbt. Stafell
travade ner i källaren efter fyra liter och det
visade sig att gubbarna hade sina håvor i vagns-
lådan. Bytet skedde och så bar det av med
muntra pisksmällor i månskenet.

— Stafell, sade jag, då de rest, om han mot-
stått alla frestelser, för vilka han måste ha varit
utsatt under den tid jag varit borta, så är han
världens hederligaste människa och William Pitt
var ingenting mot honom.

— Ja, sade han, det har jag. Utom en enda
gång, om jag ska säga som det är. Men då
var det själva doktorn, som kom med lady Twist.

— Med vem? Jag begrep inte.

— Med min tuggtobak, fririnnan.

Nu skulle jag förstås, om mitt liv varit mig kärt, ha tagit min skinka och mitt smör och grädde och det ena med det andra och rest till Stockholm och gjort mig faster Annette för evigt förbunden. Kanske hade hon till och med givit mig sin ende son, löjtnanten, som hon nu gör allt för att hålla från mig. Men jag förmådde inte resa. Jag var alltför road av att se människorna, bukens tjänare och mina, defilera förbi min tron. Det var ett bistert nöje. Alla dessa hade sett Henrik över axeln, våjat sig över honom, i bästa fall beklagat mig. De hade alla sagt, när han dog i halskräfta, att där såg man ju tydligt Herrens finger. Jag har inte precis namn om mig att vara snäll. Och inte lär folk ha ändrat sitt omdöme under de här sista dagarna, även om de i allmänhet fick på hårda villkor byta sig till vad de begärde.

Ett av de mest intressanta besök jag hade var skollärarens. Han är nykterist och han kom och besvor mig vid min salighets hopp att ta mina varor och resa min väg, ty förr bleve det ingen ro i Vallby socken. — Men nykterhetsaken i stort sett vunne ju ingenting på att frestelsen förflyttades i annan miljö, invände jag. Hade ni inte tänkt föreslå mig att sänka alltihop i Båven? En tanke föll mig in. Vilket ser ni helst, frågade jag, att jag tar och häver alltihop i sjön eller säljer det

och ger er en liten rund summa till er logebyggnadsfond?

— Det ska jag be att få lämna svar på till i morgon, sade skolläraren och tog hastigt avsked. Men på söndagen spelade han psalmerna alldeles uppåt väggarna. Och på måndag valde han pengarna framför skådespelet.

Då jag kom gående upp mot kyrkan vid gudstjänstdags, fann jag en äreport vid kyrkgrinden och en stor folkskara samlad kring den. Så där ja, tänkte jag, man kan då inte få besöka Ribingshov inkognito. Mottagandet förvånade mig inte det ringaste, däremot hade jag väntat, att folket när jag gått genom grinden skulle göra helt om för att betrakta, hur jag lade en krans av eterneller på den kulle, som döljer min makes förgängliga stoft. Det var en oväntad lisa att församlingen alltjämt vände ryggen åt kyrkogården och spejade utåt vägen.

Medan jag stod vid graven, kom Vallbyholms spannförande, stannade vid grinden, och kungen steg ur den täckta vagnen. Jag kom nu ihåg, att jag hört, att hans majestät kommit på besök till sina vänner Wallbys, men det hade inte fallit mig in att folket väntade på honom! Sådan har jag blivit!

Vi gick in i kyrkan, kungen före, vi andra efter. I vapenhuset hann Nils Wallby viska till mig, att han måste tala med mig efter tjänsten.

Och Bea Wallby bjöd mig med ögonen på middag under gradualpsalmen.

Jag satt i Ribingshovs bänk i koret mittemot Vallbyholms. Liksom alla andra höll jag ögonen fästa på kungen. Vi hade ju träffats förr, en gång drack han till och med te på Ribingshov. Men nu såg jag på honom med helt andra ögon än förr. Nu förstod jag vad ansvar betydde, vad att säga ja och nej betydde.

Jag hade upplevt de sömnlösa timmar, under vilka man väger människors väl och ve i sina händer. Men egentligen var han ju lyckligare än jag. Han hade fattat sitt beslut — han hade sanktionerat upptagandet av backstugusittare, kvinnor och de oskattbara bland medborgarna i sitt rike och hade nu bara att sitta och se på, hur de skötte sig. Jag hade mitt beslut framför mig. Men det fanns ingen i kyrkan jag kände mig så i släkt med som med Sveriges konung, om jag så ska säga det.

Om jag flyttade mina blickar från den kungliga fysionomin, träffade den mitt familjevapen med dess tämligen avskräckande heraldiska emblem: en hand, som knytes om en förgylld dolk. Detta vapen hade påverkat den bild som mitt familjnamn alltid ställt för min syn. Jag hade alltid tänkt det som ett snabbt hugg, förgyllt och adligt men likväl... Och fröken Brita Gyllensting hade varit en liten knivig dam, som behövt några år som

Henrik Ribings hustru för att bli slö i eggen. Men i dag såg jag inte denna bild; den var borta, jag kunde inte återkalla den. Mitt namn hade förändrat utseende och blivit något helt annat, en söm av gyllene styng på ett mullmörkt kläde. Varje dag var ett styng, och när dagarnas rad var slut, skulle man få tillfälle att se vad för slags mönster jag åstadkommit i livet.

Det var så skumt där jag satt under predikstolens skugga, kyrkoherdens röst var så entonig. Men ändå kan jag inte riktigt förklara hur det kom sig, att de döda denna stund valde mitt ostädade och oberedda hjärta till rum för sig. En regel för mitt hjärta, den vi alla annars är så noga om att stänga, måtte ha gått upp. Rätt vad det var var de där, många, många, de riktigt trängdes. Där kom de som dött en för tidig död av sår, av pest, av hunger och för mycken sorg. De gjorde sig förnimbara utan förmedling av några jordiska sinnen, men deras verklighet var viss och möjlig att uthärda endast för en mycket kort stund. Jag älskade mina gäster ömt, men jag längtade att bli kvitt dem. Vad ville de mig? De ville påminna mig om att det är ett privilegium och en ära att leva. — Vi som är skördade, vår viktigaste omsorg är att de kvarlämnade ska fatta sin plikt mot livet, medan det bjudes dem.

— Ska du komma det ihåg Brita?

Kungen och Wallbys reste sig under sista psalmen. Han råkade kasta en blick åt mitt håll och försatte mig därmed i en situation, där goda försatser inte hjälpa: nämligen den att söka göra hovnigning i en kyrkbänk. Min gud, vad jag slog mig. Nils Wallby gjorde åter tecken åt mig, men jag brydde mig inte om att fjäska efter. Det kunde roa mig att se, om Nils skulle låta hans majestät vänta för viskyns skull.

När jag slutligen kom ut, stod där inte bara Nils utan även kapten Rabbe, och inte såg han ledsen ut trots sina förlorade röster. Jag uppfångade följande brottstycke av ett samtal mellan de båda herrarna.

Rabbe: — Gratulerar till kommandörkorset, kära Wallby! Och att kungen kom med det själv!

Wallby: — Tack ska du ha, men vad är det mot dig, som mottagit en hyllningsdeputation av dina stutare. Nu för tiden ska ju utmärkelserna komma nerifrån för att riktigt senteras.

Så fick de båda syn på mig och kommo samtidigt mot mig.

— Jag först, sade Nils.

Jag nickade ett »sedan» åt Rabbe och följde Nils bakom kyrkknuten, där vi hade ett rendezvous under ögonen på kyrkoherden, som betraktade oss från sakristians fönster. Nils bjöd mig först till Wallby över julen, jag kunde ha följt med i dag,

men se kungen ville vara fullkomligt en famille. Men i morgon skulle de komma och hämta mig.

Jag avböjde. Jag orkade inte. Han kunde inte övertala mig. Han teg ett ögonblick, medan han övervägde hur han skulle komma över till sitt egentliga ärende. Övergången gick sen tämligen lätt, han tog den över spanska sjukan. Den måste ju komma till Vallbyholm, den närmade sig med varje dag, hade redan nått in över ägora. Han måste ha konjak åt folket då.

— Du, som har så onaturligt mycket, sade han, låt mig få överta en hundra liter för skäligt pris.

— Ja, sade jag av en plötslig ingivelse, det är väl inte omöjligt. Men ser du, man lär sig nya affärsmetoder i dessa tider. Och mina flaskor säljs inte ensamma, det följer en liten, liten proletär med var och en. Du ska få precis så många flaskor, som du vill ta mot feriebarn från Stockholm på Vallbyholm.

— Jag får lov att tala med Bea, sade han efter en stunds tystnad. Är det oeftergivligt?

— Var säker på det!

— Tänker du ställa samma villkor för Rabbe?

— Naturligtvis!

De tog femtio var.

Och det är detta, som fröjdar min själ, då jag nu i julottemörkret tänder, som alla jular förut, sju ljus i fönstret ovanför stora porten; sju små snart utbrunna syskon till morgonstjärnorna.

5.

3 januari.

— Minns friherrinnan Fina Citron?

När Stafell framkastade denna fråga så där i förbigående, stod han nere i källaren och lyste med lykta över rader av halmklädda flaskor, vilka vände buteljbottnarna emot oss — Henrik höll lika styvt på att bottnarna skulle vändas utåt som på att människor skulle stå på fötterna och inte på huvudet. Det var som om tusentals runda ögon stirrade på oss från alla vrår, och när gubben höjde lyktan glimmade det till i dem på ett otrevligt sätt.

— Fina Citron, upprepade jag tankspridd, lönnkrögerskan? Varför kom han att tänka på henne nu?

Gubben svarade inte; som förut stod han halvt vänd från mig och betraktade ivrigt skatten, det hela var som en scen ur en modern Nibelungenlied. Plötsligt gick ett ljus upp för mig.

— Menar han att vi driver lönnkrögeri?

Han svarade inte, det var tydligt att han menade det.

Jag gick fram och vände på honom, sökte förgäves att fånga hans blick. Han var dödligt generad, jag med.

— Bevars väl, fririnnan, det bara kom för mig. Det är som dag och natt. Hon fryser bestämt, så vi ska gå upp igen, men först måste jag visa fririnnan något, som jag tror bara jag och Roblad vet; baron talade ju om allting för honom.

Han tog fram en nyckel och låste upp dörren till en inre källargång som alltid brukat vara full av tombuteljer och lårar. Vi hjälptes åt att röja undan detta skräp och fann då en ny dörr och innanför den ännu en källare, fast mindre. När vi kom in i den var den mest lika full av ögon från golv till tak som den första.

Jag blev stående, förstenad.

— Stackars Henrik, tänkte jag, allt detta var ditt och så måste du likväl hungra och törsta ihjäl.

— Den här hemligheten var barons stolthet, sade gubben. Fririnnan vet om ingenting mer än ytterkällaren, brukade han säga, och om hon också tar bort varenda flaska där, har jag ändå nog till döddagar. Usch, fririnnan skakar ju i hela kroppen. Skynda sig, nu går vi opp. Men sen får fririnnan allt försöka fatta ett beslut hur vi ska göra med lagret, för det säger jag rent

ut så som det gått till de här mellandagarna kan det inte få fortfara. Jag har hört av fröken i växeln, att det troligtvis blir kapten Blombergson, som blir den nye ägaren. Och han såg inte ut att va å leka med när han var här med administrationen.

Jag var redan halvvägs upp för trapporna, och hans röst lät ihålig och hemsk där nere ifrån.

— Jag går ut och går, ropade jag till honom, men ge mig källarnyckeln först. När jag kom ut på trappan, stannade jag och betraktade gårdsplanen. Stafell hade rätt, den såg ut som en marknadsplats, som platsen för ett oxmöte, uppkörd och tillsölad.

Ofrivilligt såg jag upp mot himmeln, om den skulle befinnas villig att sända ner snö att dölja spåren av våra synder. Man gör så.

Och se där, nu kom den helt sparsamt till en början, men luften var så tjock och vit utåt Båven, det såg ut som komme ett yrväder därifrån in över land. Jag gick att möta det. Bakom mig hörde jag klingandet av bjällror. Jag skrattade sataniskt. Villåttinge patroner trodde visst att lönnkrögerit var öppet även på söndagen. Men när jag inte var hemma, skulle de få vända om med oförrättat ärende. Stafell hade order att svära på att varan var slut.

Jag strävade i motvind ut på isen. Kan man nu tänka sig en sådan situation, som den jag

befann mig i? Endast en person, som likt Henrik saknade sina sinnens fulla bruk kunde ha skapat den. Hans dåraktiga nyck hade givit mig i händerna en skatt, för vilken jag kunde få allt vad jag begärde, genom vilken jag kunde skapa mig en undantagsställning i världen. Jag höll i min hand källarnyckeln till glömskan, till glädjen, elden och fördärvet, till allt detta, som människan i vår sura och kyliga värld sträcker sig efter i obotlig dårskap.

Det hade varit ett intressant experiment jag gjort i min egenskap av Fina Citron i dessa dagar.

Ur provianteringssynpunkt sett var det också obetingat lyckat. Ribingshovs skafferi  r så fullt av mat, att jag knappast kan stänga dörren. När jag v el fått detta lyckligt i förvar i Stockholm, då står världen öppen för mig. Allt vad jag pekar på kan bli mitt, om det så vore kärlek och ädla stenar.

N a, ädla stenar har jag nog av för mitt behov och kärlek har jag hittills rett mig utan. Tionde av h avorna ska anslås till välgörenhet. Jag tänker ringa på hos mina självförsörjande och fråga: får det vara ett kvarts kilo smör? Eller vill ni hellre ha några ägg? Nej, nej, det kostar ingenting, för all del, var så god, ingenting att tacka för. När jag så lägger mig till vila på en bädd av välsignelser, då skall v el mina  vertr addelser vara utplånade, hur flagranta de än te sig.

Ganska mycket ska jag lagra för eget behov och placera resten hos faster Annette och andra släktingar, vars tacksamhet jag kan ha fördel av. Ty eftersom jag nu inte är fattig, när allt kommer omkring, utan ganska förmögen, så kommer jag naturligtvis att leva med och försöka skapa mig en plats i den värld jag tillhör. Ingen lär undra på om jag längtar efter några sorglösa år efter allt jag gått igenom.

Men det var inte värt att försjunka i ljuva drömmar om framtiden, innan jag löst problemet att förvandla min skatt i penningar. Det väl gjort, sen kan jag få hänge mig åt den största trygghetskänsla man kan vinna i denna ändliga värld.

Jag visste ingen att vända mig till med denna angelägenhet mer än Roblad. Han hade försökt att kugga mig med en fantastisk fräckhet, men kanske skulle han befinnas villig att göra en överenskommelse, även om vinsten bleve något mindre än en halv million. Risk var det ju alltid, eftersom det var olagligt, men min ställning var nu sådan att risken måste tas. De flesta kupper lyckas, min skulle nog också göra det. Jag hade den fördelen framför andra den här sortens affärsmän, att mitt rykte hittills varit rent. Emot mig stod dock det faktum att jag under denna min vistelse på Ribingshov naturligtvis gjort mig till föremål för ett oerhört skvaller. Det var

dumt, men nu var det så dags att ångra. Folket ser, sade mor i världen. Hon var ett original, olik hela vår klass, som nu i århundraden skött sig fullkomligt så, som levde den bland blinda och tanklösa. Som skulle aldrig komma den dag, då folket sett nog.

Medan jag gick på isen och grubblade över olika vägar att oförmärkt forsla bort min skatt från Ribingshovs källare, alltmera nervös vid tanken på att gården kunde komma i nya händer vilken dag som helst, stannade jag vid att det var slut på sjön. Jag hade kommit in i en av småvikarna, som skjuta in i parken, i stället för ut på stora fjärden. Men en gång klack det till i mig. Jag stod vid mynningen av min hemliga lilla å, detta skygga, osynliga vattendrag, som slingrar sig genom parken och skogen för att plötsligt framme vid stora landsvägen dyka ner i jorden och inte bli synligt förrän ett stycke längre bort på Vallbyholms ägor. Det är mina tårars å. Hit flydde jag i en eka, när livet blev mig för outhärdligt därhemma, och kröp in under grenarnas gröna valv. Här satt jag och vaggade sakta med kroppen, och båten följde min smärtas rytm. Här grät jag så mycket jag ville, endast hörd av de långbenta skraddarna, som hoppade på vattnet. Här klagade jag många gånger högt för näckrosor och vattenranunkel, böjde mig över vattnet och lekte att jag ville dö däri. Timmarna

gick, aldrig störde mig någon, aldrig anade någon var jag varit. Mitt i den odlade bygden är här en kvarleva från de tider, då trakten gjorde skäl för namnet Villåttinge. Det är en bit urskog, där man tycker sig undanstucken för gud och människor.

Nu var ån tillfrusen, jag banade väg genom den gula, prasslande vassen, som döljer dess mynning, och fördjupade mig i dess vindlingar. Intet spår av människofot syntes, men räv och fågel hade sprungit här som hemma hos sig. Långt bortifrån hördes den annalkande snöstormen, men härinne var ännu lugnt. Medan jag gick tog den tanken allt fastare gestalt hos mig, att tårarnas å erbjöd mig en utväg att föra bort min skatt. Man skulle komma ganska bra fram på släde här och så slapp man köra förbi förvaltarbyggnaden och stathusen. När man väl kommit ut på stora landsvägen, sen var man trygg. Minsann, jag skulle tala med Stafell redan denna kväll, nu skulle vi handla raskt och göra en djärv kupp med min framtids lycka som lön.

Jag var så ivrig att måla ut för mig detta äventyrs alla detaljer, att jag inte gav akt på, hur det började skymma. Men plötsligt snavade jag framstupa över en trädstam, som fallit tvärt över den smala lilla ån, och då begrep jag att det var tid att vända. Halvspringande skyndade jag hemåt, jag frös, jag var hungrig,

jag var ensam och brottslig, en ny Fina Citron. Men jag ångrade mig inte ändå.

Men vad ville nu detta säga! Mellan grenarna glimmade till ett ljus, försvann och kom åter, nu närmare. Jag stannade och lyssnade, tyckte mig höra steg. Och så hörde jag en obekant röst ropa på avstånd: friherrinnan Ribing!

Jag knöt händerna. Jag kände mig färdig att gråta av raseri. Här trodde jag mig vara gömd. En älskare skulle aldrig hittat mig här, nej, icke ens en rival, hur starka än kärleken och hatet är. Men den, som bär i sin ficka nyckeln till Ribingshovs källare, den söker förgäves att gömma sig. Längtan hade följt mina spår genom tjocka och snö, genom vass och in i urskogens dunkel.

— Friherrinnan!

Jag dåraktiga, som trott, att jag skulle kunna smuggla bort tiotusen liter ur min källare. Aldrig, aldrig skulle någon kunna köpa min skatt, som inte hade råd att dricka ur den på platsen.

— Vad är det fråga om? svarade jag och kramade hårt om nyckeln, som var mitt enda tillhygge i ödemarken.

6.

10 januari.

— Det var ledsamt du inte kom på vår julbjudning, kära Brita, sade faster Annette i telefon. Det var annars en särdeles lyckad middag och så glad stämning.

— Och silvret hemma igen från bankvalvet?

— Ja, kära du, det tog vi hem medsamma, efter riksdagsbeslutet. För nu har väl folket fått allt vad det kan begära och mer till och kan låta var och en ha sitt. Och kan du gissa vem Sigurd utbragte en skål för?

— För Branting kanske?

— Ja, sade faster, besviken att jag genast gissat rätt, men hur visste du det?

— A, det gjorde vi på Vallbyholm nyårsdagen också.

— Ja, jag för min del, menade faster, tyckte nu hellre att man skulle varit fast. I alla fall saknade vi dig mycket. Vi kan inte förstå vad du gör så länge borta.

— Men smöret och grädden och viskyn kom väl riktigt fram?

— Ja, för all del, tack söta du, men vad i all världen är det som håller dig kvar på Ribingshov en sån tid?

— En kärlekshistoria, faster.

— En — vad?

— En kärleksaffär! skrek jag, och i samnia ögonblick ingrep som jag väntat Vallby växel: perioden var slut.

— Det är kanske bäst att Sigurd reser ut? frågade faster förskräckt.

— Nej, tack, det ska han inte göra (snälla fröken, bara ett ord till), hälsa honom att spriten tyvärr är alldeles på upphällningen.

Så där ja, tänkte jag, få se nu vad den historien kommer att göra för effekt. Att säga något över Vallby växel brukar verka lika fort som bittervatten.

Jag önskade mig häromdagen master för trådlös telegrafi. Men dem förutan har rymden alldeles tillräckligt med budskap för mig, det kunde gå för mindre.

I ofattlig dårskap har jag väckt upp en storm omkring mig, i stället för att hålla mig osynlig och viska om mina avsikter som man viskar om kalvköttet på Stockholms restauranger. Jag föll för en frestelse, så liten och tarvlig, att den

knappt borde vågat sig fram. Jag föll för ett sidfläsk, jag som inte äter fläsk! Jag slog upp ett regelrätt litet lönnkrögeri och drog till mig adel, präster, borgare och bönder, nykterister, frälsningssoldater, gulascher, friare och inbrotts-tjuvar. Jag handlade utan att se till annat än den närmaste följd, tog den ögonblickliga lilla fördelen till pris av de stora svårigheterna längre fram, föll för frestelsen att visa min makt, att bevilja böner eller avslå. Med ett ord, jag uppförde mig ungefär som de europeiska statsmän, jag brukar runka på huvudet åt med morgontidningen i ena handen och tekoppen i den andra. Gud sandade genast i min backe. När ska han sanda i de andras?

I samma ögonblick som provinsialläkaren, som ändå är ny på platsen, hittade rätt på tårarnas å, beslöt jag, inte att ändra taktik, för jag hade hittills inte haft någon, men att uppfinna en och följa den. Jag skulle bli skygg och fräck som räven, jag skulle överlista såväl Vallby socken som lagens väktare. Jag gick bredvid provinsialläkaren och skrattade åt hur jag skulle lura honom. Har inte världskriget lärt en att man tryggt kan släppa ut även den grövsta lögn att strida mot sanningen, den kommer alltid att segra? Varför skulle då sanningen i mitt fall besitta någon makt över sinnena? Det skulle verkligen upp-röra mig, om så vore.

— Ni förstår, doktor, sade jag, med det för-
troendefulla sätt som man anlägger mot en läkare:
min mans alkoholism var tyvärr höggradig, och
i folkföreställningen blev den fantastisk. Jag tror
mig veta, att man pratar om att jag skulle ligga
på hundratals liter i mina källare. Min man drog
visserligen ihop rätt stora förråd, men betänk hur
länge vi haft ransonering, och det är en fly vara,
eller hur? Jag smålog så älskvärt jag förmådde.

Men mitt leende återspeglades icke på min gästs
uttröttade ansikte. Han bar verkligen syn för
sågen att ha varit ute och rest på sjukbud natt
och dag en veckas tid, och jag började tycka
synd om honom.

— Om jag nu hade haft något kvar, sade jag,
menar doktorn att ni kunnat rädda patienterna i
ert distrikt från att i förtid träda inför sin
domare?

Till svar fick jag en utredning över Berechtigung
des Alkoholgenusses och spritens värde som läke-
medel, vilken måhända vänt helt och hållet upp
och ner på mina begrepp — om jag inte varit
en alkoholists hustru och min lilla gosses mor.

Det hade ju annars varit ett ljuvt tal för mig,
men jag sköt det ifrån mig. En viss anstän-
dighet vill jag behålla. Vad jag gör gör jag för
penningens skull, inte under förevändning att gagna
mänskligheten.

Doktorn märkte snart, att han stötte på en

mur och uppgav försöket att tränga fram till mitt hjärta med medicinska skäl.

— Det är verkligen en oerhörd missräkning för mig, sade han, att ni inte kan hjälpa mig. Jag ska just nu bort över isen till sågverket, friherrinnan vet. Där ligger hela arbetsstyrkan med hustrur och barn så gott som, och jag vet inte mycket annan lindring att ge dem än konjak.

— Låt mig följa med dit, sade jag. De har säkert ont om mat och mjölk till barnen och jag ska tala med förvaltarn.

— Det är mycket vänligt av friherrinnan, men det hade nog varit ändå bättre, om ni kunnat skicka med mig några liter konjak.

— Jag ska be Stafell gå ner och se efter om han möjligen kan hitta åtminstone något, sade den sluga taktikern. Rävén må vara räven själv, jag kan inte!

Så begåvo vi oss åstad med mat och sprit till sågverket, och jag blev riktigt god vän med detta original, han var så öm mot barnen. — Om jag ännu bodde på Ribingshov, sade jag, så skulle jag bett doktorn komma över ibland och hälsa på. Nu får jag i stället nöja mig med att uttrycka min glädje över att ha fått råka er.

Två dagar därefter friade han till mig. Och följande natt begicks inbrottsförsök, det såg vi på källardörren.

Men hur rädd jag än var av den anledningen,

måste jag ändå skicka Stafell till Stockholm för att tala med Roblad. Skriva brev vågade jag inte och telefonera var uteslutet. Det hade för resten varit synd att förvilla fröken i växeln, som nu som bäst höll på att sprida ut att doktorn vistades hos mig varenda natt, då det sades han var ute på sjukbesök.

Hade han inte friat, så kunde han för resten fått hålla mig sällskap denna långa, odrägliga kväll, som jag befann mig ensam i huset. Jag hade tänkt på förvaltaren, men jag vågade inte be honom. Jag misstror honom, han har aldrig bett mig om en enda droppe.

— Fririnnan ska inte vara rädd för tjuvarna, hade Stafell sagt. Källardörrarna är starka, och dessutom har jag lagt ut fluggift.

Men tanken på fluggiftet räckte inte att göra mig lugn. Jag gick upp och vankade från fönster till fönster med en ridpiska i handen. Lampa brann i köksflygeln för att varsko och vilseleda. Att i denna belägenhet inte ens ha en hund! Denna natt ångrade jag hjärtligt, att jag ännu hade en flaska kvar i källaren. Är det inte bättre att sova lugnt än att äga millioner? Varför lät jag inte, som jag först tänkt, föra ut hela härligheten på Båvens is och tända på halmhylsorna kring buteljerna? Flaskorna skulle spruckit och isen smält och alltsammans störtat brinnande i djupet till fiskarna. Villåttinge sprithungriga folk skulle få

lov att äta gädda och abborre för att få något med av det goda därefter. Stranden skulle varit svart av åskådare, medan veropen ljudit milsvitt i natten, och när de fått fatt i mig, skulle de sönderslitit mig, men jag skulle dött med öppen panna, och skolläraren gråtit på min grav.

Men så vackert, så tragiskt skönt är inte livet. Det är fullt av fylla och fattigdom, som tvingar en ta vägen till lyckan via Roblad.

Jag hörde så mycket ljud i huset, som var tjuvarna redan påpassligt vid sitt arbete. Tro, om de skulle ta illa upp, ifall man sökte iakttå deras metoder och stjäla några idéer från dem?

Jag smög mig bort till ekonomiavdelningen, och tyckte mig höra röster under mig. Jag har aldrig i mitt liv blivit så förvånad. Man tror inte, att folk bryter sig in hos en, förrän man hör det med egna öron, även om man inte är så förfärligt hederlig själv.

Jag lade örat mot golvet för att bättre kunna följa deras förehavanden, och då tyckte jag det lät som om mina objudna gäster sjöng därnere. Det lugnade mig. Med så mycken fattning jag kunde uppbringa, drog jag mig tillbaka till min sängkammare men vågade inte klä av mig den natten.

Då klockan blev sex gick jag bort till förvaltarbyggnaden och lånade en karl, varpå vi begav oss till källaren. I gången låg två obeskrivligt fulla karlar och fyra tomma buteljer; det var

fluggiftet, som gjort sin verkan. De hade inte ens gjort ett försök, såvitt vi kunde se, med att bända upp låset, som stängde vägen till min skatt.

Jag hade inte lust att bringa dem i olycka, skrev därför på en papperslapp till dem en uppmaning att ge sig av och aldrig mer komma igen och fäste den på den enes tröjärm. Denna skon-samhet skulle, hoppades jag, väcka deras bättre känslor och förmå dem att låta min sprit vara i fred hädanefter.

Så fort telefonen öppnades, ringde fröken i växeln upp med ett telegram från Stafell: vi komma båda två klockan 11.20.

— Och så kan jag tala om en nyhet för friherr-innan, sade växeln och var så artig, som om jag haft obeskuren all den heder och ära hon tagit ifrån mig. Kapten Blombergson har köpt Ribings-hov, och han kommer också 11.20. Jag tele-fonerade in telegram om det till förvaltarn i går kväll, och han ska själv fara ner och hämta.

— Tack, fröken, det var ingen nyhet, hade jag sinnesnärvaro nog att svara. Därpå sjönk jag ner på första stol. Allt gick runt för mig. Roblad, Blombergson, spriten, tjuvarna, vad skulle jag göra?

Två timmar hade jag på mig att tänka ut den saken.

Som en sömngångare gick jag in i mitt rum, mekaniskt hällde jag spritlampan full av Ödåkra

akvavit, som ger en härlig värme. Och försjunken i djupa funderingar lade jag tången över den blå lågan. Varför hade jag aldrig brytt mig om att ta det minsta reda på kapten Blombergson, ägaren av Ribingshov?

7.

15 januari.

Just som jag kom fram till järnvägsövergången, gick den retsamma blågula bommen ner, och där stod jag. Från stationen blåstes 11.20-tåget ut och ångade förbi. Någon viftade åt mig och jag vinkade vemodigt tillbaka. Hur mycket hellre hade jag inte velat sitta på tåget och fara ifrån alltihop än stå här i snöslasket och vänta på mitt ödes fullbordan i kapten Blombergsons person.

Från stationen kom Ribingshovs ekipage. Förvaltaren stod i egen hög person bakpå och körde för en herre i päls med en persianmössa nedtryckt över ett väderbitet ansikte. I bakgrunden nalkades Stafell och Roblad. Ekipaget stannade, där var vi mittemot varandra, nära och likväl skilda åt. Förvaltaren gjorde honnör, då jag böjde på huvudet, hälsade den andre hövligt. Han fixerade mig, jag fixerade honom. Han har ett hårt men icke osympatiskt ansikte, herren till Ribingshov.

Efter en halv minuts väntan vid bommen var han redan mycket otålig, vände sig om till förvaltaren och frågade vad detta skulle betyda.

— Han har redan retat stinsen, tänkte jag, och detta är stinsens lilla hämnd. Stafell och Roblad var nu tätt bakom, jag såg på Stafells uppsyn, att han icke var okunnig om vem som satt i släden. Han gjorde en massa miner åt mig bakom ryggen på sin nye husbonde, men jag måste ju låtsas som om stode inte skandalen i Roblads vresiga person och väntade mig.

Plötsligt gjorde herren till Ribingshov en rörelse som för att stiga ur och gå tillbaka och strypa stinsen. Jag hejdade honom och sände av Stafell att i stället tala med denne suveräne herre. Gubben lunkade i väg, men Roblad rörde sig inte ur fläcken. Han såg ut att vara vid sitt sämsta humör. Det är onda tider och baisse på börsen. Och nu måste han ju inse, att vår lilla affär har blivit betydligt mer komplicerad efter kaptenens uppträdande på skådeplatsen.

Var jag själv orolig? Nej, ja, inte mycket. Jag kanske får lov att kosta på Henriks bästa märken åt Blombergson, tänkte jag, det är ju alltid en förlust, men den kan inte undgås. Vilken präktig setter han har med sig. Han ser ut att vara omkring 40 och 50, jag menar kaptenen.

Plötsligt tog han upp en konversation, presenterade sig, bad mig ursäkta, att han kom utan

att ha anmält sig, men förvaltaren hade aldrig nämnt att friherrinnan var kvar på Ribingshov.

— Det är jag strängt taget inte, svarade jag artigt, jag är bara här för att hämta hem en del kvarlämnade småsaker. Och så lovade jag honom att mycket snart vara borta med allt mitt pick och pack.

— Men vad vill det här säga, sade då den nye ägaren med ett vredgat skratt. Jag ska inte dröja — jag trodde han inte skulle dröja med att anmäla stinsen, men i stället sade han: med att ordna så att vägen inte behöver gå över banan.

I detsamma gick bommen upp. Stinsen var övermannad, ekipaget satte sig i rörelse.

— Vänta litet, ropade jag, här är nyckeln till stora porten. Ingen människa finns i huset (jag kom att tänka på mitt objudna främmande och tillade:) utom två inbrottstjuvar.

Nu återstod Roblad. Han var ursinnig. Varför hade jag inte itts tillkalla honom förr? Hur ska det nu gå med bryggarbilen från Stockholm som han beställt hit till i afton för att hämta en första sändning?

Det var med största svårighet jag fick honom att avstå från att utföra sin kupp i natt. Då jag sökte trösta honom med ordspråket att den väntar inte för länge, som väntar på något gott, blev han utom sig. Det ska man säga till den, som måste sälja sina superfosfat nu, i händelse

man inte kan skaffa pengar. Död och förbannelse! Han hade ju räknat så säkert på den här literaffären. Han hade helt enkelt blivit bedragen. Men han skulle minsann visa, att han inte lät skämta med sig.

— Han kan väl inte ha räknat så förfärligt säkert med den här affären, eftersom han inget visste om förrän i går middag, sade Stafell lugnt. Seså, Roblad, ge han sig i väg till järnvägshotellet, så ska jag komma ner med en snaps till frukosten, eller hur, friherrinnan. Och därmed var vi klara med Roblad.

När vi kom tillbaka till slottet, frapperades vi över att det med en gång fått ett bebott utseende. Det var icke herrelöst mer. Stafell gick bort till källargången för att se till tjuvarna, och jag gick in i köket. Där stod förvaltarfrun vid spiseln. Hela köket var fullt av mat, och hon frågade mig tämligen snäsigt var skafferinyckeln tagit vägen. Jag hade förvisso kommit till ett främmande ställe och det var bäst att ge sig av.

Jag medgav, att jag låst det ena skafferiet, men påvisade samtidigt, att det fanns två, det andra var tomt och olåst, kunde hon inte begagna det?

— Jo, men jag måste välan låsa, sedan jag satt in maten, svarade hon vasst.

Nu skulle jag förödmjukas. Varför? Jag hade ju aldrig gjort kvinnan något ont, kände henne knappast. Men jag var den avsatta härskarinnan.

Hade den nye ägaren möjligen ingivit tonen, som skulle brukas mot mig? Jag gick in på mitt rum och började packa ner mina kläder.

Medan jag var sysselsatt härmed kom Stafell, klädd i två liter, en i var rockficka.

— Kapten hälsar och frågar, om inte friherrinnan vill äta lunch med honom om fem minuter. Och så kan jag just undra, ska vi gen di här?

— Roblad? — Nej kapten.

Vi hade blivit så vana Stafell och jag att muta folk till höger och vänster när vi ville vinna något, så det gick som av sig själv i sömnen.

— Ja visst, sade jag utan betänkande, men det är väl bra sort?

— Det är barons allra finaste.

— Då så, gå då in och gen det och tacka och säg att jag kommer genast.

— Ja, det ska jag. Fririnnan! Roblad trodde det kunde bli 50 kronor buteljen!

— Å, kors, är det möjligt? Då kan jag ju köpa en gård.

— Ja, och jag kan komma och sköta affärerna.

— Gärna det, Stafell!

Jag hade bytt ut morgonens sportkostym mot min änkedräkt av svart crêpe de chine och gjort toalett så omsorgsfullt som man blott gör då man skall träda inför en man, som har ens öde i sina okända händer. Om jag blott vetat något om honom, om han var gift eller förlovad, om han

var road av kapplöpning eller biljardspel, visky eller punsch, Strindberg eller Mari Mihi, jordbruk, krig eller politik.

Han väntade på mig ute i hallen och förde mig in till bordet. Han är en lång, rakryggad herre på omkring fyrtio år, en befälstyp, en friluftsman, så mycket ser man genast.

Han frågade, om han förstått rätt, att det var jag, som givit honom denna utomordentligt fina konjak och om jag verkligen förstod hur fin den var?

Jag svarade, att det förstod jag visst inte, men det glädde mig att höra.

— Se här, sade han, är det friherrinnans rätta plats?

— Det har varit, svarade jag. Och där kapten nu sitter var min mans.

Vi bredde tigande på våra smörgåsar. Jag tänkte på hur bra denne ståtliga man passade till husfader vid en bordsända, jämförd med Henrik. Men han har inte någon slät ring.

— Jag hoppas, sade kaptenen, och hans ton blev allvarlig, att det inte plågar er alltför mycket att sitta här till bords med mig. Se, jag förstår ju utmärkt väl, att ni tycker det är onaturligt, att man kan köpa från en släkt dess gamla hem utan vidare. Även om jag har betalt vad administrationen begärt, tycker ni naturligtvis att det alls inte motsvarar det värde gården har för er.

— Det är nog inte bara en penningfråga, svarade jag lika allvarligt. Släkten Ribing har, är jag rädd, förverkat sin gård. Min man förbrände de sista resterna av familjekraften. Jag känner ju inte kapten, men det förefaller mig, som om ni skulle ha större möjligheter att sköta om gården än min man hade.

Kaptenen rynkade lätt ögonbrynen, lät min anmärkning falla och bjöd mig ugnstekt potatis.

Men jag var besluten att fortast möjligt söka få klarhet i spritfrågan.

— Kände ni min man? frågade jag.

— Nej, svarade han kort.

— Men ni har hört talas om honom?

— Ja, naturligtvis, svarade han och tycktes pinsamt berörd av min envishet.

— Nå, sade jag och kastade mig huvudstupa ut i kalla vattnet, då har ni naturligtvis också hört talas om Henriks källare?

— Källare? Han såg ytterligt förvånad ut.

— Och ni har ingen aning om anledningen till min vistelse här? Är det möjligt att Vallby växel inte upplyst även er om den saken?

— Friherrinnan talar i gåtor.

— Jag är här för att föra bort släkten Ribings familjeklenod, men det är en förfärligt besvärlig klenod, som vållar mig de största bekymmer.

— Kan jag hjälpa er på något sätt?

— Ja, det är just vad kapten kan. Man kan inte ta tiotusen liter spirituosa under armen och vandra ner till station med. Jag måste ha er tillåtelse att föra bort dem.

Jag vaktade på honom för att se när i hans ögon tändes den glimt av begär jag sett i så många förut. Men han såg endast ut som om han fått höra en fasligt otrevlig nyhet.

— Vad ska ni sen göra med spriten? frågade han.

— A, jag ska tillföra smyghandeln denna förstärkning, vad skulle jag annars göra? Att dela ut den på motböcker blir så lite på var och en. För resten vill jag ha mycket betalt.

— Och det skulle jag ge mitt tillstånd till? Han såg utomordentligt mörk ut, och jag började misstänka att jag inte tagit honom på rätta sättet. För inte borde väl en svensk officer mörkna som en hagelhimmel bara vid en antydning att man ämnade kringgå Bratt. Naturligtvis, sade jag frejdigt, ger jag kapten förhandsrätt att köpa så mycket ni vill och av vilka märken ni vill. Ja, jag gör inga omsvep, kapten.

— Nej, sade han, hela tiden lika mörk, och det övertygar mig om att friherrinnan inte förstår att er plan är fullkomligt lagstridig.

— Jag har inte alls tagit reda på den saken,

skyndade jag mig att förklara, och tänkte: och aktar mig för att göra det.

— Då skall jag reda upp det för er. Enligt riksdagsbeslut, som jag såsom medlem i första kammaren har varit med om att fatta, sker all spirituosaandel genom statens fullmäktige, och det är ett uppenbart lagbrott att försöka sälja ett så stort parti på egen hand. Så snart friherrinnan tänker närmare på saken, inser ni naturligtvis det oriktiga och riskabla däri och avstår.

— Det blir en dyr insikt, sade jag.

— Alltid har man råd att handla rätt.

— Ska du säga, tänkte jag, men lät honom tro, att han övertygat mig, och att jag resignerat.

Jag knäppte ihop händerna och bad en liten bön att jag skulle kunna få kraft att dölja hur ond och uppretad jag var.

Så reste vi oss upp, och han bjöd mig in i Henriks rum, där ännu en del av hans tillhörigheter stod kvar, skrivbordet, skinnfåtöljerna.

Jag kände mig mycket illa till mods.

Kaptenen hade ljusnat igen, han bjöd mig en cigarrett och betraktade mig med ett egendomligt småleende.

— Jag brukade alltid, sade han, förr i världen citera: »driv oss samman med gisselslag» och »barmhärtiga öde, sänd blixten, som slår vårt folk med år av elände». Men nu får jag medge, att alltihop var tomma fraser. Vi har fått gisselslag

och år av elände, och resultatet är det att man numera kan muta sig fram i hela den civiliserade världen. Så det borde kanske inte förvåna mig att friherrinnan försöker med mig. Men ändå blir jag en smula perplex, jag måste tillstå det, av att träffa en ung dam som bär namnen Gyllensting och Ribing och som med en självklarhet och frejdighet, som tyder på vana, söker besticka en svensk officer och riksdagsman.

— Vill ni inte överta någon sprit då? plum-pade jag ut i häpenheten.

— Jo, sade han, jag ville mycket gärna. Det skulle vara utmärkt för en man som ska lancera sig själv på en ny ort. Men det faller mig inte in att göra det, eftersom det är orätt.

Barmhärtiga öde, jag hade av alla män i världen träffat Mannen Som Inte Går Att Muta.

8.

20 januari.

— Nu kommer jag aldrig hit mer, tänkte jag och vände mig om i släden. Långt bort i slutet på den vita korallallén syntes en strimma av Ribingshovs röda fasad och svarta tak under en klarblå himmel. Aldrig hade lindarna kunnat vara vackrare, inte ens på högsommaren då millioner blommors blonda små huvuden bildar en blekt skinande gloria kring varje krona. Blombergson tyckte synd om mig och kände sig illa till mods, men beklaga mig icke, du som följer mina öden, därför att jag måste lämna mitt hem denna gnistrande, blåvita dag, ty den tanke jag ägnade naturen och mitt forna hem var så flyktig som en tanke kan vara. Besinna, jag hade en lår och en koffert med matvaror att forsla till Stockholm i trygghet, och framför mig hägrade succèsen och risken, båda lika betydande för mina förhållanden och ännu mera förstörade av min fantasi. Då jag var nära hysteriens gräns av skräck inför vad som skulle

kunna hända vid centralen i Stockholm, måste jag vila mig ett tag med att tänka på vilken succés jag skulle göra, om allt gick väl. Den halva millionen hade blivit åtskilligt mera svåråtkomlig genom upptäckten av Blombergsons karaktär, och för tillfället hade jag inte en aning om vilken klass jag borde räkna mig till: proletärernas eller halvmillionärernas. Men med mitt hem bortsålt under fötterna på mig och framtiden så mörk och osäker kände jag mig mest böjd för att räkna mig själv och mina ransonerade varor till de små i samhället. Det skulle verkligen varit roligt att låta alltsamman gå faster Annettes näsa förbi. Men det vågade jag inte. Man kan inte frigöra sig från alla sina fördomar. Och att faster Annette är självskrivnen till att ha gott om smör, hör till de fördomar, som ska följa mig livet igenom. När jag steg ut på perrongen, tyckte jag, att varenda karl såg ut som en detektiv. Blom, som jag bett att komma och möta mig, syntes inte till. En okänd man av obestämt utseende kom fram till en dam, som stod bredvid mig, lyfte på mössan och frågade, om hon var friherrinnan Ribing. Stackarn, hon blev nästan lika rädd som jag, hon hade säkert också ransonerade varor i packningen. Hastigt drog jag mig undan och lyckades få tag i ett stadsbud. Jag vågade inte lämna detta ur sikte utan följde det som skuggan, ända till dess jag lyckligen hade mina

dyrbarheter inom mina fyra väggar. Mannen, som sökte friherrinnan Ribing, såg jag inte vidare till, och inte heller hann jag vända mig om och se efter honom. Min oro måtte ha synts väl utanpå, ty stadsbudet smålog åt mig och sade, då kofferten dunsade ner på golvet: nu är väl fröken belåten! — Jo då, sade jag, jag är fullt belåten med mina egna kolli och begär inte att stadsbudet ska släpa hit andras. Får det vara en sup? — Jo, ja tackar, har fröken sånt också? Kanske om jag kunde stå till tjänst med att hjälpa fröken att få sålt en del av det här, och han pekade på kofferten. Nej tack, min gubbe lilla, inga mellanhänder, tänkte jag och sade: men jag ämnar visst inte sälja mitt linne och mina böcker. Och därmed fick stadsbudet gå.

Därpå gick jag ner till portvakten, fru Anderson, med ett smörpaket, förklarade att jag hade en liten julklapp med mig åt henne och stack in mitt halva kilo genom luckan. Det är alltid bra att vara vän med portvakten och jag skulle i alla fall med nöje offrat denna insats för spänningen att se om ett så ofantligt surmulet ansikte kunde lysa upp. Medan jag stirrade på henne, tog hon upp paketet, och därvid avspeglade sig en så häftig rörelse i hennes ansikte, att jag trodde hon skulle börja gråta. Jesses, fririnnan, så mycket smör har jag inte sett på alla åren, sen det här eländet börja. Och hon sträckte ut genom

luckan sin knotiga hand. I detsamma kom en självförsörjande förbi och stannade förstenad av häpnad. Säkert hade hon aldrig tänkt på att portvakten hade några andra kroppsdelar än sin stora käft.

Våra ögon möttes. Och så rar och mild var hennes blick, att jag på en gång fick klart för mig att detta långa, bleka och ganska fula fruntimmer måste vara ängeln, som fröken Svenson talat om.

— Fröken Kanberg, jag har fått smör! ropade portvakten, som var som från sina sinnen.

— Så roligt, sade ängeln, som man ju kunde vänta av en sådan.

— Fröken kan också få, sade jag i en ton, som vore detta något helt naturligt, och båda kvinnorna stirrade mållösa på mig.

— Kom med, fortfor jag, presenterade mig och frågade om fröken Svenson var bekant.

— Jo då, god vän till och med.

— Då är ni bestämt ängeln, som hon talade om.

— Ja, sade fröken Kanberg och skrattade, det är jag säkert, fröken Svenson är så lustig.

— Vad jag är glad, att jag funnit er. Vill ni ha ägg eller smör eller båda delarna?

— Fråga aldrig så mer, fririnnan Ribing!

— Kom med in då. Och säg mig om det är några fler ni tycker jag ska bjuda ut åt.

På det viset blev det självförsörjande huset med ens levande för mig. Jag fick veta vilka som alls icke behövde någon uppmuntran och vilka som alltför väl behövde den, vilka som hade föräldrar på landet, vilka som var anställda hos jobbare eller jobbade själva och vilka som svalt. — Vet fröken, sade jag, det vore allt trevligast att utdela det här anonymt. Det skulle jag också tyckt, svarade fröken Kanberg, men då borde ni inte ha talat med portvakten.

— Jag har märkt, svarade jag, att portvakten egentligen är förfärligt rädd av sig.

Om jag skulle berätta för henne, att jag hörde hur en detektiv frågade efter mig vid tåget, så kanske hon teg och gömde sitt smör.

— Är det sant? Ja det är sant, fast det stod inte skrivet på honom att han var detektiv, förstås.

Fröken Kanberg åtog sig att dela ut mina små halvkilopaket och att be var och en äta sitt smör utan reflektioner och med tand för tunga. Det skall bli ytterst intressant att se om hemligheten kan bevaras i detta hus av kvinnor. Fröken Kanberg säger hon är övertygad därom.

Därnäst ringde jag till faster Annette. — Kära faster, sade jag, jag vet inte hur jag ska bära mig åt. Jag har verkligen lite av varje med mig här åt faster, men det värsta är att jag inte vet hur jag ska få det hem till faster. O, hon lovade genast att skicka båda jungfrurna. Så snällt, kära du!

Nej, svarade jag, det är omöjligt. Livsmedelsinspektören har fattat misstankar, och man kan aldrig anförtro sådant åt tjänare. Nej, faster får lov att skicka Sven!

— Sven! sade faster fullkomligt bragt ur fattningen, skulle Sven komma och hämta... hm... hos dig?

— Nej, sade jag, det kanske absolut inte går an. Men det var tråkigt, för jag hade så gärna velat att ni skulle fått lite med av alla goda saker jag har. En skinka, vet faster, som...

— Sch, sch, sade faster, jag kommer själv i eftermiddag, när det blivit mörkt. (Och hon tänkte säkert: det motdraget hade inte Brita väntat.)

— Ja, svarade jag, det går an, men dröj inte, för jag får ingen ro förrän varorna är ur huset.

När jag ätit min hemmalagade middag, som för resten inte smakade mig alls (gott samvete ger alltså inte god aptit), och satt med kaffekoppen vid fönstret, fick jag se en rent otrolig syn. I gaslyktans ljuskrets steg plötsligt försiktigt in tre personer, alla med kappsäckar i händerna, alla spejande uppåt efter husnumren, så att jag såg deras ansikten. Och det var rådman Ribing med fru och son, gardeslöjtnanten. Då förstod jag om jag inte gjort det förr, att något var allvarsamt i olag i världsalltet sen augusti 1914.

— Det var en besynnerlig portvakt du har, sade de, när de kommit in — själv måste jag under

hela besöket stå i tamburen — vi knackade på för att fråga var du bodde, men hon smällde igen luckan och drog gardinen för, och vi hörde hur hon vred om nyckeln i låset.

— Ja, hon är min medbrottsling, liksom ni, viskade jag. Affären gjordes upp brådskande och skyggt, och just som vi höll på som bäst, med soffan full av smör, fläsk, ägg och grädde, ringde det på dörren.

— Jag ska öppna, och här kommer livsmedelsfiskalen endast in över mitt lik, sade Sven och slog på revolverfickan.

Strax därpå kom han in. — Det var ett förfärligt fult långt fruntimmer, men jag sa du var inte hemma.

— Herregud, mitt rykte! Jag sköt undan Sven och störtade ut, men fröken Kanberg hade redan försvunnit in genom en av de många dörrarna, och jag anade inte vilken. Hon var som den bortrövade prinsessan i sagan om elddonet.

Ribings ville ta mig med hem. Men jag vägrade. Jag hade andra planer för kvällen och längtade att de skulle ge sig i väg.

Äntligen gick de efter att ha bjudit mig på en stor middag de skulle hålla på mina och guds gåvor. — Blombergson har lovat komma, sade faster.

När de gått tog jag fram ur matskåpet något som herrskapet Ribings inte fått se. Det var

en treliterskruka med mjölk. Så skar jag av en bra stor bit sidfläsk av kommunalordförandens och rustad med detta gick jag ut för att göra min sista goda gärning för dagen.

Just som jag ringde på Bloms dörr, kom jag ihåg, att jag glömt Pascal för sidfläsket. Vad skulle väl Blom tänka om mig? Jag var ganska orolig för att inte bli välkommen. Tänk, om jag bleve mottagen som en välgörande fru och tittad snett på. Själv kom jag ju som vän och umgänge, och ville bli ombedd att ta av kappan. Om jag inte haft en mjölkkruga på armen, hade jag troligen sprungit ner för trapporna igen. Men mjölk är dock något som alla föräldrar bör förstå sig på; även om de ställer sig kyligt mot friherrinnor.

Blom själv kom och öppnade, klädd civil, utan krage och med en liten benknapp i skjortlinningen. Han såg ganska häpen ut men öppnade dock gästvänligt dörren, och jag slank in.

— Ja, Pascal har jag glömt, sade jag, men jag har med mig lite mjölk från landet. Får jag ta av mig kappan?

Han hjälpte mig artigt och förläget av med den, förklarade han var så ledsen att han inte kunde komma till tåget, men han hade skickat ner en pålitlig kamrat (detektiven). Hustrun, en liten ljushårig människa, som skulle varit riktigt söt, om hon haft lite rosor på kinderna och en något gladare min, kom nyfiken ut i tamburen.

— Fririnnan, sade Blom kort. Var så god och stig in, bad hon.

Jag hade kommit i ett lyckligt ögonblick, då veckans vetelev skulle förtäras till eftermiddagskaffet.

— Mjök! Det blir något för lillen. Drick själv också, föreslog jag.

Fru Blom serverade, vi var lite tysta i början. Jag aktade mig noga att överfalla mitt värdfolk med någon forcerad överklasshärtlighet eller att göra alltför mycket hallå över kaffet och skivorna. I stället såg jag mig omkring. Rummet var tämligen stort men oreparerat och nästan tomt på möbler. På ena långväggen stod en utdragssoffa, just den sort i vilken vår allmoges koncipieras, födes och dör. I den satt nu jag. Ett haltande bord och ett par stolar fullbordade gruppen. Andra långväggen pryddes av en låda, ställd på kant och med kretonggardin framför. Jag antog det var skänken, men det visade sig sedan vara familjens bokhylla. För första gången i mitt liv tror jag det gick riktigt klart upp för mig, att det finns många unga familjer, för vilka en skänk eller ett bord är en oöverkomlig utgift. Jag tänkte med ledsnad på den präktiga köksskänk, som gått för femton kronor på auktionen. Hade jag nu haft den här!

Blom observerade, att jag gjorde husesyn.

— Förmaket är ännu omöblerat, sade han och

pekade bort i de tomma hörnen. Och även matsalen och biblioteket ser lite tomma ut.

— Bättre det än ha fula möbler, sade jag.

Den unga hustrun fick en bitter liten min.

— Jag var på en utställning på Djurgården och såg ett så vackert rum och kök och det stod så vitt och brett om det i tidningarna, att skönheten skulle göras tillgänglig för de breda lagren, sade hon. Men nu läste jag i jons att snickerifabrikerne vill bara göra samma fula möbler de gjort förut. Så tycker jag det går jämt. Det är så mycket talande och skrivande. Och sen blir det precis som det alltid har varit. Det har vi för vi har gått och väntat och inte vela köpi några plysmöbler.

— Hör du gumma, sade Blom, ta ut kaffet till smäckan, hon blir så arg, om det är kallt, när hon får.

När hustrun försvunnit med brickan, vände han sig i låg ton till mig.

— Gumman har fått en berättelse tryckt!

— A, bevara mig väl! Var då?

— I Naggen, hon har skrivit den aldeles själv. Vill inte fririnnan läsa? Det vore roligt om en bildad ville ge sitt utlåtande. Jag tycker nu det är rent märkligt hur bra och likt hon har fått det. Han reste sig och gick bort till bokhyllan.

Det var en liten historia om en tobaksarbeterska och hennes disponent.

Hon var renhjärtad och av strålande skönhet,

han aktade hennes dygd och satte henne i skola, på det hon skulle få bildning och bli hans fru. Men hon kunde aldrig komma så långt som till att få bort klassmärket, nådde aldrig till säkerhet i samtal och sätt, kunde inte nå till att bli upptagen i hans familj. Till slut tog hon till sjön efter att ha yttrat många tänkvärda ord om klyftan mellan klasserna.

Författarinnan kom in medan jag läste och iakttog mig intresserat. Hon var inte alls nybörjarskygg, hela hennes väsen var förvandlat, lysande av lidelse och stramt av spänning. I denna lilla naiva och klumpiga novell låg hennes hjärta, hennes livs kärlek och ärelystnad.

Det gjorde mig en smula ont om henne. Inte var jag det minsta litterär, men det föreföll mig orimligt att hon nånsin skulle åstadkomma något, genom vilket hennes ärelystnad kunde bli tillfredsställd.

Då jag tigande gav henne tillbaka häftet, föll hon in, liksom för att förekomma mig: — Man skulle inte vara gift och inte ha barn. Då kunde det kanske bli något av en. Då hade man tid att samla sina tankar.

Jag gjorde ovillkorligen en gest för att hejda henne, som man hejdar en som försvar sig. Där kom Blom in med ungen på armen. Hon hade inte tid att se åt dem. — Vad tycker ni om den? frågade hon spämt, är det levande?

— Ja då, sade jag tröstande, det tycker jag visst. Men inte så levande som det här, fru Blom. Och jag tog emot barnet av fadern. Det var en liten söt miniatyrchaufför.

Så bad jag henne tro mig, som nu var ensam med bara svåra ting att minnas, och som hade min son på hem för efterblivna barn, tro mig när jag sade, att hon missaktade den bättre delen och sträckte sig mot det som var mindre värt.

Men hon lyssnade inte. — Frun tycker inte, det är något med min bit, sade hon och upprepade envist: nej, för då hade ni inte sagt så.

Med den lilla mjölmätta gynnarn i knäet som en sköld kastade jag mig in på själva tendensen i hennes berättelse. Vad var nu det för sätt att påstå, att inte en ung flicka ur arbetsklassen med gott förstånd kunde hitta på bättre än hoppa i sjön, då hon var förlovad med en överklassherre? Vad var nu det för vidskeplig vördnad för överklassen hos upplysta människor?

— Det är inte precis vördnad, inföll Blom. Men jag tror gumman har rätt, att där är en skillnad, som inte går att komma från.

— Det är många, som har klarat den, vidhöll jag.

— Tycker fririnnan att Roblad har gjort det?

— Jag tror åtminstone han tycker det själv.

— Nej, vet fririnnan, han vet lika bra som fririnnan, att det inte har lyckats. Mot mig till

exempel, han vet aldrig hur han ska uppföra sig. Än är han för kamratlig, än är han så hög så det är löjligt, aldrig lagom. Sen jag nu träffat fririnnan, så tror jag att han söker ta efter fririnnans sätt, när han är vänlig. Det är fririnnan, som lärt honom att det är tecken på att man är riktigt fin. Men det är ändå stor skillnad.

— Ja, om jag vore tillsammans med fririnnan i hela mitt liv varenda dag och aldrig gjorde annat än tog efter, så blev jag ändå aldrig sån, sade fru Blom plötsligt.

— Kanske inte, sade jag, men det är ju heller inte nödvändigt. Vi kan väl vara goda vänner ändå utan att vara precis likadana. Jag för min del tyckte om Blom redan första gången vi träffades, för då bar han sig åt som en gentleman mot mig.

Blom smålog. — Ja, kors i jesse namn, sade han, jag glömmet det väl aldrig. Jag satt inne på ett kafé här borta mittemot Grubbens och undersökte tid och rum och just som det börja å klarna lite i knoppen på mig, fick jag se en dam, som steg upp i bilen... och sen dess har jag aldrig kunnat komma på den där filosofiska upptäckten som jag hade gjort.

— Jag är riktigt glad för den där gången, sade jag, annars hade vi väl aldrig blivit bekanta.

— Det kan väl inte vara något för fririnnan att bli bekant med oss. Fru Blom såg misstrogen ut.

— Varför tror fru Blom då jag kom hit?

— Ja, det kan jag verkligen inte begripa, sade hon och smålog motvilligt.

I detsamma ringde telefon.

— Svara inte, utbrast fru Blom, det är förstås han.

Dröjande och med butter min gick Blom till telefon. Jag hörde redan på tonen i hans glockväll, att hustrun haft rätt. Det var Roblad, som ringde.

— Nej, svarade Blom till svar på någon anhållan, det kan jag inte, jag är upptagen. Jo, det är sant, jag har främmande. Friherrinnan Ribing är här. På denna upplysning svarade Roblad med en lång ramsa, som aldrig tog slut, och Blom fick bara sticka in ett: nej då, vad menar ingenjörn, aldrig ett ord, nej, men jag försäkrar... Från att först ha låtit enbart förvånad blev Blom slutligen förargad.

— Jag begriper inte ett ord av vad det är ingenjörn talar om, bet han slutligen av nästan ohövligt. Under tiden hade det klarnat för mig, vad det var Roblad misstänkte, och jag gick fram och tog luren. — Nej, kära ni, sade jag, jag är alls inte här för att förföra Blom till någonting. Jag kom bara hit med lite mjölk från landet. Apropos, vill ingenjörn köpa lite smör av mig. Ett par kilo? Jo, det ville han och blev med ens så mild som honung.

— Jag tror inte karln är riktigt klok, anmärkte Blom. Han sa, att om jag vågade låta övertala mig att fara och hämta fririnnans sprit, så skulle han laga att vi båda två kom i fängelse!

Jag förklarade sammanhanget för Blom. Så där ser ni, sade jag, hur pass bevänt det är med min överklassighet. Kanske är jag förmögen, men troligast är att jag är långt fattigare än ni två här, som kan var sitt yrke.

Men Blom hade blivit på dåligt humör. Han kunde inte låta bli att tänka på att han sagt nej åt att köra fru Roblad på teatern och undra vad följderna skulle bli.

— Kanske den att fru Roblad stannar hemma, och det är väl inte så farligt, sade jag.

— Det där kan inte fririnnan förstå, sade han lite bryskt. Det var som om hans irritation på något sätt vänt sig mot mig, och innan jag visste ordet av, voro vi inne i en tämligen hetsig politisk diskussion.

Jag vet inte varför, men jag hade inte trott, att Blom skulle ha på pricken samma onyanserade åsikter som andra av hans klass. Jag hade tänkt mig, att den som längtar att läsa Pascal, skulle stå en smula över älsklingstanken om blod-sugarklassen, som måste störtas för att lämna rum för en ny blodsugarklass. Och jag sade honom det också. Men han parerade med någon filosof, Fichte tror jag det var, som skulle ha sagt, att

människan har åsikter i överensstämmelse med det liv hon lever.

— Fririnnan sa nyss, att vi är vidskepliga i förhållande till överklassen. Men det är väl ingenting mot överklassens vidskepelse i fråga om oss. Den tror oss om att vara så mycket ädlare än den är själv, sade han.

— Nu förstår jag inte.

— Jo, ni har alltid tyckt att det borde finnas en privilegierad klass, som fick ha bildningen och det bekväma livet för sig själv, och en klass som skulle slita hundgörat. Men ändå tror ni att vi underklassare skulle vara tacksamma och glada för rättvisa mot alla.

— Jo, försökte jag, men har ni inte alltid sagt det?

— Jo, det förstås, men när rättvisan aldrig kom så. Skulle den komma i morgon som ett brev på posten, så kunde vi inte vara nöjda med den. Nu vill vi begå orättvisor vi också.

Fru Blom tittade in från köket med den nakna, sprattlande ungen under armen.

— Tänk, att jag har aldrig förr kunnat få dig att erkänna det rättvisa i att begå orättvisor, sade hon och såg helt belåten ut.

— En kan väl bli trött på att höra dig jämt, svarade han. För resten, du behöver ingen uppmantran. Fririnnan skulle höra henne, när hon kommer i farten.

— Tack, jag tror jag får gå hem, svarade jag och kände mig en smula avkyld. Tydligtvis var det inte nog att komma och ringa på med en mjölkflaska för att bli vän med familjen och slå brygga mellan klasserna. De hade ingen känsla av att jag kom som medproletär till dem. Under ett kort ögonblick längtade jag starkt tillbaka till min forna värld och önskade att jag följt med familjen Ribing hem till deras sena middag.

Blom reste sig och yttrade något om, att jag hade väl aldrig trott, att jag skänkt tre liter mjölk till en vänstersocialist. Men man behöver inte vara förbrytare för det, sade han. För min del, jag vill verkligen ha demokrati. Jag tycker inte att kropparbetarna ska härska alldeles ensamma. Men revolution är jag gärna med på.

— Jag förstår såväl dom som står på hustak i Berlin och skjuter, inkastade fru Blom från köket, medan hon pudrade sin unge med potatismjöl. Hon tyckte visst, att Blom började göra för mycket eftergifter. Om jag stode på ett hustak skulle jag också skjuta. Det måste bli nåt nytt. Det gamla är för uruselt.

— Jag tror inte det i verkligheten bleve något nytt, sade jag försiktigt. Bara det att klasserna bli upp- och nerpåvända.

— Nå, är inte det nytt nog det? Fru Blom skrattade till.

— Adjö och tack för i kväll, sade jag till fru

Blom. Jag hoppas att vi två aldrig kommer att skjuta på varandra.

— Man vet aldrig, svarade fru Blom allvarsamt. Är du färdig, gubbe? Vi får sno oss nu, om vi ska hinna till åttaföreställningen.

I köket låg nu världens blivande herre i sin eleganta barnvagn, medan den astmatiska gamla smäckan vakade över hans säkerhet.

Vi gick ner för trapporna.

— Det är alldeles märkvärdigt, sade Blom, hur fort man vänjer sig vid tanken på att här ska bli revolution och inbördes krig. Först låter det ju fasligt, men så småningom tycker man det är det mest självklara i världen. Rätt vad det är kommer man väl att tro att man är alldeles tvungen att smälla till, antingen man vill eller ej. Och det är nog för resten så också, för den fria viljan finns inte. När man har tänkt lite, måste man ju bli determinist.

— Jag tycker du har sagt du var pan-teist, insköt fru Blom.

— Det finns ingenting som hindrar att vara båda delarna.

Nu var vi framme vid biografen. För första gången fick jag se fru Blom riktigt lycklig. — Jag har aldrig sett något så stiligt drama som Greven av Monte Christ, sade hon.

9.

1 februari.

Till den stora middagen gjorde jag ett liv av de svarta familjespetsarna på ett nytt och naket och ganska förtjusande sätt, med långa, svarta ärmvingar att sväva försiktigt över soppor och såser. Och så förvandlades proletären till liknelsen av en fin dam.

Så skulle den ytlige betraktaren helt visst ha kallat den, som bar dessa dyra spetsar, denna pärlcollier och den vackra, antika kammen i det slätt uppstrukna, sig milt vågande håret. Han skulle blivit än vissare, då han sett ringarna på de spröda händerna, och översett med att blicken var bekymrad och inåtvänd.

Det riktigt sved i mig att behöva sätta päls och schal och pampuscher på all denna lätta, oskrynkade prakt. Hade jag måhända råd att fira bensinens frigivande med en bil? Nej, det hade jag inte, men om jag skulle göra det ändå?

Men jag blev förekommen och det av Blom.

Han ringde på och frågade, om han fick skjutsa mig. Ja, gärna, men hur i all världen visste han, att jag skulle bort? — Jo, gumman hade gått förbi och sett, att fririnnan höll på att klä sig.

Att ta emot favörer av betjäningen, herrskapet ovetande, är det sista man bör göra. Och jag gjorde det också mycket riktigt. Man ska inte visa från sig le trésor des humbles, tänkte jag. Därför har jag också tacksamt tagit emot, när de självförsörjande, som jag gett smör, kommit och erbjudit mig att för billigt pris köpa sytråd nummer hundra, tandborstar, äkta engelska strumpor, bruna bönor eller glödlampor. Där är icke en av dem, sedan portvakten hämtat sig och skvallrat, som icke erbjudit sig att göra mig en tjänst tillbaka. Och här kom nu även Blom. Men det skulle inte fallit Henriks svägerska in, fast hon har egen bil och fick ett helt kilo smör, att tänka på att komma och hämta mig till middagen!

Med utsägligt välbehag sjönk jag ihop i mitt eget forna bilhorn, där jag suttit så många gånger på färder till Vallbyholm, till kyrkan eller Stockholm. Bara därför att jag nu fick njuta denna lilla lyx erhöill tillvaron en annan färg, min olust att äta middag, som hela dagen varit stor, försvann och jag tyckte med ens, att den skulle bli riktigt rolig, denna lilla visit in i min forna värld.

När jag framme vid farbrors villa räckte Blom min hand, min hand utan drickspengar, upplät

han sin mun och sade: — Det skulle nog kunna gå i alla fall att låna bilen en natt.

Jag förstod honom ögonblickligen.

— Tror herr Blom? frågade jag ivrigt. Kan ni skaffa bensin då?

— Fririnnan har väl lite som vi kunde byta med?

— Ja, det har jag. Tror ni inte vägarna är för dåliga?

— Vi har snökedjor.

— Men Blom förstår ju att det kan gå på tok.

— Man får väl bära sig förnuftigt åt. Fririnnan kan väl i alla fall lova att stöta på mig ifall?

Jag tänkte ett ögonblick.

— Jag kan inte lova den saken alldeles bestämt, Blom.

Bilen gled bort. Jag blev stående, försjunken i djupa funderingar.

— God afton, fririnnan Ribing! Det var Blombergson.

Jag hoppade till som en ertappad brottsling.

— God afton, sade jag. Har klockan slagit sju än?

— Hörde ni inte hur Oscar slog alldeles nyss? Det var väl att ni inte hade förhinder. För jag har gjort mig enkom ledig i kväll för att träffa er.

Jag gjorde en grimas i mörkret. Det där lovade inte gott. Men den såg han inte.

— Ni måste fatta ett förnuftigt beslut, sade han.

— Å, behöver ni källarutrymmet?

Jag visste på förhand, att jag skulle få Blombergson till bordet, och att jag skulle placeras så långt som möjligt bort från Sven. Om jag inte haft den här tråkiga saken mellan mig och Blombergson skulle jag för övrigt varit mycket nöjd med min lott. Ty för övrigt bestod bjudningen av fasters och farbrors jämnåriga. Jag såg ut över det praktfulla bordet med dess löpare av guldspets under de tre Gateskålarna med orkidéer, och svepte så in gästerna. Det kändes en smula kvalmigt att tänka på de tusen middagar med soppa och oststänger, fiskgratin, kalkon, grön sparris och glass, med sherry, mosel, bourgogne och champagne, som dessa gamla middagshästar hade bakom sig. Rotlös, som jag är numera, längtade jag tillbaka till mina bolsjevikiska vänner igen. Man hade skällt ut hemmabolsjevikerna redan i salongen, och jag hade mest känt lust att ta dem i försvar.

Blombergson och jag satt längst bort vid en bordsända, jag sneglade på honom och tänkte, att den som har en så tjock fäll av hår vid 40 års ålder, den har aldrig låtit förleda sig till några dårskaper för en kvinnas skull eller vikit av sin utstakade väg för hennes böner. Och inte var det troligt, att han skulle i framtiden heller komma att göra det.

Man höll på med konversationens Ouvertyr: Tyskland är inte militärt besekrat. — Om hundra

år kommer Vilhelm att räknas till världshistoriens störste. — Kära du, är det efter spanska sjukan? — Var har Annette fått så mycket smör ifrån? — Är det möjligt att lokmännen vågar strejka? Alla laglydiga medborgare i samhället borde reagera mot ett sådant tilltag.

— Å, de laglydiga är nog inte så många, så att deras reaktion betyder något, inföll Blombergson vänd till mig.

Jag svarade inte, jag höll på att äta en smördegssnäcka med hummerstuvning. Plötsligt hörde jag Blombergsons röst tätt invid mitt öra: vad ni är disträ, er farbror håller tal till er.

Och det gjorde han, jag rodnar ännu vid tanken därpå. Jag harangerades såsom den, som möjliggjort denna middag genom att skaffa grädden, smöret, vetemjölet, osten, nubben, likörerna och viskyn. Leve hon! Hela bordsällskapet vände sig med höjda glas mot mig. Alla logo brett, även orkidéerna. Var och en måste komma med något tillrop.

— Men detta är ju gripande, sade min kavaljer. En sådan hyllning plötsligt av — laglösheten.

— Farbror överdriver, försökte jag generad värja mig. Blombergson låtsade jag inte ha hört.

— Gör han verkligen? frågade samma sarkastiska röst.

— Å, gör mig tjänsten att tala om något annat.

— Men jag måste tala allvarsamt med er.

— Jag kan komma upp i riksdan, grep jag till i min nöd.

— Nej, sade han och skrattade verkligen, jag hade knappt trott han kunde. Nu släpper jag er inte. Vet ni vad jag har med mig åt er? Han lade upp bland silvret på damastduken en tingest jag kände väl igen, det var nyckeln till Henriks källare!

— Som gentleman till gentleman, sade han.

Jag sträckte ut handen en aning för hastigt: tack, utmärkt. Och därmed stoppade jag ner den i min väska, där den knappt gick ner.

— Varför ger ni mig den? frågade jag.

— Gumman mor har skickat in den från Ribingshov. Hon är i full förtvivlan. Har inte varit så uppvaktad sen hon var 20 år. Och vill ni tro mig, jag hade folk löpande uppe på riksdan under hela remissdebatten. Jag höll på att komma av mig, som ändå skulle tala i försvarsfrågan. Folk är djärva, som vargar blir under långa och hårda vintrar.

— Vad brukar kapten göra med såna vargar?

— Jag lagar att det inte finns något framme för dem att ta. Friherrinnan Ribing, ni måste med det allra första hembjuda staten ert spritlager.

— Måste? sade jag och log. Får jag inte göra med min egendom vad jag vill? Får jag inte sätta mig på mitt källargolv och dricka ut femti

liter punsch på en kväll om jag har lust och bjuda hela socknen dit att dela min glädje? Eller får jag inte bjuda Båvens gäddor på en grogg, om det konvenerar mig? Eller också något annat, som faller mig in?

— Friherrinnan företräder en alltför individualistisk världsåskådning, som är omöjlig att tillämpa i vårt bristfälliga samhälle. Blombergson sade detta med en förstakammarstämma så kraftig, att hela bordet började lyssna. Faster Annette växlade blickar med de andra gamla damerna, hon tyckte tydligen att det var lovande, när vi redan kommit i gräl.

— Jag kan endast gratulera kapten, sade jag med låg röst, att er världsåskådning tydligen aldrig kommit i kollision med allt vad ni äger och har.

— Hur vet friherrinnan det?

— Nej, för då skulle ju även er världsåskådning ha kommit till korta.

— Vad är det ni inte kan komma överens om? frågade löjtnant Sven tvärs över bordet.

— Huruvida det är kapten Blombergsons skyldighet att stycka ut Ribingshov till småbruk och ta emot en krigsbarnskoloni på slottet, sade jag.

— Den senare punkten behöver vi inte diskutera, för det är redan beslutat, svarade kaptenen saktmodigt. Men det hörde inte det övriga sällskapet, som nu kommit in på frågan om ägande-

rätten som samhällets grundval och individens ställning till alla kristidslagarna, vilka man vägrade att acceptera. Alla voro ju egentligen på min sida, men jag hade den bestämda känslan att om de höll på en stund till, skulle jag gå över på mot-sidan.

— Nå är ni nu styrkt i tron på er rätt att göra som ni vill? frågade kapten, alltjämt lika ironisk.

— Kapten, svarade jag och bytte om ton, vi hade kommit till kalkonen, och jag var i den stämning då man talar fritt ur hjärtat, jag tror inte ett ögonblick på den rätten. Jag har fullkomligt klart vad som är det enda rätta att göra, att vråka hela härligheten i sjön. Nej, vänta, låt mig förklara för er vad jag menar.

— Ja, gör det, sade Blombergson, det ska verkligen bli intressant.

— Jo, jag menar verkligen av uppriktigt hjärta, att i sjön dit skulle egentligen all sprit i hela världen, som förvandlar och förstör människorna. Men denna enda gest har jag inte råd till. Det där lagret i källaren är praktiskt taget allt vad jag äger i denna tillvaron, kapten Blombergson. Ni anar inte hur inskränkt jag måste leva: i ett litet bås i ett hus för ensamman kvinnor på Fleminggatan. Och nu kommer det in varor, franska modeller, linnebattist; saker, som man saknat i två, tre år finns att få igen. Men jag kan inte köpa någonting, varken åt mig eller min son. Ja, småle! Gör det ni.

Jag har aldrig i hela mitt liv sett ett så komplett oförstående småleende.

— Vad tänker ni göra? frågade han hastigt allvarsam.

Men så långt hade jag inte kommit på middagen, att jag var beredd att säga honom det.

— Jag ska tala med min farbror, sade jag, och så lämnade vi ämnet. Men han såg ofta forskande på mig och tycktes inte nöjd, vilket för övrigt inte var så mycket att undra över.

— Jag tillåter mig att försvinna, sade han, då taffeln var hävd. Ni lär få tillräckligt många kavallerer ändå. Men jag ska be att få komma tillbaka och följa er hem. Eller står ingenjör Roblads bil till er disposition även om nätterna?

— Jag hade tänkt att gå, svarade jag.

Kapten fick rätt. Jag hade satt mig lite anspråkslöst avsides i en stol, men från denna fick jag ge cour. Jag tror knappt att en enda herre i sällskapet försummade att göra sin uppvaktning. Somliga var mångordiga, andra kortfattade, somliga skämtsamma, andra förlägna, alla ville de detsamma. Men jag sade nej åt dem alla, så otrevligt det var.

Beklagar, men jag säljer ingenting, jag ger endast bort presenter.

Den ende, som jag inte obevekligt snäste av, var Sven Ribing. Och det kom sig därav att han erbjöd sig att köpa hela partiet.

— Vad för något, sade jag, kan den på avskrivning stående krigsmakten ha råd med ett sådant erbjudande?

— Tycker du inte den kunde behöva något, som muntrade upp den? Om hela officerskåren gör en jätteväxel, borde det väl kunna uppbringas pengar. Tänk på det, Brita! Din skål skulle komma att drickas i varje mäss i Sveriges rike från Boden till Ystad, i Hälsingborg och Karlskrona.

— Säger du det?

— Hör du Brita, jag såg att Blombergson gav dig en nyckel. Ge mig den du, sen ska du inte behöva veta av nånting förrän du får en liten nätt check på några hundratusen kronor.

— Inte i kväll, Sven. Blombergson ska följa mig hem, och han kan komma att fråga efter nyckeln. Var försiktig, när det gäller honom, kära du.

— Men du lovar?

— Gud i himlen, jag tror ni karlar gör mig tokig långt innan jag annars skulle blivit det!

10.

8 februari.

Jag vaknade vid att det var min födelsedag, den tjuguaåttonde i ordningen.

En liten rysning av födelsedagsångest genomilade mig, och jag hade intet annat medel att följaga den med än att dra filten lite högre upp över öronen.

Gångna födelsedagar rann ofrivilligt i mitt minne: uppvaktning av folket, telegram, presenter, och, när inte Henrik var alltför dålig, middag för grannarna. En middag för resten, som var känd i hela Sörmland, inte på grund av något mitt åtgörande, utan emedan vår trädgårdsmästare knåpade fram rädisor, spenat, färsk potatis och rabarber till att fira mig med. Han är nu förstås anställd av Nordiska kompaniet vid Haga. Denna födelsedag var allt så tyst. Inte för jag skulle önskat vara de Wahl, men detta var för obemärkt.

— Om du ligger aldrig så länge, kommer ändå inte släkten med en födelsedagsbricka, sade jag

till mig själv och steg upp i förargelsen. Då jag klätt mig och städat var det för tidigt att springa ner efter grädden. Jag beslöt att gå ned och besöka vårt gemensamma läs- och skrivrum på nedre botten. Med min vita rävboa över den svarta crêpe de chineblusen sprang jag ditner.

Där låg världens historia för ett dygn och luktade fränt på det runda bordet mitt i rummet. Ingen hade ännu rört tidningshögen, de självförsörjande sov länge på söndagsmorgonen. För min del hade jag inte gått hitner för att läsa tidningar utan för att träffa människor. Jag hade med tanke på den ovissa framtiden beslutat att lära ett yrke och att, som Blom säger, »tänka bort» min skatt i källaren. Men var skulle jag väl få upplysning om ett lämpligt levebröd om inte här?

När jag nu befann mig ensam med tidningarna, föll det mig in, att jag hade en stund att ägna åt universella angelägenheter. Det var längesen jag frågat ett rött öre efter världen, kanske kunde det ha sitt intresse att känna den på pulsen ett slag. Jag tog den första och läste igenom den ganska ordentligt från början till slut. Den var sig ganska lik, sen jag sist ägnade den någon uppmärksamhet. De inrikes nyheterna rörde sig om ett nytt Trångsunds-drama, valrörelsen, masspetition till Wilson, filmartister, träspritförgiftningar. Och gick jag till utrikespolitiken, fann jag samma växelsång som

vanligt med anklagelser, som korsade varandra, rop och svar, som icke var svar.

— — — Och en konung, som höll räkenskap med sina tjänare, kallade inför sig en som var skyldig honom tiotusen pund. Och då han icke kunde betala, föll han ned och sade: herre, hav tålmod med mig, så vill jag betala dig allt. Då förbarmade sig husbonden över tjänaren och lät honom gå och efterskänkte det han var skyldig. Men när denne tjänaren gick ut, fann han en av sina medtjänare, som var skyldig honom hundra penningar och han tog fast honom och fattade honom vid strupen och sade: betala vad du är skyldig. Då föll hans medtjänare till hans fötter och bad honom och sade: hav tålmod med mig, så skall jag betala dig allt. Men han ville icke, utan gick bort och kastade honom i fängelse, till dess han betalade skulden...

Stod detta i tidningen? Ja.

Glasdörrarna slogs upp, och en ung flicka kom in. Hon hade klara ögon, röda kinder och gott hull, kom förstås från landet som jag, men föreföll betydligt mer hemmastadd. På mig stirrade hon med ett intresse hon icke vårdade sig om att bemantla. Hon måste ha vetat vem jag var, ty inte kunde väl rävboan och den fattiga pärlan i örat så fascinera ens en flicka från Askersund. Jag erbjöd henne tidningen, och hon neg, då hon tog den! Det beredde mig nöje. Jag iakttog henne,

medan hon läste tidningen. Det gick på mindre än en minut. — Äsch, sade hon halvt åt mig, halvt för sig själv. Det står aldrig något i tidningarna. Så tog hon den nästa, där fann hon en modeartikel. Stackars flicka, jag har aldrig sett en människa så urbota, så förfärligt illa klädd som hon.

Glasdörren började nu gå litet oftare. Där kom en av dem, som blivit gamla på kontorsstolen. Hon var rundryggad, med utstående mage, tunnhårig och bar pincené. Dessutom hade hon snuva, vilket tyvärr inte gjorde henne vackrare. Vi kände varandra, hon hade fått smör och erbjudit mig tandborstar i vedergällning. Men hon hälsade endast flyktigt på mig och kastade sig ivrigt över Dagens Nyheter.

— Vad ska jag ta mig till, jämrade hon högt, han vill inte erkänna och lämna igen pengarna! Och jag som skrev så bevekande till honom och bad honom tänka på hur han annars förstörde hela mitt liv!

Nu förstod jag, att det jag tagit för snuva var sinnesrörelse, den stackars människan grät och snöt sig och grät igen.

En liten grupp på sex stycken, däribland jag och fröken Kanberg, samlade oss kring henne. Alla syntes känna anledningen till hennes sorg, jag ensam var okunnig.

— Kära Ida lilla, sade ängeln med mild och tröstande röst, ta det inte så hårt. Det inser väl

varenda människa, och dina chefer bäst av alla, att du inte kan göras ansvarig för att den där olycksfågeln går och ställer till med sitt eländiga trängsunds-drama.

— Ja, men jag kan ju inte komma från att jag rekommenderade honom. Jag gjorde det ju i största välmening, därför att hans mor tiggde och bad, men i alla fall, jag skulle aldrig ha gjort det, när jag inte kände till familjen. Den där fru Anderson, som ser så hygglig ut, nu misstänker di, hon sänkte rösten, att hon hjälpt sonen att gömma rovet!

— Är det vår portvakt? frågade jag. Ja, viskade man mig i örat.

— Nå, men har chefen sagt något? frågades nyfiket.

— Ja, det har han, svarade den stackars Ida med skälvande röst. Han sa till mig i går: det var allt en björntjänst fröken gjorde firman den där gången. Och jag som alltid låtit firman gå före allt annat. Nog är det hårt.

— Det tycker jag var orättvist av honom, inföll en annan. Björntjänst! Han har ju haft pojken i tre år och själv anförtrott honom stora belopp och inlett honom i frestelse.

— Ja, men om inte jag rekommenderat honom...

— Så hade en annan gjort likadant. Det stämmer ju precis med tiden. Dom hör och läser inte

om annat än uselhet. Nej, gå inte och gräm sig över den saken, tröstade en ståtlig dam med en frisyra, som måste ha tagit en timma att få färdig. Hon såg själv ut att vara betrodd typ i en affär. Henne, tänkte jag, vill jag bli bekant med.

Det talades ännu en lång stund om den lilla tragedien, men jag hade en känsla av att ingen vågade släppa sig riktigt lös så länge jag var inne. Hur olika inbördes, bildade de dock en kår, en enhet, och mellan dem och mig var ett avstånd, ett tomt rum. Det gjorde mig ledsen. Jag önskade ju ingenting högre just nu än att komma i kontakt med dem.

— Vilken tidning är bäst för lediga platser? frågade jag henne med frisyren.

Hon tittade förvånad upp från en följetång.

— Förlåt, talade... hm... till mig?

— Mitt namn är Ribing, sade jag och kunde hålla hundra mot ett, att hon visste allt om mig.

— Fröken Ribing...?

Jag upplyste henne om mitt civilstånd.

— Mitt namn är Carlson. Fröken Carlson hos Peterson och Roblad. Söker fru Ribing en jungfru?

— Nej, jag ville ha en plats själv.

Tidningarna upphörde att prassla, och Ida, att snyfta, alla lyssnade.

— Jag hade tänkt mig nån slags kontorsplats, fortsatte jag, men jag förmodar att man måste kunna något först.

— Friherrinnan har väl varit mycket utomlands och kan språk? sade den långa ängeln inifrån rummet.

— Ja, det var förstås sant. Franska kunde jag bäst. Men jag vågade en blyg fråga, om man inte dessutom måste kunna addition och skilja på debet och kredit, an och per.

Flickan från landet fnissade till, det gladdde henne säkert att i något vara mig överlägsen. Men Ida, van att lida, ryckte hjältemodigt upp sig ur sin sorg och kom fram och satte sig bredvid mig. Suckande torkade hon tårarna av pincenéen och höll så ett riktigt vackert litet tal till mig.

— Jag har setat på kontor i tjugu år, sade hon, så jag har ju lite erfarenhet, men det ser jag genast, att det går aldrig här, hon pekade på mig, att stå ut med det arbetet.

— Å, jag är frisk och stark och kan ta i.

Aterigen fnissades i gruppen omkring oss, men Ida, van att lida, skakade på huvudet.

— Å, det är inte det, inte får man ta i på ett kontor, så där som på lande. Man får lov att sitta och sitta och sitta, om än solen skiner aldrig så vackert eller kungen begravs eller vad som helst. Man har inte sin egen tid, den är principalens, och det är ju inte mer än rätt. Det går inte an att bli hemma, om man är trött och dålig eller så urledsen, som jag har vari de här dagarna. Inte sant? Hon vände sig utåt rummet.

— Jo, det är till att hålla ut och hålla ut och hålla ut intill änden, svarades.

— Och till det behövs det vana och tålmod, sade kassörskan hos Peterson och Roblad.

— Det skulle bli att lägga om hela livet, svarade en tredje.

— Ja, men det är just det jag vill, lägga om mitt liv.

— Men varför?

— För att förtjäna mitt bröd.

Kassörskan hos Roblad såg så häpen ut, att jag fick en misstanke, att hon hört talas om spriten.

— Vi trodde det bara var en idé, sade Ida, van att lida, förlägen. Men är det så att det är nödvång, så går ju allt. Jag står gärna till tjänst med råd och upplysningar. Jag tror nästan det blir bäst att slå sig på att bli korrespondent.

— Vad är det för något, det trodde jag bara tidningarna hade i utlandet och vid mord.

— Jag är korrespondent, sade ängeln småleende. Hon förklarade för mig sitt arbete, och jag sade förskräckt: det kan jag aldrig tänka på.

— Det är inte lättare att sköta böcker precis, förklarade en annan. — Eller att sitta i en kassa.

Jag satt där hjälplös, full av en beundran, som smickrade dem. De blevo en smula beskyddande, gav mig råd i fråga om de kurser jag borde gå igenom. — Jag ska så gärna tala vid rektorn på Schartau, jag känner honom personligen. — Å tänk,

gör ni det, det var förfärligt vänligt. Men får man också plats sen?

— Det är inte svårt för den, som har relationer.

— Får jag räkna fröken som relation då, frågade jag, min idiot, och vände mig till Ida, van att lida, med påföljd att hon började gråta igen. Nej, hon skulle aldrig rekommendera någon människa mer, inte ens sitt eget kött och blod. Jag fick riktig lust att öva min övertalningsförmåga på den obotfärdiga fru Anderson nere i luckan.

För att komma från det upprörande ämnet frågade jag henne hur stor lön man kunde påräkna i början.

Man gav mig tvekande hopp om hundrafemti.

Jag reste mig upp och sade farväl för att gå. Det lönade sig inte att spilla tiden härnere längre. Hundrafemti! Jag har alltid tyckt, att jag varit vådligt duktig, som klarat mina kläder på trehundra i månaden — före dyrtiden.

Men vad nu då? Alla tidningarna var kastade, och flertalet flickor, särskilt de yngre, hade samlat sig i ett hörn omkring något, som jag inte kunde urskilja, troligtvis en hund. Jag gick bort och tittade över deras höjda nackar. Där i hörnet satt på en blomsterpall en liten Vadstenagumma med en korg spetsar, som hon försökte sälja — på söndan! Det var väl därför såväl hon som hennes kunder konverserade i viskande ton. Men även viskningar

kan uttrycka begär, längtan, hänförelse. — Tänk, den som hade råd att köpa den där kragen! Än den här då! Vad kostar den? Tjugu kronor, den hade väl varit underbar på min nya sidenblus.

Jag såg på kragen, jag skulle aldrig ha satt den på mig, om jag fått den till skänks. Skillnaden i pretentioner var omätlig, men lönen skulle tydligen stå i omvänd proportion därtill. Pu, det bleve allt en svettig framtid för mig. Jag stannade, nyfiken att se om begäret skulle vara starkare än sparsamheten, men jag hade inte behövt vara orolig. Här fick man se på folk med självdisciplin. Ingen köpte för mer än en krona femti öre.

Just som jag skulle gå, fick jag genom glasdörren syn på ett stadsbud, som kom knogande med ett helt körsbärsträd. Jag anade genast, att det var till mig, och märkvärdigt nog tycktes de andra också ta det för givet, ehuru de inte visste att jag hade födelsedag.

Stadsbudet stod och stavade mitt namn, och jag bad honom komma in och sätta det lilla trädet här i samlingsrummet. Uppe hos mig finge det ju ändå inte plats och här skulle det glädja så många.

De självförsörjande samlades kring den ljusröda, luftiga vårdrömmen, som lyste upp hela rummet, men jag stoppade hastigt en bunt visitkort från Sven och hans kamrater i fickan. Denna påminnelse

om vad man väntade och hoppades av mig, förtog egentligen hela nöjet med artigheten.

När jag nu äntligen gick min väg, började alla ropa: inte var det väl meningen att det förtju-sande trädet skulle bli stående härnere? Tänk vad ska givaren säga? Snälla friherrinnan!

Men jag nickade bara och gick. Uppför trap-porna hade jag sällskap med fröken Kanberg.

— Säg mig, bad jag, finns det verkligen någon här bland dem jag träffat nu, som lever på 150 i månaden?

— Nej, svarade hon, det tror jag inte; vi som ha råd att bo här, hör till de bättre situerade. Men som helhet har kåren det ytterst bekymmer-samt. Vi håller just nu på att diskutera, om vi ska gå upp i den stränga fackliga organisationen med skyldighet att strejka, när lagerdrängarna gör det, men också med möjlighet att hota med hela organisationen, då det gäller våra egna villkor. Det bär oss egentligen mycket emot, men vad ska man göra?

— Tänk, om jag en gång skulle komma så långt i livet så att jag själv finge vara med om att strejka, sade jag. Jag skulle säkert känna mig som en rysk societetsfru, som för närvarande säljer fläsk i centralhallen: att jag vore på basar, eller spelade sällskapsspektakel.

— Det är nog bra, så länge friherrinnan kan

ta det så, sade den långa stenografen och log som mot ett barn.

Medan vi stod utanför min dörr kom brevbäraren med en hel bunt brev. På ett stod Petterson och Roblad, impex., de andra hade kronprydda vapen, det var familjebrev. Ännu ett annat bar en fullkomligt okänd stil.

Jag öppnade först släktens brev. Man bjöd mig till sina gods i Västergötland och Skåne, och hade tydligen konfererat, ty bjudningarna stämde så fint in med varandra att jag var garanterad en angenäm tillvaro under senvintern och våren långt in i sommaren utan arbete eller besvär av något slag. Min första tanke var nej, min andra ja och den tredje nej igen. Mekaniskt tog jag upp och bröt det okända brevet. Det var från fröken Svenson, vars rum jag hyrde. Hon skulle börja arbeta igen om en månad och ville förbereda mig på, att jag måste söka ny bostad.

— Ni kan aldrig ana, skrev hon, vad jag gläder mig åt att börja arbeta igen. Om ni såge mitt svarta kontor och min sura kontorschef, skulle ni tro det vore omöjligt att längta dit. Och ändå tränar jag dit dag och natt från den rena luften här och vilan och den höga dieten. Det går inte an för fröken Svenson att tänka, det är för ruskigt. Inga vilokurer mer, det har jag lovat mig själv. Nej, arbete, arbete och huvudstupa från pulpeten

ner i graven, det är det enda raka för fröken Svenson.

Innan jag ännu hunnit läsa Roblads brev, kom ett par pojkar med ytterligare blommor till mig. Så ringde faster Annette i telefon, och jag måste prata en kvart med henne. Hennes gratulation påminde om vad den rika släktingen skrev till den fattiga: vi firade din födelsedag i går med extra småbröd till kaffet. Under hela tiden hade jag en stark förkänsla av att Roblads brev innehöll något fasligt obehagligt.

Och dock var verkligheten långt värre än min fruktan. Det var helt enkelt ett hotelsebrev. Varje dag hade han väntat att höra något från mig. Det där kilot smör, det var nog bra, men han kunde ju köpa hur mycket han ville för 20 kronor så... Han ville i alla fall säga mig det, att gick jag förbi honom och anlidade någon annan person, så skulle det stå mig särdeles dyrt. Han visste mycket, och det var inte rådligt att negligera honom. Men han hoppades hans fruktan var obefogad. Om jag blott ville anförtro allt åt honom, skulle han förstå att göra affären mera inbringande för mig än någon annan affärsman förmått. Han hade redan inlett underhandlingar om särdeles förmånlig försäljning av partiet på helt få händer.

Mina två ägg fick koka i tio minuter, jag märkte ingenting. Tänk, om saken legat så, att jag kunnat ringa upp Blombergson och be honom ta hand om

Roblad och inte lägga fingrarna emellan. Men tyvärr, tyvärr, kunde jag det inte. Hundrafemti kronor i månaden! Svält och nöd. Jag måste våga ett försök att få sälja min sprit. Men att överlämna sig på nåd och onåd åt Roblad! Det kunde jag heller inte förmå mig till.

Bäst för mig om jag finge dö på min tjugu-åttonde födelsedag.

11.

20 februari.

— Kära fru Anderson, sade jag och stannade vid luckan, varför ser ni så ledsen ut?

— Det vet nog fririnnan.

— Nej, hur i all världen?

— Å, dom gör minsann inget annat än pratar och skvallrar om den saken. Har inte fririnnan läst i tidningarna om Dagobert Anderson?

— Jo, men...

— Det är min pojke det. (Icke alldeles utan stolthet.)

— Å, bevara mig väl, kära fru Anderson, så rysligt tråkigt för er.

— Ja, men han har inte gjort det.

— Nå, men då behöver väl fru Anderson inte vara så ledsen.

— Jo, när han är oskyldigt misstänkt.

— Är han oskyldig, kan han aldrig bli fälld. Men är fru Anderson alldeles säker på att han är fullkomligt oskyldig?

— Skulle jag inte vara säker på mitt eget kött och blod? Fru Anderson lät mycket förnärad.

— Ja, men kära fru Anderson, det är så många utmärkta mödrar, som har haft sorg av sina söner. Tänk på Augustinus.

Fru Anderson började gråta.

— För det att en är fattig, så ska rätten tro det värsta om en. Jag ska tala om för fririnnan nåt, men hon får inte föra det vidare. Dom misstänker mig med för att ha veta om et på förhand. Men det kan jag då försäkra på mitt yttersta, att pojken sa aldrig ett ord till mig.

— Men då ska fru Anderson inte vara ledsen. Det hade varit annat, om fru Anderson eller Dagobert haft det minsta att förebrå er. Då tycker jag det skulle varit svårt för fru Anderson att se den stackars fröken Ida. Jag tror knappt hon överlever den här historien, och det hade varit förfärligt, om ni haft en människas död på ert samvete. Och så förargligt sen, om ni skulle haft pengarna i en låda och aldrig vågat köpa något för dem. För om Dagobert köper sig så mycket som ett dragspel eller fru Anderson en ny matta, så kommer detektiverna och förhör sig var ni fått råd till det. Ja, jag tror säkert, att de undrar över att fru Anderson alltid dricker bönkaffe.

Fru Anderson började bli osäker, men framför allt misstänka mig för några sluga och illistiga bavsiker med min vänlighet och mitt deltagande.

Och hon avbröt samtalet med en butter förklaring, att hon inte hade tid att stå och höra på mina utläggningar, som ju inte angick henne och Dagobert eftersom de var oskyldiga.

Med en känsla av stor tillfredsställelse med mig själv gick jag upp till mig. I förbifarten knackade jag på hos fröken Kanberg och berättade om mitt försök.

— Ja, det där om mattan och kaffet får vi hoppas har bättre effekt än mina föreställningar, sade hon, men jag hörde på rösten att hon knappt trodde det själv.

— Vad använde ni för medel då att påverka henne?

— Gud.

— Gud? A, jasnå, ja det kan nog hända, att primitiva sinnen...

Trots att en av hyresgästerna kände Schartau-rektorn personligen, var det likväl ingen utsikt för mig att få börja mitt i terminen med mina ringa förkunskaper. Man rådde mig att vända mig till någon av de enklare kurserna, som tar in vilka analfabeter som helst. Dessa upplysningar modfällde mig, och så hade flera dagar gått, utan att jag kunnat fatta något beslut.

Medan jag satt och utlade min tvekan och mina bekymmer för den deltagande fröken Kanberg, ringde portvakten upp och frågade om fröken möj-

ligen sett friherrinnan. Det var en herre, som sökte mig.

Vid min dörr stod Sven Ribing och såg mäktigt otålig ut.

— Det var då väl att du var hemma, sade han, och tillade, då jag stängt dörren bakom oss: för nu eller aldrig Brita, måste vi smälla till.

Och så berättade han att Blombergsons gamla mamma blivit sjuk och med sin tjänarinna farit till sjukhus i Stockholm, vadan huset nu stod tomt, så när som på Stafell. Och en förträfflig vinterväg, som var upptagen för att forsla bort timmer ur parken, strök tätt förbi baksidan av huset. Allting hade lagt sig till rätta för oss på ett rent av sataniskt sätt. Själva Stafell var villig att delta i vågspelet. Hur han visste allt detta? A, hade jag då glömt, att han var gammal vän med Stafell sen sina besök på Ribingshov?

Om jag fått komma in på Schartau tror jag aldrig jag gjort det. Men nu syntes mig möjligheterna att nånsin bli något ordentligt så ytterst små. Sven överhopade mig med de fagrade löften, varmed någon man frestat en kvinna. Han förklarade dessutom, att jag skulle ingenting veta. Han ville svara även för mitt samvete. Jag borde företaga den länge påtänkta resan till Södertälje för att besöka min son, och stanna där, till dess jag fick bud att återvända. Skulle mot all rimlighet något hända, som föranledde upptäckt, så gav

mig Sven sitt hedersord på att framställa saken så, att jag, en dam, inte hade en aning om att det var olagligt att sälja sprit, och att man dolt för mig alla åtgärder som kunde synas misstänkta.

Det ironiska ödet ville, att jag som nyss talat så vackert till portvaktsgumman om hennes plikt nu föll, innan hanen hunnit gala, och gav Sven nyckeln.

När det väl var gjort, och han triumferande gått sin väg, ångrade jag mig, ja ångrade mig in till trettonio graders feber den natten. Jag var till och med uppe i villan följande morgon, men uppnådde ingenting annat än en fullständig brytning med faster Annette, som icke vill se mig inom sina dörrar vidare. Ty enligt hennes uppfattning kunde förstås inte en ung kvinna komma med förstört utseende och fråga efter en ung man klockan tio på morgonen utan att älska honom och vilja förstöra hans framtid.

— Ack, kära faster, sade jag förtvivlat, om det inte varit värre, då hade det väl gått an. Då stelnade faster av förskräckelse och drev mig ut som Sara drev ut Hagar ur Abrahams tält. Men Sven träffade jag inte.

På eftermiddagen reste jag till Södertälje. Men innan jag for, nådde mig ryktet att portvaktskärningen blivit så gripen över mina föreställningar, att hon gått och talat sanning inför rätten och haft pengarna med sig. Ida, van att lida,

var utom sig av fröjd och tacksamhet. Hon frågade om jag inte ville köpa flera tandborstar eller möjligen några andra hygieniska toalettartiklar. — Jo, kan jag få en barntandborste billigt, så vore jag tacksam, sade jag och förundrade mig över ödets skämtsamhet i en så allvarlig tid.

Det var förfärligt att komma i mörkret till Södertälje och ligga vaken i ett trist litet hotellrum timme efter timme, medan tankarna tumlade om med källarnycklar, tandborstar och Trångsunds-dramer. Samma elände har upprepats natt efter natt, så länge jag varit här. Jag har döpt mitt rum till de öppna ögonens rum.

Inte har jag egentligen dåligt samvete. Nej, men det är förunderligt hur vaken man blir av att ha givit sig in i något, som kan leda till skandal och ruin. »Brottets» bana, men observera att jag citerar brottet, brottets bana alltså liknar skidbacken på Saltsjöbaden: först glider man lätt och angenämt nedför en lagom sluttning, så ökar lutningen, och när man upptäcker det fasansfulla guppet, avgrunden och döden, finns det inte någon återvändo mer.

Och så mitt upp i den värsta ångesten, mitt i guppet kunde det hända, att jag brast i skratt för mig själv vid tanken på de unga krigare, som gick till detta vågspel med så mycken eld och allvar, skicklighet och mod, som gällde det foster-

landet och inte Ribingshovs punsch. Chacun son goût.

Naturligtvis hade jag för min sons och hans vårdarinnors räkning med mig mutor i form av smör och kaffe. Jag hade tänkt ta med också fläsk, men nu sedan det blivit fullt lagligt, tyckte jag det inte var något att komma med. Sidfläsket såg för tillåtet och intetsägande ut där det låg. Därför bar jag ner en stor del därav till Bloms, men valde en tid, då endast smäckan var hemma; jag ville inte låta Blom avtvinga mig löfte att sammanföra honom med Sven. Jag hade nog oro att utstå ändå utan att behöva tänka på hans och familjens öde dessutom.

Besöket hos min son lugnade mitt samvete, medan det samtidigt upprörde mitt hjärta. Med smärta måste jag säga till mig själv, att han aldrig skulle bli konkurrenskraftig i kampen för tillvaron. Nåväl, då ålåg det mig, hans mor, att se till att han åtminstone hade den hjälp i världen, som en oberoende ställning kan skänka, ja, det var rent av min plikt att bryta för hans skull mot så många lagar jag behövde.

Stackars liten, man höll på att lära honom att tala, vilket kostade såväl honom som hans lärarinna en otrolig möda. På den tid jag var i Södertälje, kunde jag inte märka den ringaste antydning till ett framsteg. Det var som skulle han hugga sig fram genom tjocka snår till språkets

gemenskap med människorna, där andra barn lekande vandrade fram på blomsterkantad, banad väg. Det måste vara rent underbart att leva tillsammans med ett väsen, som dagligen går framåt, utvecklar sig till kropp och själ under ens ögon. Att se mitt lilla barn kämpa mot övermäktiga svårigheter gjorde mitt hjärta beklämt och beslutamt.

Lilla kräk. Man hade lärt honom säga något så när felfritt goddag, lilla mor. Men han menade ingenting med det, han kände mig inte. Jag drog honom till mig, han gjorde ett litet försagt motstånd men gav efter. Så höll jag honom i min famn, tryckte honom mot mitt värkande hjärta. Det mörka halvklotet är lika stort som det ljusa. Moderssorg är lika djup som modersglädje, modersskam lika bitter som modersstolthet ljuv.

Varje dag, då jag lämnade anstalten, brukade jag ströva utom stadens gränser för att söka kuva den upphetsning, vari jag befann mig. Ibland kunde mina funderingar ta formen av ett fingerat försvar inför kapten Blombergson. — Ja, det förstås, sade jag, jag har svikit det förtroende ni visade mig, då ni gav mig källarnyckeln. Men, tillade jag, hämtande argument ur de franska kvinnornas svar på de svenskas vädjan om ädelmod mot de tyska: Ni har inte lidit tusendelen av vad jag har lidit. På detta kunde då kapten Blombergson ingenting svara liksom de svenska

och de tyska kvinnorna ingenting kan svara, ty lidande kan inte vägas på våg eller mätas med skäppa, och den sargade och kvaltyngde tillåter inte gärna bredvid sig en jämlike i lidandets högsäte.

— För resten, kapten, sade jag, förklarade ni inte själv att vargarna blir djärva under hårda vintrar? Och är inte vintern hård och svälten nära för den, som inte ordnat för sig så bra som ni?

Kaptenen svarade fortfarande ingenting, det var en lättskött motståndare. För resten, sade jag, tala inte bara om rätt och plikt, ge mig ett exempel. Visa mig, att dessa ord är värda att offra sig för. Visa mig, att de har kraft att tvinga människorna mot deras vilja och fördel. Så får vi se sen. Varpå jag gick hem triumferande.

En vecka gick och inte ett ord hörde jag av från Sven. Nå, att vänta några dagar hade jag satt mig in i. Men för varje dygn, som gick över veckan, utan att något hördes av, blev jag alltmera orolig. Under de sista dagarna i Södertälje vågade jag bokstavligen inte öppna en tidning av fruktan av att få se mitt namn i något löjligt och vanhederligt sammanhang. Jag telegraferade till Sven, men fick intet svar. Till slut stod jag inte ut med ovissheten och ensamheten längre, jag måste ge mig in. Resdagens morgon gick jag tidigare än vanligt till hemmet för att vara med min gosse en hel förmiddag. Lärarinnan berättade att han ökat ett och ett halvt kilo på den tid jag

varit i Södertälje och lärt sig säga ett nytt ord. Vem är det? frågade hon Henrik och pekade på mig. Smörgås, sade han och grät, då jag gick.

I portvaktsluckan upptäckte jag ett nytt ansikte och frågade efter fru Anderson. Hon sitter på rannsakningshäkte, svarades kort, och jag fick ett styng i mitt hjärta, nej två.

Efter många besvärigheter fick jag tag i Sven på kasärnen. Han tyckte inte om att jag kommit hem, men för övrigt sade han egentligen ingenting. I stället skrev han ett brev och talade om att det varit omöjligt att göra något, enär förvaltaren gått nattvakt i egen person. Men nu hade hela hans hus fått spanska sjukan och det kunde inte dröja länge, innan han fick den själv och då, djävlar anamma — men det var sant, du skulle ju inte veta någonting, Brita!

12.

5 mars.

Ofta har jag hört släkt och vänner beklaga sig över, att de inte kunnat komma utomlands under krigsåren utan varit bundna vid sina gods eller Strandvägsvåningar. Kanske har jag instämt själv. Jag visste inte då, som nu, att man genom att låta sig upptas i en annan klass kan, allt under det man lever i samma land, dock bereda sig ett våldsamst luftombyte. Men medan jag kan resa till Paris och komma hem likadan som jag for, kan jag knappast turista i ett annat samhällslager utan att bli en annan människa.

Det blir väl bättre, men ännu så länge har jag svårt att ta min handelskurs riktigt på allvar. Var nu flitig, har jag sagt mig själv, och utgå från, att du kommer att bli kontorist livet igenom till dess du får Patriotiska sällskapets medalj och en länstol av principalen som en erkänsla för att du suttit genom dina år i hans tjänst. Men det är inte så lätt att utgå från något man i sitt innersta hjärta vägrar att tro på.

Dock har jag ögonblick då jag går upp i förvärvandet av kunskaper så helt, att jag glömmer mig själv och den löjligen, omaka figur jag gör bland dessa halv vuxna elever: f. d. springpojkar med ambition att bli bankdirektörer, verkmästar- och länsmansdöttrar. Då smälter jag ihop till en enhet med kursen och har blott ett mål, en ärelystnad: att komma upp till högsta möjliga antalet anslag eller stavelser i minuten antingen som maskinskriverska eller stenograf.

Trots min ålder håller jag jämna steg med de kvickaste av kamraterna, vilket i sådana ögonblick av tävlan bereder mig icke ringa tillfredsställelse. Arbetet är egentligen icke tråkigt. Och föreståndaren för kursen ligger var dag vid mina fötter och försäkrar att det ska bli det stoltaste ögonblicket i hans liv, då han får skaffa en riktigt storartad plats åt en sådan elev. Vad skulle jag säga om Nordiska Kompaniet? Han nämner namnet på denna stockholmska helgedom med djup vördnad.

Jag beundrar allt en liten smula Brita Ribing för energin att gå igenom kursen. Men det finns något jag beundrar henne långt mera för, emedan det är långt svårare, och det är att hon nästan varje dag intager sina middagar nere i de självförsörjandes matsal. Inrättningen prisades så högt av Ida, van att lida, och de övriga, att jag i hastigt mod abonnerade för en månad. Min tanke var den, att, gubevars, vad du är, var fullt och helt.

Men detta var för fullt och helt för mig. Serveringen, atmosfären, maten, mina grannars bordsvanor, allt äcklar mig. Jag är arg, för att de tycker det är så gott och lägger in så enormt. — Är detta humanskost? frågade jag en gång förtvivlad Ida, van att lida. Hon stirrade på mig, och rodnande avvecklade jag samtalsämnet. Hur skulle hon kunna ana, att det fanns en tid, då Ribingshovs kök var lika berömt som dess källare?

En liten tröst är att jag får höra och vara med om ganska mycket. Oron och omkastningarna inom affärslivet avspegla sig om än splittrade i våra samtal.

En dag kom den rosenkindade flickan från landet och berättade, full av skoj och munterhet, att hennes chef sammankallat hela den stora personalen och förklarat för den, att nu hade tiderna blivit sådana, att biträdena måste börja vara hövliga igen mot kunderna, hååååå.

En samfällid suck strök över bordssällskapet, en sådan, som åtföljdes av tanken: jaja, i morgon kan det bli din tur. Även Ida, van att lida, som säljer tandborstar i parti, tyckte, att tiderna började bli konstiga och klagade över att återförsäljarna var så noga med, att kunderna inte skulle få munnen full av borst för var gång de använde sin borste. Om ett år är folk lika gräsligt som före kriget.

— Fröken kanske tycker att regeringen borde tvinga svenska folket att förtära maskros och ogräste

och skalbaggar, frågade jag skrattande. Men pst, det tog eld. Ett par röster höjde sig till hetsigt försvar för surrogatfabrikernas begäran om skydd mot den nya konjunkturen. — Men, menar ni det verkligen vad ni säger? — Menar! När min pappa gör nationalte!

Fröken Kanberg försökte lugna stämningen.

— Håll er hemma i kväll, flickor, när fröken Ambition kommer, så kanske hon kan omvända er från anarkism till en bättre samhällsmoral!

— Vem är det? frågade jag, men svaret var mig egentligen likgiltigt. Jag kunde gått att se vilken cirkusattraktion som helst hellre än att sitta inne på rummet och tänka: i kväll, i kväll kanske gör de det. Ännu tio dagar hade gått, och fortfarande hördes ingenting utav.

— Fröken Ambition? Jo, hon är valboss. — Jag har hört talas om valross, sade jag, men... — Kom ner i afton klockan åtta, så får fririnnan se.

Det var ännu en halvannan timma dit. Jag kastade mig på divanen och somnade. Det var fjorton dar sen jag sovit gott en natt. Jag var ute och plockade blåsippor i parken på Ribingshov, då en ringning väckte mig. Det var min vän, fröken Kanberg, och hon blev gränslöst bedrövad, då hon förstod att jag sovit. — Det skulle jag ha känt på mig, om jag inte varit så förströdd i dag,

sade hon. Min dubblettkamrat ska gifta sig. Och nu måste jag ha en ny.

Vi fann läsrummet omordnat som till föredrag. Tidningsbordet var flyttat längst upp i rummet, och där stod fröken Ambition.

Jag granskade henne noga, hade ju aldrig sett nånting liknande. Hon var liten som ett steno-gram, trim i sin klädsel. Det bruna håret och pälsverket infattade ett smalt ansikte med beslutsamma linjer. Hon granskade oss alla inträngande och värderade våra möjligheter, mig tycktes hon ge en förvånad blick, men det var väl misstag, ty hade jag inte anlagt flosellabulus och ett självförsörjande och kollektivt utseende?

Min Gud, vad jag var rädd för denna människa, att hon skulle få en aning om hur okunnig och dum jag var i allt det som hon förutsatte att jag visste. Programmet! Vad för program? Vår nya maktställning, vikten av att vi bevakade våra intressen, ansvaret inför samhället? Men ett begrep jag, och det gjorde nog de andra med, att hon satt sig i sinnet att få oss med och driva oss till att visa oss värdiga situationen. Här kom jag i kontakt med något för mig fullkomligt nytt, nämligen kvinnlig högfärd, som låg som en rem efter marken för att dra med sig den kvinnliga passiviteten. Och det smittade. När fröken Ambition övergick till tillämpningen och förklarade, att hon önskade vi skulle tvinga hela kvarters, hela stads-

delars kvinnor att rösta, var jag så varm i kläderna, så jag dansade fram och tog emot i mina utsträckta armar — kvarteret Oron! Somliga gjorde invändningar, men fröken Ambition hade ångan uppe och hörde inga sådana, gav blott förhållningsregler. Jag tror hon hade nån slags vakt vid dörren, att ingen fick gå utan broschyrer och flygblad.

På natten kom reaktionen, när jag tänkte på vad jag åtagit mig. Sen har jag förstått att åtskilliga av de andra tog saken med ro och slarvade, men jag var så osägligt naiv, så jag trodde jag verkligen måste svara för kvarteret Oron, som för mina gärningar på domens dag.

Om ett hål, en lucka kan tänkas stiga fram och anklaga, så gjorde hålen och luckorna i min bildning det. — Vi äro tankar, du skulle tänkt oss. Varför hade jag inte gått på upplysningskurser, varför inte följt med under årens lopp? Det går inte att störtbilda sig, jag minns väl de små studenterna, som var ute hos oss på Ribingshov 1914. Sådan ville jag helst inte bli.

Följande eftermiddag tog jag en portfölj, full med agitationslitteratur, under armen och begav mig skälvande åstad. Ett litet kort anförande hade jag tänkt ut att hålla, när någon sympatisk själ kom och öppnade. Men vid första förvånade ansikte jag mötte, svek mig modet. — Det är en hederssak för oss kvinnor, mumlade jag, stack några papper i handen på den okända kvinnan och

sprang. Bakom mig hörde jag en häpen, halvt smickrad stämma: tänk att högern kommit ända till Fridhemsgatan. Jag tänkte: Om jag ser ut som höger i den här kostymen, hur ser då riktig vänster ut? Jag gick, ringde på ett par dörrar till, sen tröttnade jag och slank in till Bloms. Jag hade sett Blom köra taxameterbil i dag. Det kunde roa mig att veta, om han anade, att han kört en professor i teoretisk filosofi till Rosenbad.

Men där kom jag mitt upp i en katastrof. Uppfinningsrik är sannerligen människan, när det gäller att trassla till det för sig och producera det mått av lidande, som hon inte får till skänks. Se t. ex. dessa två unga människor, som stod där mittemot varandra, färdiga att ruinera den lycka, som tillvaron dock velat skänka dem.

Vad hade hänt? Historien låter orimlig, men jag ljuger inte. Fru Blom hade författat vidare och gått med ett litet manuskript till ett förlag. Detta hade berömt henne men förklarat sig inte kunna ge ut henne, förrän manuskriptet var dubbelt så stort och bättre utarbetat. Fru Blom hade försökt att utarbeta, men det gick inte, förklarade hon, man kan ju inte vara författarinna när all ens tid utanför monopolet går åt att stå i kö. Därför hade hon bett Blom att få flytta hemifrån på ett par månader, medan hon gjorde sin bok färdig. Hon hade trott att Blom skulle gärna gå in på förslaget, så snäll och medgörlig som han var och in-

tresserad av hennes skrivning. Men han sade bestämt nej, sårad kanske i sin egenskap av man och hufvader.

Ville hon flytta, så inte skulle han hindra. Då tog han en annan i huset, och då var det väl troligt, sade han med ett skratt, att han, när fruns bok var färdig, var så god vän med den nya, att han inte kunde be henne flytta utan vidare. Men inför detta ärliga besked resignerade inte fru Blom. Det var, o död, att hon gav sig. Hon hade något att säga mänskligheten, framför allt överklassen, och det skulle hon också, kosta vad det ville. Nu hade hon packat och ämnade ge sig av. Blom satt med pojken i knäet och såg henne göra sig färdig utan att ge uttryck för någon som helst sinnesrörelse. Jag ensam talade med henne, förklarade för henne hur många sköna, visa och inspirerade ord som blivit talade och skrivna på vår jord utan att ändra något nämnvärt. Hur trodde hon sig då kunna komma orättvisan och dårskapen till livs? — Ja, men hon ville tala om hurudant livet var för den fattige, okunnige och underlägsne.

— Snälla fru Blom, sa jag, det vet dom där lite högre opp. Det är inte kunskap, som fattas. Lugna sig nu tills pojken blir större, så får fru Blom mera ro och kan skriva så mycket som helst och ge ut böcker, om nu det ska vara något. — Inte vara något? Som är det härligaste som finns! Men stannar jag, så får jag bara fler barn, sade hon

envist. Och inför mina ögon lämnade hon man och barn och hem och gick sin väg med manuskriptet.

— Hon kommer förstås igen i kväll eller i morgon, sade jag till sist, efter en mycket lång tystnad.

— Vicket som, sade Blom.

Jag frågade, om han inte höll av sin lilla söta hustru med det gula, krusiga håret.

— Jo, för all del, men han rådde inte för att hon blivit spritt galen med sin bok. Hon skötte inte ett dugg av vad hon skulle i hemmet, själv fick han diska och bädda och lägga ungen och allting.

Nå, det gick väl an, men inte ens på natten fick han vara i fred, då skulle han säga sin mening allt eftersom hon skrev, och han hade väl också sina andliga behov. Men han ville fråga, om inte det var väl så svårt att begripa som att skriva?

— I dag, sade han, har jag just haft en tänkande dag. Jag har tänkt på Spinoza, där jag setat och kört kors och tvärs genom stan, det är hans dödsdag. Jag tycker att Spinoza är större än Sokrates. Vad tycker fririnnan?

— O, sade jag, om Blom är en sådan filosof, så försök att reda ut den här historien. Jag tycker det var så hemskt att se henne gå.

— Filosofer, sade Blom, utmärker sig inte för att reda ut historier. Det är inte vad som menas

med filosofi. Hur tror fririnnan det kändes att komma hem med huvudet fullt av tanken på Gud som substans och så mötas av det här bråket?

— Men, Blom, man blir trött av att ha hushåll i dessa tider. Tänk, om ni skulle flytta på landet? Jag känner en hel del godsägare i Sörmland, som kunde ha användning för Blom. Skulle det inte vara bra för er att komma på landet — som Rousseau, tillade jag bevekande.

— Mina åsikter går stick i stäv med Rousseau, svarade den underliga människan. Jag tror, att människan saknar fri vilja, och det hon gör, gör hon med orubblig konsekvens av naturlagarna. Men för det kunde det kanske vara något att tänka på.

— Gott, då ska jag försöka ordna den saken. Kan ni ge pojken åt smäcken nu? — Nej, jag får allt lov att lägga honom själv. Och jag lämnade Spinozas lärjunge i högsta hugg med att koka väl-ling till kvällsvard.

Följande morgon gick jag på väg till kursen in på telegrafstationen vid Vasagatan. Plötsligt uthärdade jag inte längre att inte veta någonting. Min fråga till Sven formulerade jag på följande mystiska sätt: har han inte blivit smittad än? Just som jag skulle gå fram till luckan med telegrammet stötte jag på Blombergson. Ett ögonblick tänkte jag låtsas som om jag inte sett honom, men han kom fram och hälsade. — God morgon,

sade han och lyste upp påtagligt. Jag frågade hur det stod till med hans mor. Å, det var ingen överhängande fara, men på Ribingshov var det sjukt. Förvaltarfamiljen var mycket illa därän i spanska sjukan, och nu hade till sist också förvaltarn själv häftigt insjuknat. Han skulle just telegrafera till Stafell att det kom ut en sköterska med middags-tåget.

Vid luckan vek jag av för att lämna honom plats. — Nej, för all del, friherrinnan var först. — Ja, men jag har kommit att tänka på, att jag får lov att göra en ändring i telegrammet.

Då vi båda var färdiga och gick ut på Vasagatan tillsammans, föll det mig in att fråga Blombergson, om han hade användning för Spinozas lärjunge. Jag berättade hans historia och sade nog, är jag rädd, några hårda ord om dåraktiga människor. Men kaptenen var till min förvåning mildare än jag, han som annars är så sträng, åtminstone mot mig. Förstod jag då inte vad allt detta påminde om? — Det är ju dockhems- och litteraturdille å hennes sida och obotligt begär att fatta tingens innersta väsen å hans sida, alldeles som det brukades i överklassen i slutet på förra århundradet. Nora har haft många skepnader, nu är hon på monopolet. Det egendomliga och det särskilt sympatiska med det här unga paret tycks vara, att det är våra andliga värden det sträcker sig efter. Andra frågar mer efter vin och cigarrer.

Men till ingendera av parterna passar det oss rätt väl att komma och förklara att varken vin och cigarrer eller litterärt rykte eller filosofisk kunskap tillhör det väsentliga i livet, eller hur? Säg mig, friherrinnan, varför har vi skapat en andlig och materiell kultur fullkomligt för vårt eget privata nöje?

— Ja, jag har inte gjort det, sade jag tankspridd. Jag gick och undrade för mig själv vad Blombergson, som nu så vänligt konverserade, skulle ha sagt, om han vetat, att mitt telegram till Sven lydde: Nu har förvaltarn fått spanskan till slut.

— Ack, om det väl vore över, tänkte jag som den tiden, då jag gick och väntade min pojke.

Men två dagar senare hade jag i min hand en check på 15,000 kronor.

13.

15 mars.

»Och om Dagobert skulle köpa ett dragspel och fru Anderson en matta, så skulle detektiverna säkert undra var ni fått pengarna ifrån.» Dessa mina egna ord stod varnande för min inre syn, då jag lade checken i plånboken för att gå ut och köpa för min och lill-Henriks räkning en mängd saker, dem jag inte kunde undvara en dag längre. Men jag tröstade mig med att jag huvudsakligen tänkte köpa underkläder och beställa skodon, och så lämnade jag klénmodet hemma i båset och gick ut och hade en förtjusande rolig förmiddag. Några bannor av kursföreståndaren behövde jag inte frukta, därför att jag skolkade. Ibland kunde det ha sina fördelar att kallas friherrinna.

Faster Annette och jag möttes på Nordiska kompaniet och hälsade hövligt men kyligt på varandra. Ifall hon vetat, att jag väntade hem Sven till mig klockan 8 samma kväll, skulle hon kanske inte hälsat alls. Det förbryllade henne nog, att jag var så

glad och bestod mig med en lunch och vin i min ensamhet.

Det är märkvärdigt att jag känner ett så starkt behov att uppträda som välgörare bland mina kamrater på Fleminggatan. Sannerligen, om jag inte fruktat att fröken från Petterson och Roblad skulle gå direkt till min fiende och skvallra, så hade jag bjudit hela matlaget på portvin eller teatern. Nu vågade jag icke förverkliga en enda av mina generösa impulser. »Bara det, att fru Anderson dricker bönkaffe, förefaller misstänkt.»

Sven hade föreslagit att vi skulle gå ut och supera, sedan vi talat affärer, och jag var gärna med på det, nu när jag ändå är förvisad från villan vid Djurgårdsbrunnsviken. Jag klädde mig tidigt i familjespetsarna och satte mig så att försöka läsa ett stenogram, som jag själv skrivit dagen förut. Medan jag var fördjupad i denna sysselsättning ringde det, och jag sprang ut att öppna.

— Så tidig du är! ropade jag.

— A, jag var rädd jag skulle komma för sent, svarade ur skumrasket en röst, som inte var Svens.

Jag hade öppnat dörren för kapten Blombergson.

Stum stod jag där och stirrade på honom. Jag behövde blott se honom för att förstå att allt var slut.

— Jag kommer visst och hindrar, sade kaptenen med sin vanliga, sarkastiska röst.

— Ja, inte utan, sade jag. Var så god och stig in. Jag rev hastigt ihop mina spridda klädespersedlar, så att det blev plats på stolen, och släckte taklampan, så att endast 16-ljuslågan på skrivbordet spred sitt matta sken över cellen.

— Här får han inte rum med någon vidlyftig argumentation, tänkte jag och försökte intala mig att mina påfallande torftiga omständigheter gav mig en viss fördel framför honom, som jag skulle begagna.

Men när han kom in, och jag såg att han bar vit halsduk, försvann mitt mod.

— Å, utropade jag bestört, det är väl inte?

— Jo, sade han, min mor är död.

Jag skylde ansiktet i mina händer. I detta ögonblick blygdes jag, kunde inte ha gjort det mera, om han fortsatt den avbrutna meningen: så att ni valde ett lämpligt ögonblick att svika mitt förtroende, fririnnan Ribing.

— Ja, sade så kaptenen i en kylig och affärs-mässig ton, och nu märkte jag först riktigt, hur vänligt han förut alltid talat till mig, ja, fririnnan anar kanske mitt ärende?

Jag svarade inte, och han fortsatte: jag vill vara kort, ni väntade tydligen besök. Säg mig först, har ni planlagt en ny — kupp ute vid Ribingshov?

— Kupp? upprepade jag fånigt.

— Det skulle spara så mycken tid, fririnnan, om ni ville utgå från, att jag har reda på allting,

och att jag redan stängt varje möjlighet till upp-
repning.

— I så fall, sade jag, så har jag ingen anledning
att vara rädd om min tid. Den står fullkomligt
till kaptens disposition.

— Ni svarade inte på min fråga.

— Nej, för det första har jag ingenting plan-
lagt. För det andra trodde jag inte det hade
någon betydelse längre, ifall jag gjort det.

— Inte det? Han var nära att bli häftig. Jag
har satt ut vakt på Ribingshov från och med i kväll.
Tänk er nu att era bulvaner kommit för att göra
om den lyckade expeditionen och råkade rakt i
armarna på länsman. Det var för att förhindra
det som jag försummat ett mycket viktigt utskotts-
sammanträde och gått hit.

— Kaptен gör mig både tjänster och otjänster,
sade jag, slipper jag tacka er?

— Det slipper ni. Men jag hade verkligen önskat
och hoppats, att jag aldrig skulle behöva göra
er några otjänster. Men felet är uteslutande ert.
Ni visste precis var ni hade mig, och vad jag skulle
komma att göra, om jag upptäckte er. Däremot
undvek ni skickligt att låta mig titta i era kort. Jag
har gått igenom våra samtal och märker nu att
ni måtte haft den här planen länge i kikarn.

— Hur kom ni på mig? frågade jag. Var det
förvaltaren, trots allt?

Ett svagt småleende upplyste kaptenens allvarliga ansikte.

— Nej, sade han, själva den lilla expeditionen ner till Ribingshov tycks ha lyckats utmärkt, tack vare Stafell. Men, som ni förmodligen vet, skulle det här första partiet delas ut på mitt regemente. Alla officerarna skulle få betydliga kvantiteter, utom jag förstås. Och så var det en idiot, som glömde sig och skickade mig ett parti också. På så sätt fick jag aning om saken. I dag på morgonen reste jag ut och förhörde Stafell och ordnade om vakten. Själva detaljerna vid buteljernas bortrövande känner ni säkert bättre än jag.

— Får jag fråga er en sak: Vad tänker ni nu göra med oss brottslingar? Mig och gossarna på ert regemente.

— Att inblanda mitt regemente, utbrast han. Säg mig, var det av elakhet?

— Långt ifrån, sade jag ödmjukt, det var ju en slump, att Sven Ribing... Jag avbröt mig förfärad. Hade jag nu i hastigheten råkat yppa vem som var upphovsmannen? Jag räknade med att om ni upptäckte oss, skulle ni dra er för att skandalisera ert eget regemente, fortsatte jag hastigt.

— Men där räknade ni fel.

Jag stelnade av förskräckelse. Skulle han då släppa oss inför rätta? Jag tänkte på, nej, jag tänkte inte på Svens grånade föräldrar, ej heller på

de Ribingska och Gyllenstingska vapensköldarna, jag tänkte på mina förfärliga böter.

— Ni har alltså beslutat min undergång, sade jag bittert. Nå, lycka till, må tanken därpå förljuva era dagar på Ribingshov.

— Vad för något? utbrast han förvånad. Vem har sagt ett ord om er undergång? Jag menade bara, att om jag nu beslutat att på vissa betingelser överse med ert djärva streck, så gör jag det inte för regementets skull, utan för att det gör mig ont om er. Jag har hört talas om den tunga bördan ni burit i många år, så modigt, säger man allmänt i Vallby. Jag vill inte knäcka er rygg. Men den där lyxen och rikedomerna ni hoppades lista er till på förbjudna vägar, den får ni ta farväl av, det kan inte hjälpas.

Jag borde förstås ha visat att jag uppskattade hans godhet, men det var mig fullkomligt omöjligt.

— Vad är det för betingelser? frågade jag stelt. Han tog fram ett papper ur en innerficka.

— Se här, jag har redan satt upp en skrivelse, däri ni hembjuder staten ert lager; den första betingelsen är, att ni undertecknar den och låter mig sända av den.

Brita Ribing, född Gyllensting. Utan ett ord skrev jag under. Bäst det var gjort, innan Sven kom.

— Och den andra?

— Den är, att de buteljer som togs ur källaren

sistlidne fredagsnatt, också räknas in bland det som hembjudes staten.

— Nej, men det är ju omöjligt! utbrast jag.

— Alldeles inte, sade kaptenen.

Det ringde på dörren.

— Så där ja, sade jag. Nu kommer löjtnant Ribing lagom att svara själv, om han vill uppfylla det villkoret.

— Å, expeditionens chef? Låt mig göra upp med honom. Finns det ingenstans, dit ni kan ta vägen så länge?

— Å, man är väl en krigares dotter, sade jag, men mina knän darrade. Så gick jag och öppnade. Vi betraktade varandra.

— Vet du det redan? frågade han.

— Ja, vet du?

— Den där fördöm. . .

— Sch, han sitter därinne.

Svens lägre natur ryckte honom i rocken, halvvägs ut i förstugan. Men han själv kom redligen in, och jag kunde inte annat än hoppas att han hade låst ute den lägre naturen. Ty jag fruktade det värsta, om det komme till ett uppträde mellan herrarna. Och att fordra av Sven ett återlämnande av bytet, det var omänskligt, det var att krossa hans hjärta och beröva honom hans ungdomliga tro på en mening med tillvaron.

Men detta förstod inte kapten Blombergson; han kunde lika litet genomtränga en underlöjtnants

som en kvinnas själ. Han begagnade sig fullt ut av sitt övertag över den yngre kamraten. Förgäves sökte vi efter en glimt av humor i hans anlete. När Sven hörde hans villkor för att skona oss, utbrast han:

— Men det är omöjligt!

— Jag tror inte det, sade kaptenen med tonvikt.

— Är det inte tänkbart att kapten kan ta tillbaka det andra villkoret och nöja sig med min kapitulation, frågade jag ödmjukt. Uppriktigt talat, jag har redan fått likviden för det som hämtades första gången och köpt upp en hel del.

— Och vi ha supit upp en hel del, tillade Sven.

— Ni äro ena riktiga barn båda två, sade vår domare.

Sven stramade upp sig.

— Om kapten Blombergson ska ha igen den del av förrådet, som finns kvar, får kapten börja med översten. Det är utportionerat efter grad och tjänsteår.

— Det var inte dåligt, det, sade kaptenen begrundande. Då har översten fått ganska mycket.

— Rätt betydligt, sade Sven. Jag kan inte hindra kapten att skrida till verket, men . . . Det blev tyst. Både Sven och jag väntade med spänning på rättsens utslag. Blombergson satt och såg ner mellan sina knän, tyngd av ansvar.

Slutligen tittade han upp på oss och i hans ögon syntes en glimt.

— Jag avstår naturligtvis, sade han. Min tid är för upptagen för att jag skulle öda bort den på att springa omkring och samla buteljer. Jag önskar herrarna så många angenäma aftnar som möjligt och beklagar, att de inte kunnat bli ännu flera. Och så anser vi den här saken ute ur världen. Jag ska med det allra första lämna in firinnans papper. Han gjorde min av att resa sig, men jag hejdade honom.

— Låt mig göra en fråga först, sade jag, med risk att jag förefaller er ännu mera urbota än förut. Tar staten allting utan vedergällning, eller får jag åtminstone igen tomflaskorna?

— Men vilken fråga, min bästa friherrinna!

— Jaja, avbröt jag, och greps med en gång av en stark vrede. Det är förstås småaktigt från er upphöjda synpunkt sett att fråga efter tombuteljer. Men när man förlorat innehållet, så får man ta vara på det som är över.

— Ja, men . . .

— För resten är väl inte jag sämre än andra. När jag läser tidningen, och när jag ser mig om i världen, finner jag just ingenting annat än den allmänna striden om tombuteljen!

— Jag tror jag kunde visa er att ni har orätt, sade kaptenen. Men det är inte så lämpligt just nu. I alla fall måste jag rätta ert misstag angående staten. Om den och inte jag kommit på er med smyghandel, då hade förmodligen hela

lagret varit förbrutet. Nu kommer den att lösa sig till ert lager mot ett skäligt pris, som visserligen inte blir mer än fjärdedelen av vad ni kunnat få i smyghandeln, men i alla fall kommer att representera ett litet kapital. Ni behöver säkerligen inte klämma in er i det här båset längre, utan kan få en hyggligare bostad, till exempel i någon av förstäderna. Men det förstås, att den lyx fririnnan varit van vid och hoppades kunna trygga er på nytt, den går ni miste om. Därför begär jag heller inte, att ni ska förlåta mig i första taget. Men ni behöver inte bli kontorist och ha bekymmer för det dagliga brödet, som så många ensamma kvinnor. Det är ju alltid en tröst.

Detta tal höll kaptenen för mig, medan Sven och jag satt bredvid — och på grund av terrängförhållandena måste vi ju alla tre sitta på varandra — med knutna händer och vita knogar. Sven måste behärska sig, men jag, jag bröt äntligen ut i full låga.

— Jaså! utropade jag, ni tror då alltid mäniskor om de sämsta motiv! Ni trodde vartenda ord jag sa häromdagen om mitt lyxbegär! Ska man då nödvändigt behöva tala om sanningen för er för att ni ska begripa den? Vet ni inte att jag har en son? Det var han, som skulle haft den halva millionen, inte jag. Han kan aldrig bli mer än ett barn, hans liv måste tryggas ekonomiskt. Och han hade haft rätt till sin fars arv,

ni må sen säga vad ni vill. Var och en kan väl få ha sina rättsbegrepp, och det är inte säkert att de sammanfaller med riksdagens. Nej, avbryt mig inte, jag vet så väl vad ni tänker säga. Hör nu på, båda två. Jag vill inte flytta till en villa i förstäderna och sitta och titta ut genom fönstret på nästa villa. Min gosse ska få varje öre av statens lösepenning och jag ska arbeta. Tror ni jag är så rädd för det? Tror ni inte jag arbetade på Ribingshov? Tror ni inte jag vet vad det är, att gå dödstrött till sängs och stiga dödstrött upp? Din mor, Sven, hon har sagt upp bekantskapen. Mina rika släktingar lägger inte två strån i kors för min skull. Men jag struntar i er. Jag har fått nya vänner här med långt mera hjärta än ni allihop. De kommer att skaffa mig arbete, så att jag kan leva. Och hur jag sen lever, om jag svälter och bor i bås, det behöver ingen av er bekymra er om!

— Det kan ni inte hindra oss från att göra, sade kapten Blombergson lågt, i det han reste sig. Farväl, friherrinnan, god afton, löjtnant.

— Farväl, sade jag lugnare, en smula generad över min häftighet. Säg mig, kommer ni med tom-
buteljerna till mig, eller gör staten det själv?

— Vill ni ha mig till ombud då? Hans röst uttryckte förvåning, men också den största villighet.

— Ja, tack, tror ni inte jag behöver det?

— Det var som tusan, Brita, sade Sven, då han gått. Nu vill du väl inte gå ut och supera?

— Jo, låt oss supera quand même!

När vi gingo ner för trapporna, sade Sven:

— Jag hörde nog du sa att du inte tänkte flytta. Men gör det, Brita, om det är möjligt. Du vet inte du hur en sådan jungfrubur verkar avskräckande på en karl. Och nog bör det bli beklämmande för dig också i längden med så mycket nunnor.

— Kära Sven, sade jag leende, toutes celles qui portent le voile, croyez-le bien, ne sont pas des vierges. Det hade redan Erasmus Rotterdamus upptäckt. Jag tänker stanna.

Han suckade.

Men sedan hade vi efter omständigheterna riktigt trevligt. Jag åt, jag drack, hörde på musik, sade dumheter.

— Sannerligen, Brita, sade Sven och såg sig om i Royals matsal, om jag tror här sitter någon som förlorat en halv million i afton och ser glad ut som du. Eller är det bara leende heroism?

Jag kände efter.

— Nej, sade jag, själv förvånad. Inte alls. Jag är glad så länge det varar, Sven. Tyckte du inte jag sjöng ut bra?

— Jo, sade Sven med övertygelse, det gjorde du.

14.

1 april.

Jag stod nere på trottoaren och såg expresskarlarna bära upp min vita möbel i de självförsörjandes hus. Medan jag följde den med ögonen grep mig en våldsam olust, en beklämning, så jag knappt kunde andas. Här var alltså min framtid, i detta hus! Mitt öde var avgjort nu, spänningen och oron hade efterträts av visshet, och livet låg långt och likgiltigt framför mig.

Jag har upplevt så mycket svårare ögonblick än detta, ögonblick av raseri och smärta. Men aldrig, nej aldrig har jag känt mig så innerligt sorgsen, så hopplös. Det var värre att förlora mitt livs vanor än dess lycka.

Med motvilliga steg gick jag uppför trappan till min nya bostad och sökte modellera ut ett anständigt ansikte att möta min nya dubblettkamrat med. — Försök blott att tänka dig, sade jag mig själv, hur det skulle ha känts, om du skolat ha dubblett tillsammans med Ida, van att lida, eller

fröken hos Petterson och Roblad. Nu finns här en ängel i huset, och den ska du bo ihop med.

Så länge jag ännu hade hopp om att kunna sälja min sprit till smygpris, brydde jag mig inte om att ordna något i förväg för den dag, då fröken Svenson skulle komma tillbaka. Mot den som har råd att skaffa sig rum själv är man alltid gästfri. Men då allt oåterkalleligen var förbi, började jag bli allvarligt bekymrad. Plötsligt upptäckte jag, att jag gått och fäst mig vid detta hus och dess invånare. Efter jag nu ändå var och skulle förbli en av dem, ville jag stanna här. Det var då fröken Kanberg icke utan tvekan erbjöd mig att flytta in efter hennes dubblettkamrat. Tvekan kom sig endast därav att jag i detta hus anses som en sak för sig. Annars är det för henne en helt enkel och självfallen sak att släppa in en ny person inom sina dörrar. Kvinnor av hennes klass och hennes — jag menar min — kår är vana vid kamratskap med kvinnor. Detta kamratskap ger dem den glädje de erfar, och jag börjar ana, att ur den spirar också deras livs tragedier. I många år har ängeln bott tillsammans med än den ena än den andra av kvinnliga kamrater, som själva alls inte varit änglar; då den ena flyttat, har hon ingått fostbrödralag med en ny och inte tänkt på att det kunde vara annorlunda. Men jag har inte ens gått i flickpension i Schweiz, jag har knappast nånsin delat annat än sovkupe med en kvinna. Jag har ju varit gift.

Mannen känner jag, men inte kvinnan, *chez soi*. Nu denna långa flicka med en hy som grå marmor, sitt ganska fula ansikte och sina utomordentligt vackra ögon, sin milda röst... Vad har hon för vanor? Är hon alltid lika god? Är hon inte ens arg om morgnarna? Är hon ordentlig, renlig, sover hon tyst? Jag skulle velat veta tusen saker.

Men jag hade intet annat att göra, eftersom intet rum fanns ledigt, än att hövligt tacka för anbudet och dölja min inre rysning, och det gjorde jag också.

När jag nu kom upp, fann jag att hon stängt av dörren mellan våra båda rum och satt en byrå framför. — O, tänkte jag och gjorde ögonblickligen likadant, du är alltså en ängel även på nära håll.

Sen gick jag in till mig och tog itu med att packa upp och göra i ordning mitt hem. Men jag var som i en dröm. Det föreföll mig själv så absurt att jag ordnade mig här som om jag skulle förbliva. Var det verkligen möjligt? Fanns då intet annat val?

När min kamrat kom hem, hade jag ännu inte hunnit långt med ordnandet av mitt rum. Hon knackade på och då jag bad henne komma in, förklarade hon, att här säkert skulle bli alldeles för-tjusande.

— Jag ska säga fririnnan, att detta är det bästa rummet i hela huset.

— Men varför tog ni det inte själv?

— Just därför.

Så tog hon fram en promemoria och ordnade upp våra skilda tider i kokvrå och toaletterum och förklarade att jag skulle tvätta tamburen varannan vecka. Framtidens dunkla linjer började klarna.

Hennes ovanliga längd gav henne en förevändning att hjälpa mig, och innan jag visste ordet av, hade hon satt upp gardiner och spegeln.

— Kom nu, sade hon glatt, så går vi ner och äter middag. Men det perspektivet stod jag inte ut med. Hon fick gå ensam, och jag satte mig ner och grät. Man måste ha särskilda tider till det också, när man bor som jag.

När hon kom upp från middagen, var hon inte ensam, jag hörde tydligt Ida, van att lida, och den nyanlända fröken Svenson. En stund viskade de därinne, eller vad de gjorde, för jag hörde ingenting. Så frågades om jag inte ville komma in ett ögonblick.

— Ständiga intrång, jo det blir trevligt, tänkte jag sur och motsträvig, men gick ändå.

Fröken Svenson hade sanatoriefetma och kylda kinder, jag höll knappt på att känna igen henne.

— Tänk, att fririnnan håller på att installera sig på allvar, sade hon. Jag tänkte på er en gång, då jag låg ute på liggverandan i skymningen och fånstirrade på solnedgången. När jag så händelsevis kom att titta lite högre på himlen, satt nymånen i en björktopp, och då tänkte jag på fririnnan.

Det är verkligen något av nymåne hos er, ni är lika genomskinlig och smal. Och hon satte ögonen i mig som en riktig doktor: har ni temperatur? frågade hon barskt. Vad nu då, tänkte jag, ska detta främmande fruntimmer nosa upp min innersta, min bistra hemlighet? Nej, sade jag lika barskt, jag är fullkomligt frisk.

— Det gläder mig, sade fröken Svenson. Hon och Ida, van att lida, pratade yrke, medan värdinnan höll till i kokvrån. Fröken Svensons vikarie lär ha varit något oerhört, räkenskaperna en ruinhög som katedralen i Reims, och arbetet att få ordning och reda igen tycktes oöverskådligt som om det gällt Europa. Men jag hade det intrycket, att fröken Svenson med nöje upptäckt galenskaperna, blott därför att vikarien varit en karl. Så har jag ett mål för mitt återstående liv, sade hon.

Jag satt förstås i bästa hörnet av divanen, och medan de andra surrade och pratade, vandrade mina tankar. Jag förmodar att jag slutit ögonen och ordentligt durat av ett slag, ty plötsligt var jag åter på Strandvägen, som jag passerat i middags. Och jag återsåg en scen därifrån: två av mina forna väninnor, som båda skilde sig från strömmen av promenerande och skyndade tvärs över gatan för att hälsa på varandra. Jag tyckte jag stod, där jag stått i förmiddags, och betraktade deras lätta, graciösa gång och eleganta silhuetter,

den utmärkt vackra gest, varmed de sträckte ut händerna mot varandra, glädjen i deras söta ansikten och hur de sen skyndade bort arm i arm, fulla av nyheter och förtroenden, som de kunde ha behövt hela förmiddagen och Djurgårdspromenaden för att hinna anförtro varandra. Mina två medgäster här i afton hade precis lika roligt, antar jag, de hade ju under någon period varit på samma kontor. Jag tyckte de var rent av lika varandra, som mina två väninnor var det. Men jag var en främling, jag var i främmande land och hade ett svårt anfall av hemlängtan. I detsamma ryckte jag till vid att det blivit tyst i rummet. Jag såg upp och hade framför mig tre vänliga men bekymrade ansikten.

— A, jag ber tusen gånger om ursäkt, sade jag, luften är så tung, för den som är från landet. Eller hur, fröken Svenson?

Fröken Svenson svarade, att hon fann luften tung på landet, då hon var från stan. Sin första barndom hade hon tillbringat sittande på en tidning i Urvädersgränd. — Men sköt du väl om fririnnan, Karin, sade hon till vår värdinna.

— Jag brukar ha tur med blommor, sade fröken Karin och smålog. Och så gjorde hon som vanligt just det rätta: gick bort och släckte ljuset i taket, så att rummet föll i skymning.

Jag blev på en gång lugnare, men lika sorgsen. Jag skall aldrig glömma denna kväll, denna kvart,

då vi drack kaffe och doppade, hur bedrövad intill döden jag var, hur jag måste kämpa mot mig själv för att följa med samtalet och göra något inlägg däri.

Då de andra gått, blev jag sittande kvar en stund, mindre av lust till sällskap än av svårighet att besluta mig att bryta upp. Min värdinna plockade undan efter gästerna, hennes glättiga min förvånade och retade mig. Vem var hon? En medelålders ensam kvinna av allt att döma, strängt sysselsatt uteslutande med att skaffa medel att uppehålla livet dag från dag, utan förflutet, utan framtid, utan befordran, utan pension, ett liv, som snart skulle spårlöst försvinna. Men hon var glad, och jag satt där förlamad av melankoli.

— Kära fririnnan, sade slutligen min kamrat och slog sig ner mittemot mig. Jag förstår så väl, att det ska följa mycket minnen med era möbler... det känns förstås upprörande att återse dem. Men det lägger sig, det månar ut sig, tro mig.

— Fröken Karin, jag vill inte att ni ska tro, att jag bara sitter och längtar tillbaka till mitt slott igen. Det gör jag förstås också, men det är inte bara det. Men, ser ni — och här försökte jag krampaktigt finna ett antagligt och icke alltför vanhedrande skäl till min spleen — jag är rädd jag inte hör till dem, som kan klara ett hårt liv. Jag är ingen Ida, van att lida. Jag har också så många bortskämda generationer bakom mig. Den där frö-

ken Svenson, som är van att se sjuka, insinuerade att jag kunde ha lungshot. Och då går jag ju under och kastas på sophögen och har intet, intet, intet utträttat i världen.

— Nej, då, sade syster Karin, så kommer det inte att ske. Det kommer att gå bra för er. Ni kommer att få använda ert liv nyttigt.

Denna alldagliga fras gjorde mig gott.

— Men ni själv då, sade jag. Jag har haft mitt slott, jag har roat mig, rest, jag har varit både upphöjd och förnedrad. Men ni?

— Jag har haft det som nu så länge, så att jag inte vet av något annat. Utom att mina rums- eller dubblettkamrater varit mycket olika sins emellan. Och nu börjar jag bli duktigt medelålders. Det går ändå rätt fort.

— Och det säger ni så lugnt? Längtar ni inte att ha levat, innan ni dör?

— Nej tack så mycket, lever gör jag då!

— Å, förstår ni inte vad jag menar?

— Menar ni kärlek, lyx, resor, stora sorger?

— Ja, det gör jag.

Hon skrattade som åt ett barn.

— Skulle jag längta efter sånt? Å, fririnnan har då såna idéer.

— Ja, för ert liv kallar inte jag för liv.

— Jag skulle kunna säga detsamma med fririnnans. Har ni inte märkt, att jag är en lycklig människa?

— Jo, jag har hela tiden tyckt att det varit något märkvärdigt med er. Något jag inte begriper.

Hon svarade mig lika stillsamt som hon gjort hela tiden. Och bara med ett par ord. Men ändå tror jag, att jag aldrig ska glömma henne i detta ögonblick.

— Hemligheten är den, sade hon, att jag har inte min tyngdpunkt förlagd i denna världen utan i den nästa.

15.

15 april.

Direktör Axberg stod med ryggen mot mig och tittade ut på gatan:

— Talar ni franska flytande?

Min onda ängel fick makt med mig, och jag teg.

Han vände sig om och satte ögonen i mig:

— Jag trodde, det var det ni kunde.

— Förlåt, sade jag, men jag förstod inte att direktören talade till mig. Jo, nog talar jag franska.

Han vände sig hastigt åter mot fönstret, jag betraktade hans massiva rygg och tänkte:

— Nu får jag inte platsen. Vad det är dumt att vara snarstucken. Chefer kanske alltid vänder ryggen, när de talar.

Men när han åter vände sig till mig, såg han mig rakt i ansiktet.

— Vad har ni för löneanspråk, fröken?

Jag såg rätt in i ett par av livet uttråkade ögon och sade djärvt: 250.

— 250, konstaterade han. Sa jag att arbetstiden är mellan nio och fem?

Möjligheten att få den plats jag sökte med 8 timmars arbetsdag kom mig att rysa.

— Det är långt, sade jag nedslagen.

— Långt? Jag skulle vara lycklig och glad, om jag nånsin kunde komma därhän att jag inte behövde arbeta mer än 12 timmar på dygnet.

— Åt andra?

— Nej, fröken, men för andra. Jaså, nu är de åtta timmarna redan för mycket, innan Schotte hinner få igenom sin härliga lag. Är inte arbete det roligaste man har?

— Jag skulle hellre vilja arbeta lite flitigare i sex timmar, men nog kan jag försöka med de åtta, sade jag och gjorde allt för att han skulle köra ut mig, men förgäves.

Det for ett leende över hans i affärslivet grånade och fårade drag.

— Haft plats förut?

— Nej, jag har varit gift.

— Skild?

— Änka.

— Kunde tro det, jag menar att ni inte haft plats. Inga betyg?

— Inga.

— Var har ni lärt er franska?

— I Frankrike.

— Hm, det är inte något särskilt bra ställe att lära sig franska på för vårt ändamål. Och ni sa
250. Vad var det fröken hette?

— Friherrinnan Ribing.

Han spärrade upp ögonen:

— Med spriten?

Jag nickade.

— Varför sa inte friherrinnan det genast?

— Jag trodde inte det kunde göra någon skillnad, nu när jag är av med spriten. Men nu ska jag inte uppehålla direktören längre. Vill ni låta mig försöka mig på den franska korrespondensen?

— Jag har träffat en läkare från trakten, som berättade mig allting. Ett sånt elände. Tänk om friherrinnan vänt sig till en riktig affärsman. Jaja, nu är det som det är. I annat fall hade ni minsann inte behövt sitta här hos mig — och bli vänd ryggen åt, tillade han med en överraskande glimt av självironi.

Jag reste mig upp, orkade inte höra talas mer om denna sprit och dessa karlar, som alla sade, att jag skulle ha vänt mig till dem.

— Sitt ett ögonblick, sade han, och jag satte mig. Han överlade en stund med sig själv:

— Det blir kanske smärtsamt att erinras om så mycken förlorad visky, sade han. Men jag ska i alla fall försöka med er. Kom på måndag klockan tio.

— Å, jag kan inte begära att direktören ska vänta på mig en hel timme, sade jag.

Och så hade jag alltså fått min första plats.

Jag har berättat detta så utförligt, emedan det

hela var för mig något oerhört. Ingen fröken Gyllensting eller friherrinna Ribing har sen tidernas morgon haft tjänst hos någon grosshandlare Axberg förr. 250 kronor, och så ägde han mina dagar, mina tankar, mitt liv. Mina vänner i det självförsörjande huset skulle aldrig fatta hur djupt denna transaktion gick mig till sinnes, vilken bräcklig känsla av förödmjukelse jag måste bekämpa. Tvärtom, när de fick höra, att jag fått platsen på försök, prisade de min exceptionella tur, och min kära dubblettkamrat var särskilt stolt över att det var hon som rått mig att gå till Axberg, vilken i sin egenskap av storhandlare i modevaror hade särskilt vidlyftig fransk korrespondens.

Enahanda dagar förflöt. Varje dag tänkte jag: I dag blir jag utkörd, men tyvärr skedde det inte. Först ett par timmar hos chefen, så frukostrast, sen utskrivning av breven och slutligen inlämning för undertecknande, kopiering och avsändning. Ibland var något brev på tok, och jag fick göra om det. Men aldrig ett ord, varken till beröm eller klander. Kassörskan bor också vid Fleminggatan och varje dag måste jag gå hem i hennes sällskap. I spårvagn brukade hon skrika fririnnan och fririnnan tusen gånger, så alla skulle höra vilket nobelt sällskap hon hade. Så middag, kvällen på en soffa, sängen, väckarklockan, kaffet, kontoret, middag, kvällen på en soffa...

En dag sade jag:

— Jag ska be att få gå och rösta, min krets väljer i dag.

— Ja, det vet jag, sade chefen, eftersom jag är uppställd i den kretsen. Var så god.

— Tack så mycket, sade jag, sen ska jag sitta inne till 1922.

Jag var riktigt bländad av solen, som om jag inte sett den på länge. Vilken vårdag! Jag stirrade förvånad och föraktfullt på mängden av eleganta kvinnor som, ännu iklädda vinterdräkter i väntan på de nyheter jag införskrev åt dem, hoppade omkring på visiter, till sömmerskor och till biljettkontor, för att för en rund summa se den sköna Edit Cavell dö.

Men när jag kom till vallokalen hade jag inte rösträtt, eftersom jag var för nyinflyttad. Snopen smög jag mig därifrån, undrande om chefen skulle tro att jag begärt att få rösta av dumhet eller slughet.

Tankspridd ögnade jag igenom rubrikerna på en tidningssida i ett fönster. — En originell debutant. Det dröjde en stund innan jag fick klart för mig, att artikeln gällde fru Blom. Men då skyndade jag mig också in på tidningskontoret, köpte tidningen och ställde mig att läsa.

— Nu blir hon tokig, tänkte jag, lyckligt tokig — men ändå. En journalist, som besökt den unga författarinnans hem, skildrade entusiastiskt denna underbara förening av maka, moder, monopol-

arbeterska och diktarinna. Huru förtjusande voro inte hennes bok, hem, barn och cigaretter. Vilken underbar styrka, energi och mångsidighet hos denna lilla späda kvinna! O. s. v. En misstanke flög som en svart fågel genom mitt sinne: tänk om allting som står i tidningarna är lika sant som det här!

Men så vek elakheten för medlidande med den stackars fru Blom. Hur förkrossad måste hon inte vara över att den borgerliga pressen inte bävade och rasade utan tog och gjorde ett litet pikant uppslag av henne i stället. Jag måste titta ner till den ensamme och höra hans mening i kväll.

Men först läste jag boken. Den var nog bra, det tror jag säkert, men mycket av författarinnans heta iver hade gått förlorat på vägen mellan henne och tryckeriet. Knappast skulle hon göra så mycken lycka, att hon bleve omöjlig för att fortsätta sitt äktenskap med Blom.

Dörren var olåst, när jag kom. Jag steg på, men ingen syntes till, varken i rummet eller köket. Att hustrun inte återvänt ännu, kunde jag på åtskilliga tecken förstå. Märkvärdigare var att barnets vagn och alla tillhörigheter försvunnit. Vad ville detta säga? På bordet framför soffan låg en uppslagen anteckningsbok. Utan att närmare tänka på vad jag gjorde, gick jag fram och läste de ännu våta och blanka raderna.

— — —
»Jag skrattar för mig själv, när jag sitter på bilen.

Där höjer jag mig ibland till en höjd över stockholmslivets buller, att de lärda professorer knappast komma högre.

Vad vore de och vilken tankegång hade de, ifall de arbetade på en lastbil. Då kanske de voro lika tankeslöa, som arbetarna omkring mig äro nu. Det jag i anden bär inom mig, det är min rikedom i min ensamhet och obetydlighet.

Men det tjänar till ingenting att försöka ordna och systematisera, det som bor inom en, då jag ju saknar all bildning och den nödvändiga skolningen. Det är bra besynnerligt att jag om dagarna ser en massa pojkar med glada anleten tåga till läroverken, medan jag sitter på en lastbil, smutsig till oigenkännlighet.»

Nu tog någon i dörren. Jag gick honom till mötes. Han bar en påse och en liten gräddflaska, hade varit i magasinet. Han var fortfarande smutsig intill oigenkännlighet och tyckte tydligen inte om mitt besök.

Men då jag började tala om boken, sken han snart upp. Han var tydligen imponerad av det faktum att hon kunnat ge ut en bok. En liten bitterhet blandade sig också däri. Hon var författarinna, han satt på lastbil. Han förstod inte att hans dagbok säkerligen varit mera värd att publicera än hustruns roman.

— Men nu, sade jag, får hon väl komma hem igen?

— Om hon extimerar, sade Blom. Inte tänker jag be henne. Men annars möter det inget hinder.

— Var är gossen då?

— Honom har jag in på asyl. Det kan ingen ha råd att ha främmande fruntimmer i huset.

Jag har just fått bud i dag, att det är ett herrskap, som vill ta pojken som egen utan ersättning. Tänk bara, då skulle han få gå i läroverk. Han kanske kunde bli filosofie doktor och professor.

— Men, kära Blom, ni lämnar väl inte bort honom utan er hustrus vetskap?

— Det tyckte hon väl bara vore skönt. Så kunde hon ju skriva så många böcker som helst.

Just som jag hämtade andan för att klarlägga för Blom det orätta i att han förfogade över barnet utan vidare, sattes en nyckel i låset. En nyckel utan fruktan och tvekan. Och in steg fru Blom med barnet på armen, fru Blom med ny värdighet och promenaddräkt. Hon kastade endast en flyktig blick på mig och stannade vid Blom.

— Så du ser ut, sade hon. Vill du vara snäll och gå ner och hämta upp vagnen.

Jag överlade, om jag skulle säga att pojken vuxit eller att boken var bra, men valde det senare till en början. Då ljusnade hennes min upp.

— Jaså, säger fririnnan det. Ja, det är ju bara min debut.

Och man har skrivit så vackert om er, fru Blom, i tidningen. Det hade hon inte sett, och hon blev

röd i huvudet. Jag gav henne artikeln, och hon kastade sig över den. Jag satt med pojken i knät och betraktade hennes växlande minspel. Det uttryckte allt större belåtenhet. Jag hade inte behövt tycka synd om henne. Hon var nöjd. Blom kom med vagnen.

— Har du läst det här? frågade hon ivrigt.

— Ja, svarade han trumpet.

— Tycker du inte det är bra?

Han såg henne rätt i ögonen med ett underligt uttryck. Det var som hade han velat tränga till botten av hennes själ. Och medan han såg på henne, tycktes det dagas hos henne en aning om humbugen i artikeln.

— Nej, sade han, jag tycker inte det är bra. Det är inte så kapitalistpressen skulle skrivit om dig, om den trott, att du kunde ställa till något.

Jag visste inte, om jag borde gå eller ej. Jag ville så gärna höra hennes mening, när Blom föreslog att lämna bort barnet för alltid. Kanske kunde jag bli till någon nytta i den uppgörelse, som nu förestod.

— Jag tänkte aldrig pojken skulle kommit inom de här dörrarna mer, sade han.

Hon flammade upp.

— Jaså, du hoppades jag inte skulle komma tillbaka? Du kanske har gjort allvar med att ta hushållerska?

— Nej, det har jag inte. Men jag har funderat på å lämna bort pojken till en rik familj, som vill ta honom som egen. Så finge du ju mera ro att skriva.

Hon blev alldeles blek, gick fram och tog pojken från mig.

— Kan du göra det utan att fråga modern? frågade hon skälvande.

— Nej, det hade jag förstås alltid tänkt, men jag tog för givet att du ville, sade Blom och nu hämnades han. Tänk vad du finge det lugnt och bra, och det behöver väl en författarinna.

— Ja, sade hon och höll ännu pojken tryckt intill sig, fast han stretade för att komma loss, ja det förstås. Det är ju en sida.

Hon tvekar! Blom står och betraktar henne med samma blick som tränger ner i själen.

Vad skulle jag göra?

— Vi kan ju gå upp och tala med det där herrskapet, sade Blom. De ska vara mycket rika. Han skulle kunna bli en bildad man.

Fru Blom överlade med sig själv.

— Det kan han bli ändå, sade hon så. Jag fick åttahundra för min bok. Och löfte om mera nästa gång.

Och därmed tog hon upp en filt ur vagnen och satte honom på golvet.

Men pojken hade en överraskning i beredskap

åt sina föräldrar. Innan någon visste ordet av, stod han på sina ben, och med en min som rymde en värld av viktighet, tog han ett par sviktande steg bort mot fadern.

— Å, kors i Herrans namn! ropade modern. Ser du, gubbe, han går! Ser du!

Jag gick också.

16.

Sista april.

Från mitt fönster på Vallbyholm ser jag tvärs över Båven Ribingshovs röda, praktfulla fasad. Hur vackert, hur mästerligt placerat ligger inte slottet i terrängen, som den pärla det är i parkens sköna smycke. Jag gråter när jag ser det, en dåraktig och förskräcklig gråt, som jag gått och samlat på vid Fleminggatan. Var det så illa, stackars Brita? Nåja, gråt du, på Vallbyholms gästrum hör dig ingen, och ingen frågar efter hur du tillbringar högmässotiden.

Ja, ja, man ska inte vända sig om och se sig tillbaka. Man undgår inte de ända sedan Lots hustrus tid bekanta följderna.

— Ska du komma och titta på våren vid Båven, sade Bea i telefon en dag i förra veckan. Det var händelsevis den första vårdagen. Jag tänkte på Ribingshov, hur det brukar rinna ner från terrassen, hur stenarna ligga och ånga i solen, och jag tänkte med längtan på henne, som är den första

bland de första, blåsippeplantan nere vid terrassens fot. Och då sade jag ja tack och reste på lördag middag.

Nere vid stationen gick jag rent automatiskt fram till andra klassens biljettlucka. Men då jag fann kapten Blombergson före mig där, vände jag om och gick till tredje klassens i stället. Jag var så trött efter veckans kontorsarbete, att jag väl kunde behövt luta min rygg mot dynorna, men jag ville inte riskera att träffa Blombergson. Jag rodnade, när jag tänkte på uppträdet hemma hos mig. Han fick sin biljett och störtade åstad utan att se mig. Men på perrongen möttes vi.

— Å, då få vi sällskap, sade han.

— Nej, jag tror inte det.

— Jag trodde ni skulle till Wallbys.

— Ja, men jag åker tredje klass. Och därmed skyndade jag upp på tåget.

Medan jag satt där på den hårda soffan i ett tillstånd av blandad högfärd och ödmjukhet inträdde Blombergson och slog sig ner mittemot mig.

— Fririnnan får förlåta mig, sade han, att ni inte alls hört något av mig. Jag skulle ju ha låtit er veta, att jag lämnat in ert papper och att staten inköper ert lager. Men vi har haft valstrid och jag har inte haft en minut ledig. Detta är första gången jag kommer till Ribingshov på sex veckor.

Jag förklarade artigt, att det gjorde ingenting, och frågade hur mycket pengar han trodde min

son kunde få. Men det var inte avgjort ännu, sade han. Kanske en sjutti, åttitusen.

— Det var inte mycket, sade jag förebrående.

— Kan tyckas, fririnnan, men nu ska jag tala om något för er. Han böjde sig lite framåt och sade lågt, så att de nyfikna medpassagerarna inte kunde höra: det var i sista stund vi kom in med erbjudandet. Medan jag satt däruppe på kontrollstyrelsen kom Roblad med en anmälan mot er. Hade jag inte varit så morgontidig som jag var, då hade ni troligen mist även de åttitusen och fått böta till.

— Roblad! För att inte han fick ta hand om spriten!

— Man berättade för mig, att Roblads min var obetalbar, när han hörde, att lagret var hembjudet staten. Jag hoppas, att det kan trösta er något över de förluster ni gjort, sade kaptenen.

Våra blickar möttes. Jag tyckte han såg på mig, som Blom på sin hustru, lika genomträngande.

— Då har ni väl egentligen räddat mitt liv, sade jag.

— A, fririnnan ska då alltid ta till, avböjde han, antagligen syftande på mitt utbrott sist.

— Och jag är skyldig er stor tack!

— Behövs alls inte, svarade han, bara ni ville erkänna, att jag inte handlat mot er av elakhät och lust att skada.

— Ja, det erkänner jag.

— Tack.

Jag tror det var här, nånstans omkring Järna, som det för första gången steg upp som den allra lättaste aning hos mig att den man jag betraktat som min omutlige domare, som jag föreställt mig ständigt rynkande ögonbrynen över min opålitlighet och mitt lättsinne, att han bakom allt detta älskade mig. Jag har aldrig rört vid en livsfarlig ledning, men jag undrar om inte den stöt jag erfor var något liknande. Jag hade all möda i världen att bibehålla kontenansen och lugnt konversera vidare ner genom Sörmland med kaptenen.

När tåget körde in på Vallby station, hade vi hunnit tala mycket om Ribingshov, och han hade begärt mina råd i flera saker. När vi stod ute på plattformen sade han hastigt: Wallbys har lovat komma och äta middag hos mig i morgon, efter kommunalstämman, det skulle vara mycket roligt, om fririnnan ville komma med.

I detsamma stannade tåget, och Vallbyholms betjänt stod med sagolik påpasslighet precis nedanför vår plattform, flög upp och tog min kappsäck. Vi steg ur.

— Fririnnan har inte svarat?

— Tack, sade jag, det var mycket vänligt av er, men...

— Svara inte nu, sade han vänligt. Jag ska ringa i morgon före tjänsten. Det är bara vi, ifall ni är trötta.

Vi gingo genom stationshuset för att komma till våra åkdon.

— Stinsen, frågade jag, har han vant sig av med att hålla bommen nere nu, när man ska över spåren?

— Ja, fullkomligt, sade kaptenen.

I detsamma stannade vi bägge, förvånade. På landsvägen kom tre stora foror i sakta mak. Det var Henriks spritförråd, som fördes till stationen. Närmast sörjande var Stafell och kommunalordföranden, men bakom dem var processionen ganska lång.

— Nej, sade jag, att jag skulle behöva möta det förflutna. Varför skulle vi sammanträffa här vid stationen? Tänk, om folket lynchar mig.

— Prat, sade kaptenen, det är på mig de hämnas. Flykten ur mitt parti har varit kolossal i hela trakten.

Jag gick fram och hälsade på Stafell. Med samvetsqual erinrade jag mig att jag fullkomligt glömt att efterhöra hans öde och be för honom hos kaptenen. Han lyste upp, när han fick se mig.

— Är det redan klart? frågade han.

— Vad då?

— Förlovningen.

— Förlovningen?

— Jaså, inte det. Nåja, länge kan det ju inte dröja.

— Är Stafell fortfarande kvar på Ribingshov, frågade jag.

— Ja, tack, snälla friherrinnan, som bad för mig, annars hade jag blivit avskedad. Kapten sa, att det var bara för friherrinnans skull, som jag fick stanna kvar efter den där historien, då jag langa ut buteljerna ur källarn. Om friherrinnan visste, så folk viskar om det.

För min skull? Och jag hade inte ens tänkt på att be för gubben.

— Ja, tack, kapten, sade jag framme vid Vallbyholms släde, jag kommer på middagen.

Och sen glömde jag hela världen blott för det obeskrivliga behaget att vara hemma igen, att sitta inkrupen i Beas stora reskappa och känna vinden driva förbi min kind. Hur var inte allt förvandlat sen den dag, då jag reste härifrån med mina olagliga matvaror. Snön var borta liksom de, rågarna lyste gröna, bredvid svarta, nyplöjda stråk. Luften var frisk och lätt i den klara vårskymningen. Sälg och poppel blommade i full skrud, likaså dikesrenarna med vitsippor och hästhov. Älskade Sörmland, älskade april!

Nu vek Blombergson, som kört strax efter mig, av neråt Ribingshov.

— Välkommen i morgon! ropade han.

På Vallbyholm var allt sig likt: engelskt, förnämt, förmöget. Bea och barnen och alla lökväxterna lika vackra och välskötta som vanligt.

Vi skulle äta middag om tre kvart, men jag fick i alla fall en kopp varmt te i övre hallen. Medan jag njöt av blommornas och teets doft, måste jag undra över hur det kunde finnas en så oföränderlig värld mitt i den värld, där allt förvandlades från dag till dag.

Bea talade genast om middagen i morgon hos kaptenen.

— Du kommer väl med?

— Jag vet inte vad jag ska säga om det... Det var förtjusande att förskräcka henne.

— Ja, men den är för dig! Ack, Brita, jag hoppas, jag är nästan säker, skulle du kunna?

Och den städade Bea gav mig plötsligt en häftig kramning. Men jag blev ond därför att hon talade så rakt på sak om det, som var en lek och en dröm och en hemlighet.

— Åja, sade jag, nog skulle jag kunna äta middag på Ribingshov, om ingen vill fatta hur svårt det måste vara för mig.

Men Bea gav sig icke. Hon måste lätta sitt hjärta på alla dess hemligheter.

— Nils säger, att han måste ha någon hjärtesorg. Han rörde inte en fena i valrörelsen, överlämnar oss värnlöst åt bolsjevismen. Jag tror det är dig han går och längtar efter. Det skulle väl ändå vara som en försynens uppenbara skickelse. Du må tro, vi vet nog hur du har det, man är allmänt upprörd över det vid Båvens stränder.

Bara att det kan gå en friherrinna Ribing så, tycker vi är ett kusligt varsel.

— A, det är väl inte jag den enda, sade jag. Det finns en baronessa, som säljer fläsk i central-saluhallen.

Då bleknade Bea.

— Jag vill inte tänka påt, sade hon. Det är bäst vi börjar klä oss nu.

Den kvällen somnade jag nere i salongen, men det gjorde ingenting eftersom det bara var vi själva. Värre var att sen väl i säng, var jag totalt ur stånd att få en blund i mina ögon. Den fråga jag ställde till mig själv: skulle du kunna gifta dig för andra gången? riste upp mitt hjärta som en kniv.

I mitt kärleksliv har jag blivit så skymfad och sårad och besviken, att jag till självförsvar måst lägga denna del av mig själv i mörker och aldrig besöka dess rum. Varför skulle någon man vilja offra så mycken godhet och tålmod, som skulle behövas för att läka de djupa såren efter ett förflutet? Troligen skulle han betacka sig, då han märkte vad han gett sig in på. Men om det vore tänkbart? Jag skulle glömma min stenografiska färdighet, mina vänner och små kamrater, ja, kanske även min son. Jag skulle få friska och glada barn och med tiden bli som alla de andra fruarna på godsens häromkring. Och min valagitation skulle bli en anekdot, liksom mina spritaffärer

och det lilla intermessot på Fleminggatan. Brita Ribing, S. B. K., skulle bli fru Blombergson!

I alla fall, det var ett fint drag av honom, det där med Stafell. Jag skulle bra gärna vilja, att jag ville ha honom!

Söndagsmorgonen kunde ha varit så förtjusande, om inte problemet vaknat samtidigt med mig. Jag var så trött, att jag avböjde att fara till kyrkan, fast Bea gärna velat det. Men hon lät mig vara, då hon insåg, att jag måste vara utvilad till mid-dagen.

— Ha det nu riktigt gott, sade hon till mig. Ja, och så har jag tillbringat högmässotiden med att titta på Ribingshov och gråta, för att jag måst lämna det, och för att jag inte kan få komma dit mer utan att gifta mig med dess ägare. Ja, vore det inte för Ribingshov, så skulle jag aldrig tänka på saken, förstås.

Men nu får jag inte gråta längre. Där kommer Bea med sina barn från kyrkan, och det är den stund på hela veckan, då hon är som mest hungrig. Jag minns väl hur många scones hon kunde förtära förr i världen, när hon kom in på Ribingshov efter tjänsten. Jag måste kunna visa mig för henne och barnen och tulpanerna och hundarna.

— Vad har du för klänning till middagen, Brita?

— Ingen fara, Bea, kläderna är det sista av min

forna härlighet som jag skilts ifrån. Den är från Birgittaskolan, halvsorg.

— Men sorg ändå?

— Kära du, det är inte mer än ett halvår sen Henrik dog.

Jag gick omkring hela dagen i det underliga, halvt omtöcknade tillstånd, som inträder, då man kommit över ett häftigt utbrott av sorg. Ständigt trycker man fingret mot såret för att känna om det gör ont, högfärdas över hur oömt det blivit, och ser med ömhet och förakt tillbaka på denna person som nyss så totalt tappade koncepterna. Om det vill sig väl, tänkte jag, kan jag komma att bli utmärkt trevlig på kaptenens middag.

Och det ville sig väl.

Ribingshov var så vackert och det kändes så skönt att veta, att spriten var borta, att det inte gjorde mig så mycket att komma dit som gäst. Det var också roligt att se att han låtit alla mina vårblommor stå kvar, där jag satt dem, och att allting tycktes sig precis likt ända ner till första husan, som hälsade mig med uppriktig glädje, efter vad jag kan förstå. Invändigt voro ju en hel del förändringar vidtagna, men matsalen var sig så lik, att jag gott kunde inbilla mig att jag satt där som värdinna, som fordom, blott att inga brännvinsglas förekom. — Tyvärr, sade Blombergson, har jag ingen sup att bjuda på, och han gav mig en leende blick. Men Nils hade med sig, och så långt sträckte sig

lyckligtvis inte kaptenens samvetsgrannhet, att han vägrade dricka fastän brännvinet var mitt. Han drack till och med två glas, och prisade varan. Vi fick en rent underbar bourgogne, det var som om druvan varit pressad och lagrad just för denna dag, denna timme, för just denna min kropp, för torrheten och tomheten i mig efter så många tårar.

Nils förebrådde godmodigt Blombergson, att han förhållit sig så passiv i valrörelsen. Nu satt man inte längre och vältrade sig i den 40-gradiga på slotten kring Båven. Så måste man i stället ha energi för fyrtio.

— Jag kunde inte, sade Blombergson, hela min världsåskådning är nerskrotad, är inte din det?

— Nej, bevara mig väl, sade Nils med rättmätig indignation.

— Nå, hur klarar du dina ideal då? Ser du på detta moderna Tyskland, hur det kräks upp fosterlandskärlek, statsidé och disciplin, alla de militära idealen, som vore det gift. Jag säger det ärligt ifrån, där hade jag haft min förebild. Jag var i Finland och slogs för de germanska idealen. Jag sitter i riksdan på ditt och mitt gemensamma program, men det förefaller mig med varje dag alltmera komiskt, det vill säga att sitta där.

— Kanske kapten skulle vilja gå över till mitt parti? frågade jag förhoppningsfullt.

Min Gud, vad de skrattade åt mig! Ju allvarligare och mera förebrående jag var, desto vansinnigare

skrattade de åt mig. Så fort jag fick gehör, försvarade jag efter bästa förmåga min sak, talade om allt jag hört av fröken Ambition och läst mig till i flygbladen. Och nu måste Nils Wallby ta itu med mig också. Jag måste sluta upp med den där envisa nycken att bli självförsörjande och leka proletär.

— Du kunde vara glad, du Nils, sade jag med min vanliga elakhet, om du gått igenom en sådan förberedande pers som jag. Då visste du vad du kanske går i möte, när statarna styckat Vallbyholm och du flytt till Stockholm med hustru och barn.

— Man ska inte skämta på det ogudliga viset, Brita.

— Varför tror du, att det som är allvar i Berlin och Jena, bara är dåligt skämt härhemma hos oss? Tror du inte, att något kan förändras här?

— Nej. Inte nämnvärt.

Blombergsons sätt att ta ställning till frågan var mycket betecknande. Först höll han fullkomligt med mig. Han fann det alldeles riktigt, att jag arbetade. Hur lång skulle inte tiden bli för mig, om jag skulle sitta i Stockholm och göra ingenting.

— Ingenting, det gör man väl inte i Stockholm, sade Bea. Jag är aldrig så jäktad som där.

— Jo, om man bara har femtusen att leva av, då gör man ingenting. Men jag har för resten inte det, sade jag.

Men så kom kaptenen att fråga efter detaljerna.

Och då han hörde, att jag hade en arbetstid på åtta timmar och direktör Axberg till chef, då mörknade han. — Tycker inte om utseendet på den där Axberg. Kan ni inte få någon annan plats? — Nej, det låter sig svårligen göra med min lilla underbyggnad. För resten är Axberg human. — Hm.

Bea var under detta samtal så lång i ansiktet, att jag inte kunde låta bli att skratta åt henne. Det stod så tydligt skrivet på hennes panna: inga utsikter då för stackars Brita!

— Skål, Bea, sade jag muntert.

— Jag kan inte begripa, vad du skrattar åt, sade sedan Bea, då vi ett ögonblick var ensamma i mitt förra lilla kabinett — salongen är ännu inte möblerad.

— Jo, du såg så förtvivlat besviken ut.

— Ja, jag hade hoppats...

— Kära du, det kan göra just detsamma vilket, tröstade jag. För hörde du inte att han talade om att han kanske måste sälja Ribingshov?

17.

10 maj.

Det är sannerligen en underlig tillvaro: att under åtta timmar av dagen leva sitt intensiva kontorsliv och stå mitt på la foire sur la place och sen tillbringa resten av dygnet i gränstrakterna mellan liv och död. För att kunna följa med och göra mitt arbete åtminstone något så när — att jag är långt ifrån rutinerad märks nog i alla fall — så måste jag helt gå upp i det. Jag tvingas lägga hela min andliga kraft i arbetet att stenografera ner chefens anvisningar och sen göra breven färdiga på riktig affärsfranska. Inte ett ögonblick får jag glömma hur viktigt, hur o-er-hört viktigt allt är som jag har för händer, vilken olycka det skulle vara, om jag missförstode chefen och rekvirerade gröna silkesstrumpor i stället för bruna och så vidare.

Jag måste till och med vänta till lunchrasten, då herrarna gå ut, för att stjäla mig till telefon och ringa upp portvakten: Har det hänt nåt nytt? Har ambulansen kommit efter fröken Svenson?

— Nej, motvilligt, här har inte varit nån ambulans. — Nå har frun varit uppe och sett om henne? — Nä. — Ja, men gör det, är frun snäll. — Det törs jag inte.

Och sen hade jag ännu fyra timmar, innan jag slapp lös själv. Dryga för mig och än värre för fröken Svenson.

När spanska sjukan kom i huset, måste den gå om alla, som inte voro hårda för den, eftersom man sprang omkring och hjälpte varandra, så gott man kunde. Så isolerade, så utan tillflykt och hjälp var de flesta, att de inga andra hade att lita till utom kamraterna. Min form för hjälpverksamhet bestod huvudsakligen i att bjuda på konjak. Lyckligtvis hade jag ju tagit med mig ganska mycket, då jag reste från Ribingshov sist, så att ingen patient behövde bli utan. Jag hade aldrig drömt om att snälla och hyggliga flickor, som tyckte att konjak var en illaluktande och avskyvärd dryck, kunde få ner sådana kvantiteter. Det var värre än Henrik. Men — allt det en man haver, låter han för sitt liv, och de flesta levde i den tron att ju mer sprit ju mindre livsfara.

Det var nu en likhet mellan dem alla, men för övrigt förhöll de sig mycket olika. Somliga hade »bara en liten förkylning» och skulle på kontoret följande dag. Andra var utom sig av skräck, och trodde att 40° feber ovillkorligen var döden. Somliga oroade sig för kostnaderna. Andra var för

sjuka för att bekymra sig om någon världens ting annat än om medel att lindra sin pina.

Syster Karin, min kamrat, ägnade sig helt åt de sjuka. Hon liksom övertog ansvaret och försökte organisera de friskas bävande och spridda hjälpsamhet, så att inte en populär patient skulle få 3, 4 sköterskor och en mindre omtyckt ligga vanvårdad. Sällan var hon i sitt rum om nätterna. Det var ju egentligen självfallet, att hon skulle bli smittad, och det blev hon också.

Hon hade dolt sitt förberedande illamående för oss alla, så att det var en svår shock att en middag vid hemkomsten finna henne nederslagen i ett våldsammt anfall. Jag hade just överraskat portvakten i färd med att mot ersättning hyra ut fröken Svensons rum, emedan det inte skulle vara något hopp, så jag var ganska upprörd förut.

När jag nu fann syster Karin darrande under sjukdomens häftiga grepp, rann en förebådande rysning genom mig.

Jag gjorde allt vad jag kunde för henne, brände upp henne in- och utvärtes med heta drycker och krus. Jag ville även ge henne pulver, men då vägrade det, som återstod av henne. Nej, hon skulle ha rustox och bryonia, fröken Franzéns homöopatiska piller, förklarade hon.

Slutligen saktade det första våldsamma anloppet, frossbrytningarna upphörde, och hon förmådde åter vara stilla.

— Syster Karin är redan lite bättre, konstaterade jag glatt, då jag tittade in till henne fram på natten. Hon försökte småle, men hennes läppar var så besynnerligt styva. — Att fririnnan kan säga det så glatt, som tycker att mitt liv inte är något liv. Hon kom ihåg det! Jag hade antagligen träffat djupt i hastigheten.

— A, så har jag aldrig menat. Jag var glad för min egen skull, för hela husets skull, syster Karin. Men ni är ju genomvåt, låt mig hjälpa er att byta.

— Tack, det var vänligt sagt. Nej, ni får inte hjälpa mig, jag kan själv. A, var snäll och sätt lite vatten på gasen.

Jag fick komma in med vatten och handduk men inte röra henne, hon skulle upp själv och stå på golvet.

— Jag vill inte smitta er, sade hon bestämt.

— Vill ni ta död på er själv i stället?

— Ja, hellre, sade hon. Men inte vill jag i onödan påskynda någonting. Jag ska lägga mig så fort jag kan. Gå nu in till sig igen, fririnnan.

— Nej, sade jag, nu vill jag stanna och tala med er. Ville ni verkligen av uppriktigt hjärta hellre dö själv än att jag —?

Hon låg tyst en stund och tänkte. Det var som om hon rannsakade sig själv.

— Ja, sade hon slutligen generad, jag vill ganska gärna dö. Men fririnnan vill nog leva, eller hur?

— Ja, naturligtvis.

— Ja, jag tycker jag har märkt det, särskilt på sista tiden.

Jag rodnade litet. Men det hade jag ju redan förstått, att det lönade sig inte att försöka dölja något för syster Karin.

— Jag är bara en vanlig människa, och hu, jag är hemskt rädd för att dö, sade jag. Och jag förstår inte alls syster Karin. Även om man inte har det så roligt förskräcker alltid döden.

— Inte mig. Jag är nöjd hur det går, men jag är gladast, om det skulle vara hembud.

Jag reagerade något inför ordet hembud. Men jag visste att detta ord var det enklaste och rätteste för henne. Döden var hembud, ty hon trodde på en Fader och ett hem.

Jag sade henne hur underbart jag tyckte det var.

— Ja, sade hon, underbart. Men spåren av Gud måste ju vara underbara.

— Jag tycker jag har aldrig sett några såna spår. Snarare av djävulen. Å, syster Karin, om jag kunde berätta för er...

— Stackars. Men ni kommer att få göra lyckligare erfarenheter, det är jag säker på. Glöm inte då att se efter spåren av Gud.

— Hyser ni inte ändå innerst inne ett litet nagande tvivel?

— Nej, hur skulle det vara möjligt? Och hon sken över hela ansiktet.

— Möjligt att tvivla? Säg mig snarare hur det

är möjligt att veta något om något utöver den synliga världen.

— Det synliga är bara ett litet snitt av världen, vet jag.

— Ja, men jag är hänvisad till den och kommer aldrig längre.

— Har fririnnan begärt att få det då?

— Nej, det har jag inte. Världen är stor nog för mig.

— Ja, men då skall ni väl inte förvåna er över att ni ingenting vet. Allra först kommer längtan.

— Men förklara för mig, bad jag envist, på underligt vis irriterad, förklara hur det känns att vara viss om Gud.

— Det kan jag inte. Hon fick ett plågat uttryck i ansiktet, men jag lydde inte den samvetets röst, som yrkade, att jag skulle låta henne vara i fred. Det är det värsta med mig, sade hon otåligt, att jag är stum som ett djur, jag kan ingenting förklara. Jag bara vet, att Gud finns likaväl som jag nu på natten vet att solen finns.

— Det stämmer inte, för nyss har man ju sett den.

— Jag kan inte förklara det bättre. Kanske, kanske har det nyss varit en dag, då man sett Gud.

Jag blev alltmer intresserad. Antag att hon dog, jag måste först veta hennes besynnerliga tros hemlighet.

— Och han hjälper er verkligen, denne Gud? frågade jag.

— Ja, det är ju det han gör. Genom honom är allting lätt och ingenting riktigt svårt mer. Ni känner er ju ofta ensam och vet inte hur ni ska styra och ställa. Tänk, om ni hade någon som tog hela ansvaret och alltid visste råd.

Jag sade: — jag kan tänka mig en sådan människa.

Den sjuka smålog mot mig: — En människa skulle ändå inte kunna följa med er i tunneln mellan detta livet och det nästa. I sådana stunder, då måste det vara Gud.

— Är han här nu? frågade jag.

— Nej, sade hon med en suck, han är inte här just nu. Men jag vet ju han kommer. Och då ska han uppfylla mig med obeskrivlig frid.

— Tänk, om ni fick vänta förgäves. Om ni blev väldigt sjuk och han ändå inte kom.

— Nå, då fick jag väl ha tålmod. Jag vet ju han tar i varje fall hand om min själ, när den lämnar kroppen. Själva Kristus kände det som om Gud hade övergivit honom. Det vore en kort bedrövelse. För resten tror jag nog han kommer. Jag har i så många år bett om, att det skulle bli för mig som i psalmen: Min högtidsdag går in, allt är så tyst och stilla.

Hon låg tyst en stund, så sade hon:

— Nu tror jag att jag vill vara ensam en stund.

Jag hade flyttat nära barrikaden så att jag kunde ha dörren litet på glänt och jag hörde hur hon låg och kastade sig och suckade djupt.

Jag vågade inte låta märka att jag hörde, och slutligen somnade jag av.

Plötsligt väcktes jag av en sakta klagan. Förskräckt störtade jag upp. — Hur är det? Har ni det mycket svårt?

Hon försökte förklara för mig, men det lät nog litet osammanhängande, att hon själv var lugn och hade det bra, men kroppen satte sig upp mot henne och hon kunde inte för ögonblicket kuva den.

Jag frågade, om jag kunde göra något för henne. Jag hade sovit gott och for inte illa av att sitta uppe litet.

Jo, om jag ville läsa litet. Femte akten.

— Femte akten? Jag förstod inte.

— Psalmboken ligger visst här på bordet.

Femte akten i psalmboken! Jag trodde hon yrade och bad henne slå upp den själv.

— Där ligger ju ett märke, sade hon en aning otålig.

Men inte förrän jag sett det med egna ögon, kom jag ihåg att det fanns akter i psalmboken.

Medan jag läste, låg hon fullkomligt lugn, som en, som vilar och har det gott.

— Tack, sade hon sen, orkar ni mera? Jag

har en liten anteckningsbok här med dyrbara ord, som jag samlat själv.

Med sin nätta, opersonliga kontorsstil hade hon skrivit upp små verser och fragment från alla världens håll, såvitt jag kunde se, utan ens det blygaste försök till kommentarer ur egen fatatur. Jag läste för henne Almquist: »Nu fader i himmelen, vill jag säga ett ord till dig» och när jag kom till slutet, tog hon ordet från mig och gjorde de två sista raderna till sina:

för min del är jag blott ett för foder mejat och
avslaget hö
och därför nu närhelst du tycker, o min gode
fader, så vill jag dö.

— Och så, om fririnnan orkar, det där av Victor Hugo: »Ju mera jag närmar mig slutet, desto tydligare hör jag runt omkring mig symfonierna från de världar, som kalla mig...»

Och när jag slutat, sade hon:

— Det är väl här-ligt! Tänk bara, en ny tillvaro och nya tillfällen att göra nytta igen.

— Kära syster Karin, ni blir mig allt obegripeligare, sade jag. Gläder ni er också åt att vakna till en ny arbetsdag och få börja lära stenografi igen, precis som om ni aldrig kunnat det.

I sin behagliga tid inträdde komplikationen lunginflammation. Det vill säga, doktorn förklarade

för mig, att komplikation är en oriktig term, det ska heta koncentration, men det var lika sorgligt för det. Som fallet ansågs relativt lindrigt och sjukhusen var överfulla, ville han dröja med att skaffa in henne. — Förutsatt att fröknarna kan sköta henne? frågade han mig.

Ja, det lovade jag och kom inte ens ihåg att jag har plats. På morgonen, när jag inte gick min vanliga tid, blev patienten oerhört orolig. Jag måste svänga till med att kontoret var stängt på grund av konkurs. Men så oroade hon sig sen lika mycket för konkursen, att jag skulle mista mitt arbete.

— Jag har anbud på en ny plats, sade jag. I familj.

— Är den fördelaktig?

— Ja, mycket. Men jag mister min frihet. Han är så förfärligt bestämd.

— Vem är det?

Jag trodde hon ville sätta mig på det hala, men jag beskrev så utförligt Blombergson, att hon inte kunde betvivla att jag talade om en verklig person.

— Hur tycker ni det låter? frågade jag till slut. Ska jag ta platsen?

— Ja, om ni älskar honom, sade hon, och det var det sista förnuftiga ord hon yttrade på omkring en vecka. Sen sloknade hon och det var bara själens tillfälliga hölje som förde ordet.

Under de kritiska dagarna hade jag ansvaret för hennes vård, även om Ida, van att lida, och ett par andra, hjälpte mig att sitta uppe om nätterna. Ida hade för vana att smyga in till mig och väcka mig med en försäkran, att nu var pulsen borta, nu nalkades ögonblicket. Gudskelov att det inte på allvar kom, under Idas vakperiod, för då hade jag säkert gäspat och vänt mig mot väggen och bett Ida känna efter pulsen på rätt ställe.

Men sjukdomen stod och vägde med svängande vågskål dag efter dag, och till sist lät Axberg riktigt sträng i telefon. Lyckligtvis hade vi samtidigt lyckats skaffa en person att se efter alla våra sjuka. Hon var visserligen bara utbildad av Röda Stjärnan, men vi tog emot henne med tacksamhet.

Så återvände jag då till kontoret. Där låg två rätt gamla brev till mig. Det ena anmodade mig att ta hem min son från Södertälje, han borde komma under behandling av en nämnd stockholms-specialist. Jag blev så bestört, att jag inte kom mig för att öppna det andra brevet på länge. Vad skulle jag nu göra? Lämna platsen? Det kunde jag inte. Och var skulle jag få ett hem ifrån åt honom?

Det andra brevet var från Blombergson. Under hela denna tid av sjukdom och vaka hade jag inte hört av honom. Nu frågade han mig, om jag ville bli hans hustru, även om han komme att sälja Ribingshov.

»Ska jag ta platsen? — Ja, om ni älskar honom.»
Tyvärr är han i en sådan ställning att det världsligt sett är alltför lätt att älska honom.
Men innan jag hunnit börja älska honom blev även jag sjuk.

18.

17 maj.

En febersjukdom är en brusande flod, som griper och piskar en med sig genom böljorna. Åskådarnas spänning är om man ska hålla ut genom fallen fram till lugnvattnet eller gå under dessförinnan. Men själv har man inte tid att tänka över vilket annat än glimtvis. Det går för fort.

I forsen finns vissa fasta punkter, som man söker klamra sig fast vid. Omkring dem snurrar man runt, runt, till dess man slutligen släpper taget och störtar vidare.

En sådan punkt lär enligt syster Karin för mig ha varit följande sats: han älskar mig och jag högaktar honom, räcker det? Om hon inte svarade, upprepade jag envist: räcker det, räcker det? till dess hon svarade: ja, ja, mer än väl. Mer än väl? — Ja, mer än väl.

Hon måste tala om för mig detta, när jag blev frisk, trots att hon var djupt generad, ty hennes samvete anklagade henne för ett alltför lättvindigt

svar. Hon var inte alls säker, sade hon rodnande, på att det var nog om den ena älskade och den andra högaktade. Numera ansågs ju, att det skulle mera till.

Om jag orkat skulle jag tagit ängeln om livet och svängt henne runt.

— Syster Karin ska inte ta tillbaks, sade jag. Det var rätt. Det räcker mer än väl.

— Men varför skulle inte han högakta fririnnan? Det är väl bara en idé.

— Ett skäl, sade jag, är att jag försökt först muta och sen bedraga honom.

— A!

— Ett annat att jag är en bortskämd, njutningslysten, klasshögfärdig varelse. Han vet detta så väl, att han frågar, om jag vill bli hans hustru, även om han inte har ett slott att bjuda mig. Då kan syster Karin förstå.

— Är det en bra man? frågade hon försiktigt.

— Sällan har man sett en bättre.

— Men fririnnan kan väl åtminstone älska honom? bad hon av omtanke för den sedliga principen.

— Nej, svarade jag. Orkar inte. Atminstone inte i dag, snälla ni.

— Då är det väl inte värt, att han kommer i dag?

Jag bara slog ifrån mig med händerna. Bara

möjligheten att träffa någon jag högaktade gjorde mig dubbelt så trött.

Men jag kunde ändå inte låta bli att tänka på honom, som nu i tio dagar väntat på mitt svar.

Jag satt mitt bland kuddar och filter och blundade inför en solstråle som smugit sig in till mig. Det kom ljumma men sotiga fläktar in till mig genom fönstret.

Det var som om det fallit ett helt nytt ljus över herrn till Ribingshov, sedan jag nu visste att han älskade mig. Att en så originell idé kunde uppstå hos honom tydde på sidor i hans väsen, dem jag inte observerat. Det var ju helt enkelt att inlåta sig på ett äventyr med oberäkneliga följder, allt intill fjärde led. Vad tänkte han på, när han skrev sitt brev? Inte på fosterlandet eller sin världsliga karriär åtminstone. Jag kunde mycket väl fatta att lusten att få mig till hustru kunde uppstå hos vilken man som helst, men jag hade väntat av just denne man att han skulle bekämpat den.

Men han hade inte gjort det. Han var inte fullkomlig, hurra.

Syster Karin tittade in genom dörren. (Vi har ännu inte skjutit för byråerna och kommer troligen aldrig att göra det.)

Hon lever nästan bara för mig. I hennes ögon har jag vågat mitt liv för hennes skull, därför att jag inte sprang in till mig och smälde igen

dörren, när hon blev sjuk. Hon beundrar gräns-löst hos andra det hon finner fullkomligt naturligt hos sig själv och sin absoluta skyldighet. Vi andra är precis tvärtom.

Nu fick jag inte sitta uppe längre. Och hur vågade jag öppna fönstret? Hon blev ordentligt ond på mig, om en levande ängel kan bli det. Jag blev också själv ond på mig och altererad över vad jag gjort, inbillade mig strax att jag fick håll, och vi koncentrerade oss en timmes tid uteslutande på mitt befinnande. Jag såg mycket väl att syster Karin var ledsen över något, men hade inte tid att fråga hur det kom sig förrän senare på kvällen.

Då framgick, att hon hade en sväger, som kunde göra sprit av allting mellan himmel och jord utom karbid. Dessemellan var han kontorist, mycket duglig och begåvad för bokföring. Nu var emellertid hans ställning hotad hos den firma, där han var anställd, och hans stackars fru bad förtvivlad om hjälp och råd. Jag sade ingenting men tänkte genast, att kanske kunde jag skaffa honom ut till Ribingshov efter Stafell, som dock snart måste pensioneras. Möjligheten att åter få något att säga till om i världen fyllde mig med glädje. Det var som om i detta ögonblick det riktigt klarnade för mig hur underbart det var att jag kanske åter skulle få komma till Ribingshov. Den otäcka förvaltarfrun! Det hade hon

inte beräknat. Och faster Annette, vad skulle hon väl göra för min?

Jag fäste mig inte vid Blombergsons lilla förbehåll: »även om jag måste lämna Ribingshov». I den punkten hade jag genomskådat honom. Det var bara ett litet, ganska mänskligt, rörande försök att pröva om han var älskad för sin egen skull. Jag tyckte jag kunde följa det uppslaget ända från det ögonblick under hans middag, då han med en granskande blick på mig kastade fram om sina funderingar att anta ett vackert anbud han hade på Ribingshov. Där fanns intet anbud, och han ämnade inte anta det. Men det passade honom icke att Ribingshov skulle få mitt ja, det ville han i så fall ha själv.

För mig var det ingen risk att säga ja, ty när han väl fått det så långt, ämnade han, därom var jag viss, vid tillfälle förklara, att han inte längre reflekterade på någon försäljning. Och då skulle jag visa en passande överraskning.

Det är så gott jag säger det nu: mitt beslut att gifta mig med Blombergson är fast. Inte ett ögonblick, sen jag återkom till mina sinnen, har jag tvekat. Det var endast under min sjukdom, då febern utplånade alla förnuftiga hänsyn, alla världsliga fakta, så att endast det nakna hjärtat återstod i universum, som jag fruktade och tvekade, enligt vad syster Karin sagt mig, själv minns jag det ju inte. Nu är jag lugn, beslutsam, och endast

en smula häpen över min fantastiskt goda tur. Ingen slottsherre har väl sedan detta hus blev byggt friat till någon av dess invånare, och säkerligen kommer det att få repareras många gånger, innan det sker på nytt.

Det fattas bara, att jag skulle säga nej. För andra gången avstå från möjligheterna att återvända till min egen klass i samhället. Staten kunde möjligen ha anspråk på min sprit men inte på min person. Inga lagar finns skrivna som förbjuder kvinnan att gifta sig på sin högaktning allena. Dessutom vet jag ju, att jag kommer att göra min man ganska lycklig. Det finns en sten på botten av min själ, på vilken står skrivet, att äktenskap är förnedring och skräck. Men den syns endast vid exceptionellt lågt vattenstånd, och sådant behöver jag väl inte befara i mitt nya, förnämliga äktenskap. För resten ger väl inte en äkta man akt på slikt, om man undviker att skriva det på sin panna och att ropa ut det i megafon.

Ett förbehåll kommer också jag att göra, och det är att min son får ett hem på Ribingshov. Det bör inte kosta så mycket. Det lilla livet kommer ändå aldrig att uppta något rivalskap eller åberopa någon förstfödslorätt gentemot kapten Blombergsons äldste son, när han en gång inträder på livets vädjobana. Annorlunda hade det varit, om det funnits en livskraftig och lovande arvtagare till namnet Ribing och stamgodset...

Nu fanns där ju ingen sådan och ej heller någon älskad makes skugga i rummen på Ribingshov eller vid Båvens strand.

Jag måtte ha sovit en stund, ty det var redan skymning, då jag återvände till verkligheten vid en kraftig ringning på dörren. Jag låg lugnt stilla, ty jag visste, att intet i världen, ej ens övermjölken i magasinet, skulle förmått syster Karin att lämna mig ensam utan att ha satt vakt i sitt ställe.

Och se, nu kom Ida, van att lida, in i mitt rum, sviktande under ett syrenträd, vars blom lyste vit i skymningen. Hon ställde det bredvid sängen, och det blev genast pingst.

Men jag hade inte tid med pingsten, jag måste först bryta brevet, som följde med densamma. — Tänd, kära ni, och ge så budet en krona. — En kro — —na? — Ja. Och så försvann hon.

— Kära friherrinnan, skrev han, tyvärr måste jag resa bort utan att ha fått hämta det svar, ni har för mig. Ungefär det enda i världen har hänt, som kunde förmå mig till det: min syster, som är bosatt i Bayern, har blivit änka — mannen skjuten av spartakisterna — och hon står där ensam och rådlös med sina barn. Jag måste alltså redan i morgon afton resa. Eftersom jag av er vårdarinna hört, att ni de närmaste dagarna icke orkar ta emot mig, måste jag finna mig i att vänta på ert svar, till dess jag kan återvända. Ty det är ju själv-

klart, att jag inte vill riskera något för er hälsa genom att tränga mig in i ert sjukrum.

Er tillgivne o. s. v.

Det stod inte som postskriptum: »innan trädet blommat ut, är jag tillbaka», utan: jag hoppas att min resa inte ska behöva ta mer än tio, fjorton dagar.

I morgon? Min första tanke var att be Ida, van att lida, telefonera och be honom titta upp i morgon. Det hade varit mycket lugnare, om saken varit avgjord mellan oss. Syster Karin är en ängel, därför begrep hon heller inte detta. Men så såg jag närmare på datum och fann, att biljetten var skriven i går. Han var redan borta, okända öden i möte.

Då gjorde jag något, som jag hoppas inte var alltför opassande. Jag lät Ida, van att lida, springa ner och telegrafera ja till Trelleborgsfärjan.

19.

27 maj.

Den blivande slottsfrun på Ribingshov fortfor i ännu tre veckor att vara Axbergs korrespondent och medlem av kolonien på Fleminggatan. Konvalescens och allt sådant hade ju varit mycket härligt, men då jag tyvärr blev så fort bra, sedan det väl börjat, så ansåg jag inte, att jag kunde sluta utan uppsägning. Det vilade nog i alla fall något mycket diletantmässigt över min visit bland de självförsörjande. Hela äventyret varade ett halvår, och var det stort mer än en litet långvarig maskerad? Kan jag väl påstå, att jag verkligen vet vad det vill säga att vara självförsörjande? Nej, det tillstår jag ödmjukt, men lite mer vet jag, än då jag hyrde mitt rum av fröken Svenson, som sedan fick hoppa direkt från kontorsstolen i graven, som hon önskade.

Att jag ska lämna dem och bli slottsfru igen tycker de självförsörjande är ingenting märkvärdigt. Men det har hänt en annan sak, som orsa-

kat en kolossal sensation i vårt hus. En dag kom syster Karin hem och såg så underlig ut. Vad var det? Jo, hennes chef hade kallat in henne på förmiddagen och sagt utan inledning, utan skon-samhet: fröken, vill ni bli min hustru? — Jag? — Ja, nu har jag väntat här i fem år för att se om ni skulle besluta er för nån yngre, men det tycks inte vara fallet. Och då tycker jag att jag kunde ha rätt att fråga er. Vill ni? Hon ville! Och därmed var den saken avgjord och hon gick ut till arbetet igen. Han är en av de största affärs-männen i Stockholm. Som lätt inses av ovanstå-ende en fulländad riddersman, men närmare 60 år. Syster Karin har fått ett fullkomligt betagande skim-mer av lycka över sig och den lättast touche av värdighet. För resten faller det glans av evene-manget på oss alla i huset, och vi sätter alla nä-sorna något i vädret över detta. Nu kan hända vad som helst.

Som sagt, min avflyttning ställdes fullkomligt i skymundan av denna händelse. Det förstås att där var ett huvud i vartenda fönster, när min blivande make steg ur sin bil, som Isak en gång i världen av sin kamel för att gå in till Rebecka i hennes tält, och två i varje, när han kort därpå återvände med mig för att föra mig, icke till Ribingshov direkt bevars, men till Wallbys. Jag vände mig om i bilen, som jag en gång vänt mig om, då jag reste från Ribingshov, och viftade till mina vänner som ivrigt

svarade mig. — Kör sakta, Blom, sade jag till chauffören, och det gjorde han, men inom en halv minut hade vi likväl rundat hörnet, och kvarteret Oron var ett minne blott.

Det var inte för ro skull jag liknade honom vid Isak, på sin första visit hos Rebecka. Ty stort mer kände jag ju inte mannen vid min sida, och det kostade mig en övermänsklig ansträngning att säga Robert. Jag föreslog också att jag skulle få säga du och kapten första dagen och det fick jag.

Emellertid, mannen och kvinnan är så skapade, att det faller sig märkligt lätt för dem att vara Isak och Rebecka. I varje fall är det mera pikant än att vara Jakob och Rakel, om man ska välja.

När vi kom till Vallby station var Vallbyholms ekipage av något missförstånd inte nere men väl Ribingshovs. — Låt oss ta vägen om Ribingshov, bad jag, så telefonerar vi därifrån till Nils om skjuts.

Det var inte min mening att låta så särskilt glad över möjligheten att få genast komma till Ribingshov, men jag hade förmodligen ändå inte skött min röst riktigt, ty kaptenen tittade lite forskande på mig, när han gick in på mitt arrangemang.

Han erinrar i sitt förhållande till mig om en ask, som blommar med sina mörka och lite mur-riga men rikliga blommor. Att han älskar mig är en av människosjälens oförklarliga gåtor, men han gör det. Han är lycklig över att fara med

mig genom det vårliga, ljusgröna landskapet och han kan se på mig ibland med så förtjusande föresatser i ögonen, att jag ville gråta. Men han vet inte riktigt vem jag är eller var han har mig. Visserligen har jag ju svarat ja, även om han skulle sälja Ribingshov, men, men, hon kunde ju ha sagt ja till köpesumman, hon är allt lite penninglysten, denna Brita Ribing, född Gyllensting. Och det hela har ju kommit lite tvärt på, utan egentlig övergång från den tid, då vi stod på spänd fot med varandra.

För att komma mig närmare berättar han för mig om sitt liv, ja till och med om kvinnorna däri, inte mycket, men nog.

Jag försöker återgälda hans förtroende, om än endels. Inte har jag hjärta denna vackra våreftermiddag att orda mycket om den skräck för äktenskapet, som trots mitt förnuft och resonemang sitter i mig sen mitt första giftermål. Men jag talar lite om min gosse och om min smärta och skam över hans olycka. Men det underbara är, att kapten kan vad ingen förmått, han kan lyfta bort den pinande känslan. Han tror det kan bli människa av min son med, fast det går sakta, och lovar att vara honom i fars ställe. Och jag tycker våren blir mycket grönare med ens och världen så mycket ljusare. Det är som om jag först nu verkligen insåge hur mycket jag lidit av barnets öde. Och för första gången förstår jag vad de döda sade till

mig i Vallby kyrka söndan före jul — att det kan vara en ära och lycka att leva.

Om jag ändå hade fått sluta här och lämna de vänner jag kanske förvärvat relativt nöjda med mig och lugna för min framtid och hans. Men det återstår en liten episod, som icke får förtigas, även om den kastar en skugga över de sista bladen i min bok.

Vi står uppe i fönstret över porten, där jag tände de sju ljusen juldagsmorgonen, och ser genom alléns långa spetsbågvalv. Det är en vacker syn som en bild ur en gammal saga. Jag har sett den många gånger förr och likväl fångslar den mig oemotståndligt. Andra herrgårdar kan ha ståtligare, vidare utsikter, men aldrig såg jag någon, som kunde bli en så hemlighetsfullt kär, som detta intima perspektiv, begränsat av trädens ädelt vuxna och ädelt tuktade kronor.

— Gör det dig mycket ont att tänka, att detta kanske är sista gången du ser aftonsolen stå i allén? frågar han plötsligt (men ändå hör jag, att han tänkt länge över frågan).

— Si-sta gången?

— Ja, eller näst sista, kanske.

— Ska du sälja Ribingshov?

— Det är redan sålt.

Jag stod där med sänkt huvud och såg rakt framför mig, sade inte ett ord. Jag är ju kvinna,

och man kan väl sitt yrke. Dessutom, han hade varnat mig, fast jag inte trott honom, och alltihop var mitt eget fel.

Men med allt detta erfor jag missräkning, smärta, ånger, allt så våldsamt, att jag tyckte, jag kunde slagits till marken därav. Hela tiden under vårt samtal hade jag tänkt på Ribingshov, när vi talat om vårt bröllop, vårt liv, vår ålderdom, allt. Och nu hade jag blott kommit hit för att taga avsked för alltid därav. Men under allt detta våldsamma uppror visste jag, fast det inte gjorde något intryck på mig, att jag var mycket dåraktig. Jag visste, att en man är långt förmer än ett slott, ja till slut en långt säkrare och oförgängligare besittning, även om dessa röda tegelstensmurar skenbart te sig mera oförstörbara. Jag visste allt detta, men under den första övrraskningen förmådde det inte lugna mig. Jag var så upprörd, att jag inte ens tilltrorde mig att framvisa ett varför, men han berättade utan att vara tillfrågad, att han numera måste helt och hållet försörja sin syster och hennes familj, och det gjorde, att han inte kunde längre kostas på sig Ribingshov. Ett oemotsägligt skäl alltså, men vilken gränslös otur! Säkert var det en missräkning också för honom, en man av hans typ tycker om att ha mycket att råda över och trycka sin verksamhets stämpel på.

Slutligen frågar jag: — var ska vi då bo?

Inte för jag bryr mig om att veta det, men jag

vill ha honom att tala och vinna tid att få bukt med min usla natur.

Ty nu har jag i alla fall kommit in på samvetsområdet. Jag står där avslöjad inför mig själv och måste medge, att den kvinna, som älskat en man, skulle aldrig ha känt vad jag kände i denna avskyvärda stund.

Jag är så rädd, att han ska märka det, så rädd som jag skulle vara för att dö... Vad var avslöjandet av spritaffären mot detta? Det vore för stor skam, jag vill det inte. Ack, detta jag känt för honom, förtroende, belåtenhet över hans goda egenskaper, ställning och känslor för mig, vad du-ger det? Det är ingenting. Den man älskar, den behöver man inte vara nöjd med, det ligger inte däri. Jag grips av ett så oerhört medlidande med honom, som ska få en hustru som inte älskar honom, att jag för detsamma — glömmer Ribingshov.

— Var ska vi bo?

Han ber mig säga det. Vill jag bo på landet eller i stan? Vill jag ha en villa eller en gård? Vill jag vara så god och se upp på honom och inte vara ledsen?

Kärleken söker inte sitt.

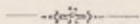
Jag känner det som om en eld gått över min själ. Men det skadade kanske inte. Mycket skräp brann upp, och denna sorg över att icke älska, kanske är den jordmånen ur vilken äntligen, en

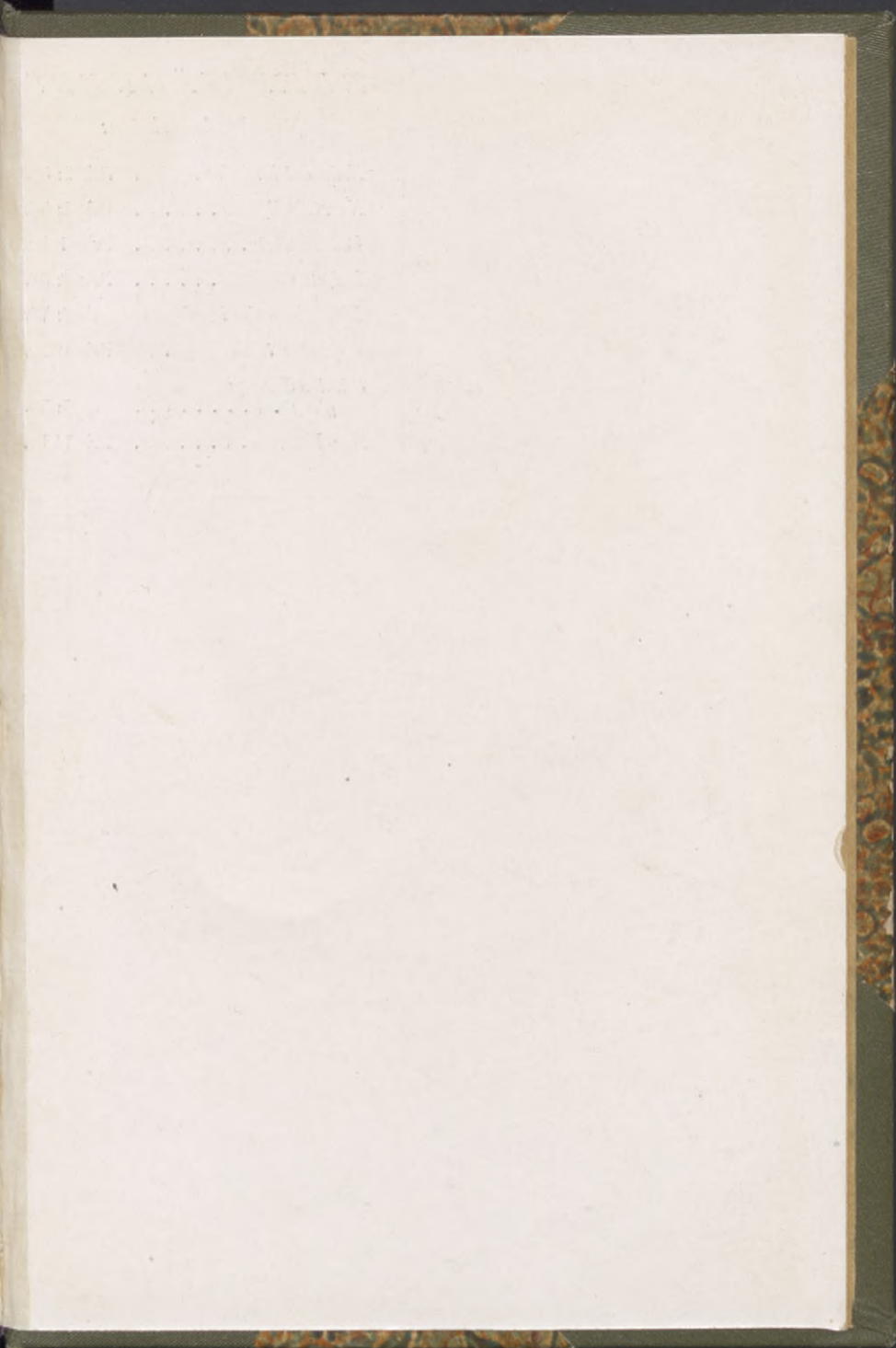

ovärldslig, en levande och oförvissnelig känsla ska spira upp.

Jag höjer till slut mitt huvud, och ser med det samma att solen är borta ur allén.

— Det gör mig ont med Ribingshov, säger jag, men en människa är ändå förmer än ett slott, kaptén.

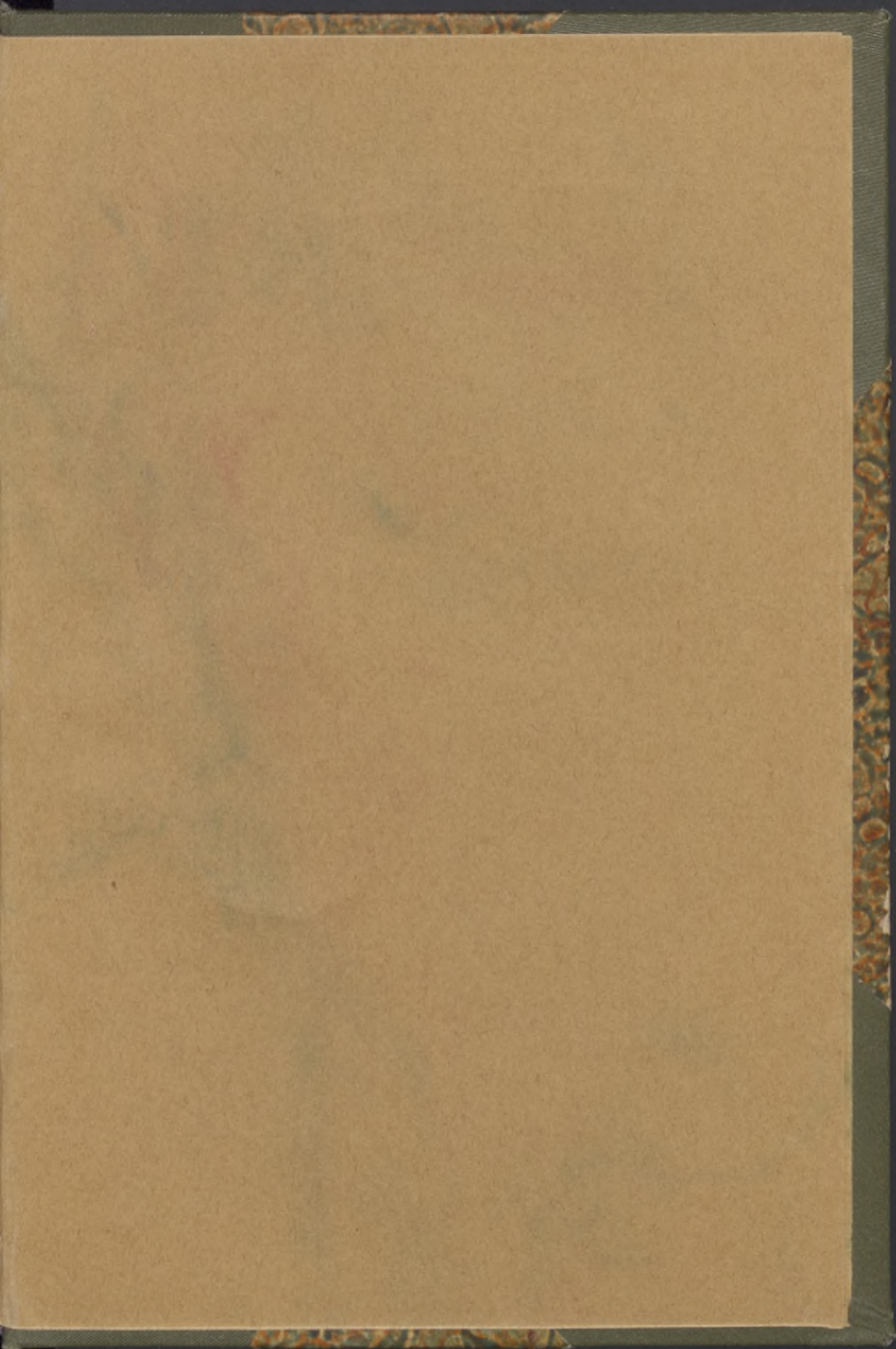

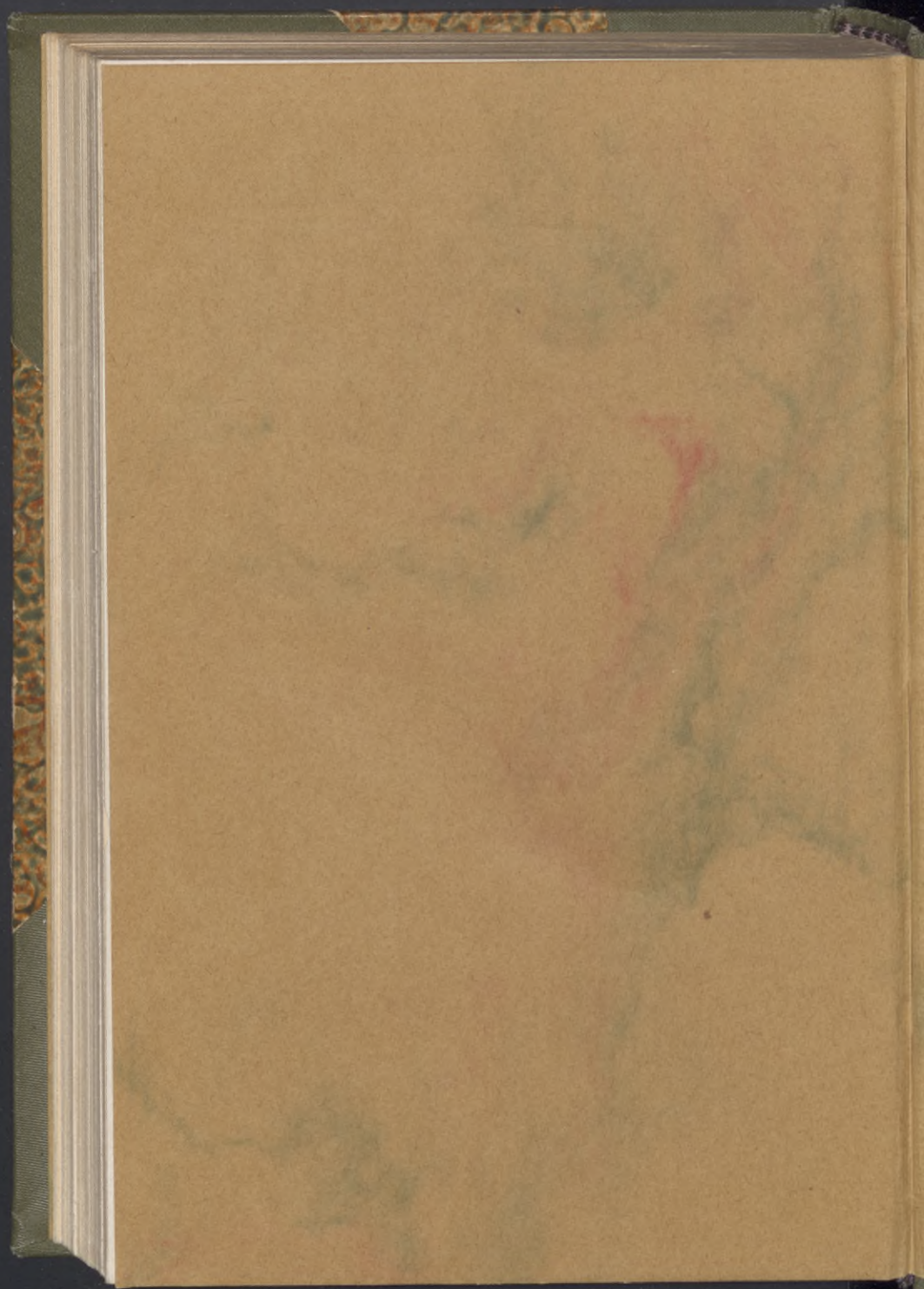
ELIN WÄGNERS

föregående arbeten:

- Från det jordiska museet.* Pris 2: 50.
Norrtullsligan . . . . . Pris 1: 50.
Pennskäftet . . . . . Pris 1 kr.
Helga Wisbeck . . . . . Pris 4: 50.
Mannen och körbären. Pris 3: 75.
Camillas äktenskap . . . . . Pris 3 kr.
Släkten Jerneploogs framgång . . . . . Pris 5: 50.
Åsa-Hanna . . . . . Pris 11 kr.

6000103756

Göteborgs universitetsbibliotek

